ARTA

și-a ales ca simbol

de SABIN BĂLAȘA

«MADONA SIXTINĂ» — Rafael Sanzio

FEMEIA

Este infinit mai lesne să demonstrăm cît de mult a fost cîntată femeia de-a lungul secolelor de către bărbaţii artişti în comparaţie cu explicaţia ce ar trebui dată acestui fenomen peste care se trece prea uşor. Pentru a găsi un început acestei explicaţii, aduc aici observaţia, pe care am făcut-o în timpul studenţiei, că viitoarelor pictoriţe le plăcea, ca şi băieţilor, mai mult să studieze corpul femeii decît cel al bărbatului şi declarau acest lucru. «Modela», ca să-i spunem aşa, avea mai mult succes decît modelul. Mai apoi, cînd tema se lărgea, trebuind să creăm compoziţii cu multe personaje, primele personaje ce apăreau pe pînze în prim plan erau cele feminine, atît la studenţi cît şi la studente. Dacă unul singur nu făcea acest lucru, chinuia pînza cîteva zile cu ştersături violente, mereu nemulţumit de armonia generală a liniilor, pînă ce apărea în prim plan o femeie, eventual cu un copil, şi viitorul pictor răsufla liniştit: spaţiul se armoniza ca prin miracol. Acest lucru se petrecea intuitiv; studenţii nu observau fenomenul, nici chiar profesorii.

Natura creatoare este primul maestru al «penelului». Acordul dintre structura noastră psihofizică şi structurile naturale este perfect şi funcţional. Căile artei încep de la natură. Frumuseţea stă în sensul funcţional, iniţial, creat de natură. Pornind de la acest indiciu, semnificaţia femeii în natură este mai expresivă decît cea a bărbatului. Femeia are rolul de a crea viaţa la infinit, se generalizează, devine simbol, mijloc de expresie. Întruchiparea ei fizică, proporţia întregului, semnificaţia şi acordul părţilor sînt ca o scriere, un templu natural — galaxic. Iată deci unul din motivele pentru care femeia a apărut atît de mult în artă, este simbolismul ei.

Începînd cu cele mai vechi civilizaţii, «victoria, fecunditatea, muza, graţia, cariatida, frumuseţea, înţelepciunea» şi alte teme au fost reprezentate prin chipul şi corpul femeii. Dacă s-ar face o statistică a portretelor necomandate executate de artişti de-a lungul secolelor, s-ar vedea că sînt înmiit mai multe decît cele de bărbaţi. În acest caz, presupusa idee a senzualităţii se reduce aproape complet. Cel mai celebru portret din lume este considerat cel al Giocondei, realizat de Leonardo Da Vinci. Despre acesta se ştie că nu reprezintă, în sensul monden, cel mai frumos chip de femeie. Chipul femeii este deci mai profund decît cel al bărbatului, umanismul figurii ei mai grăitor. Cred eu că majoritatea acestor portrete bărbaţii le-au realizat sub semnul recunoştinţei. În spatele aroganţei şi adesea brutalităţii dovedite în firea bărbaţilor de-a lungul vremii, s-au tăinuit regretul şi recunoştinţa pentru devotamentul, suferinţa şi lupta femeii alături de ei, fiind date în vileag doar în artă, acolo unde minciuna nu este permisă. Femeia l-a înnobilat pe bărbat. Îmi vine să cred că prima lacrimă în decursul apariţiei şi dezvoltării vieţii a fost a unei femei. Cred, de asemenea, că peste alte mii de secole gradul unei civilizaţii va putea fi stabilit şi după comportamentul pe care bărbatul din acea vreme îl va avea faţă de femeie.

Dar să pornim mai departe. Să ne întrebăm de ce femeia a inspirat arta şi, în cazul cînd nu a fost reprezentată în mod direct, care este rolul muzei? Nici aici lucrurile nu stau aşa cum se crede uneori, că bărbaţii ar fi pictat sau scris pentru cucerirea femeilor iubite. Cînd s-a utilizat acest vicleşug, rezultatele au fost hilare, lipsite de valoare, inestetice. Patronajul pe care bărbatul-artist l-a oferit femeii prin arta sa este justificat prin fixarea unei direcţii umane a operei. În acest fel, femeia a devenit «idol» cu semnificaţii totale, întruchipînd viaţa şi sensul ei. Prin femeie, bărbatul-creator vede şi restul vieţii înconjurătoare, şi sensul etern, infinit. Fiecare pictor a creat un anume tip de femeie, generalizator, chiar dacă a pornit iniţial de la un chip anume. Cunoscuta întruchipare feminină a lui Boticelli nu ne duce neapărat cu gîndul la iubita artistului. Despre multe femei s-a spus şi se va spune: «este gen Boticelli», fiecare dintre noi realizînd în minte acea întruchipare fizică şi spirituală. Astfel de referinţe se fac la FEMEIA pictată de Rafael, Leonardo, Tizian, Rubens, Renoir, Delvaux etc. Uneori, referinţa se face la stilul unei întregi culturi. Se spune: este asemenea unei statui greceşti sau: este în genul Renaşterii italiene. Toate acestea ne dovedesc marele rol al «femeii-muză».

Imaginînd o galerie în care s-ar expune tipurile de femei pictate de cei mai celebri artişti ai lumii, ne-am da seama că aceste chipuri au un «ce» comun; în ochii lor am putea citi umanitatea, căldura sufletească, duioşia maternă, iubirea, frumuseţea şi misterul.

Nu întotdeauna frumuseţea fizică a ocupat un loc primordial: exemplul cel mai celebru este portretul Saskiei, soţia lui Rembrandt. Calităţile umane şi morale, devotamentul au făcut din acest portret un simbol al frumuseţii interioare.

Este semnificativ că, din tot spectacolul vizual pe care îl oferă grandioasa natură, arta şi-a ales drept simbol FEMEIA.

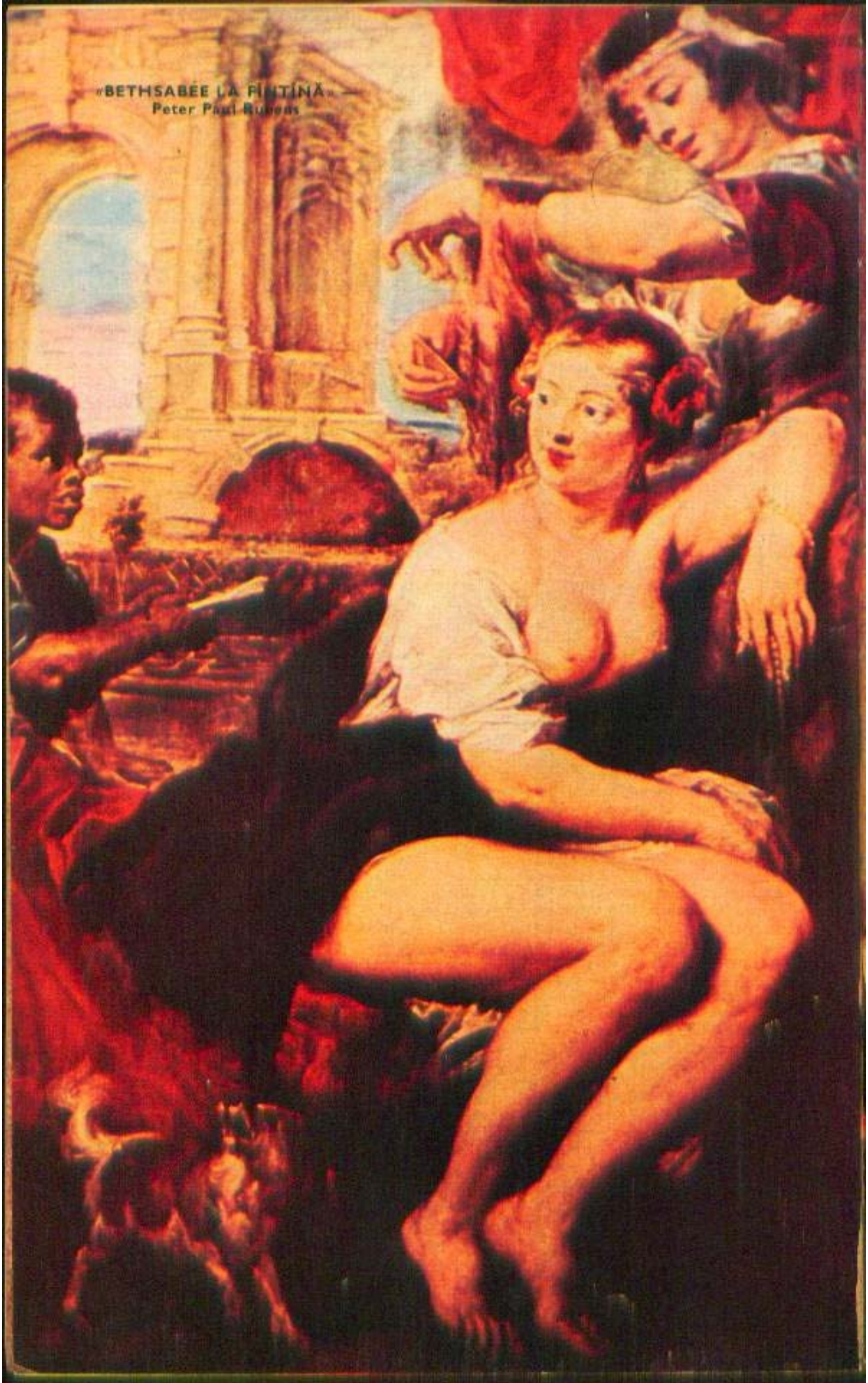

«BETHSABÉE LA FÎNTÎNĂ» —
Peter Paul Rubens

«ARNOLFINI ȘI SOȚIA SA»,
detaliu — Van Eyck

ROLUL ANULUI ...LA FEMININ

Anchetă realizată de ALICE MIHALCEA

Fiecare piesă, fiecare spectacol cuprinde sau atinge destinele unor oameni, ale unor familii, ale unei societăți, croindu-și drum în conștiința spectatorului în măsura în care se respectă autenticul și se realizează ca valoare artistică. Exigențele publicului contemporan demonstrează necesitatea acelor piese de teatru în care substanța dramatică, conflictul, să atingă realul, să apeleze la elementele care compun viața noastră contemporană. Și cum unul din aceste elemente în continuă transformare — în condiția sa socială — este femeia, firesc este ca personajul feminin contemporan să fie o preocupare a autorilor noștri dramatici. În ce măsură au creat asemenea personaje, care a fost rolul anului *pentru actrițele noastre — a fost întrebarea pe care am pus-o unora dintre cele mai îndrăgite interprete ale scenei românești.*

(continuare în paginile 88, 89, 92, 93, 95)

«LIBERTATEA CONDUCÎND POPORUL» — Eugène Delacroix

ARTA și-a ales ca simbol femeia

(reproduceri în paginile 87, 90, 91, 94, 96)

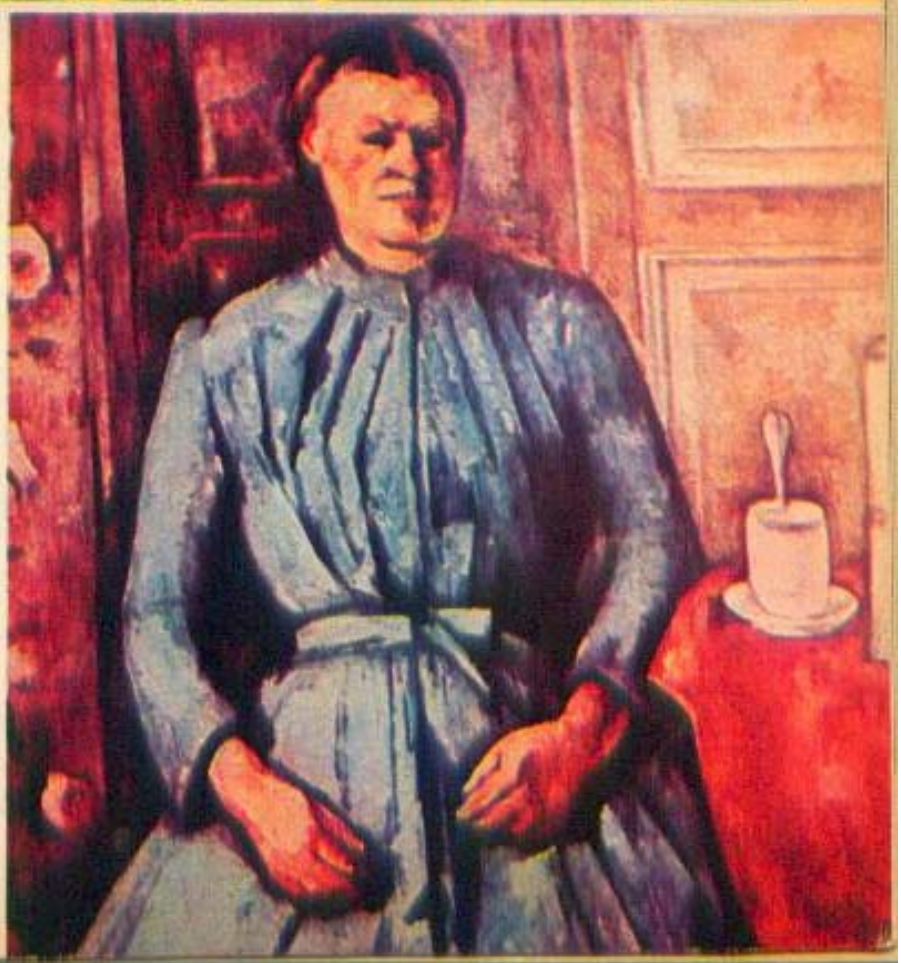

«FEMEIA CU CEAȘCA DE CAFEA» — Paul Cézanne

A DA VIAȚĂ UNUI PERSONAJ AUTENTIC

Rolul Silviei Dragu, personajul principal din piesa Liei Crișan «Între noi doi n-a fost decît tăcere», înseamnă pentru mine bucuria de a da viață pe scenă unui personaj pe care mi-l doream de mult.

Am interpretat în ultimii ani roluri de femei care nu reușeau să-și găsească locul în societate. Efortul de a le găsi o justificare, în condițiile sociale, politice, morale și economice în care trăiesc, nu m-a împăcat cu ele. Le-am interpretat, păstrînd mereu nostalgia unui personaj care să nu-mi provoace compasiunea, o femeie cu care — ca să mă exprim în stilul Silviei Dragu — să fiu de acord. Și iată că a venit această Silvie, aducînd un potențial moral pe care nu l-am mai întîlnit în repertoriul meu din ultimii ani, femeia energică, inteligentă, conștientă de rolul pe care trebuie să-l aibă în viața socială a țării. Femeie care conduce și care știe să-și apropie colaboratorii, generînd în jurul ei un climat spiritual propice pentru înfăptuiri de seamă. Silvia Dragu reușește să modifice indicele de productivitate a instituției, demonstrînd, după părerea mea, inteligență, perseverență, discreție.

Iubesc personajul și pentru că refuză «aplauzele», își dezvăluie greu trăsăturile profund umane, pe care le-am descoperit dincolo de energie și severitate, dominante dublate de omenesc, de înțelegere, ale caracterului ei. Tonică, luminoasă, fermecătoare, Silvia Dragu este o femeie a zilelor noastre, care știe și poate să-și stăpînească sentimentele. Chiar dacă le încearcă pe cele pentru care de multe ori îți pierzi puterea de judecată, de discernămînt... cum ar fi dragostea.

CLODY BERTOLA

O FEMEIE ÎN CARE NU CRED

Dv. spuneți, și critica în general a afirmat, că modul în care am interpretat-o pe Tereza din *«Anunțul la Mica publicitate»* a ajutat piesa să... reziste. Nu sînt un om modest, dar cu toată sinceritatea mărturisesc că eu pe Tereza n-am iubit-o deloc. N-am înțeles-o. Și dacă n-am înțeles-o eu, actrița care trebuie s-o facă să trăiască pe scenă, cum s-o priceapă spectatorii? O femeie care jelește — ca scop al vieții — o așa-zisă dragoste, care nu părăsește casa cu zilele, cu speranța că odată îl va vedea, care se claustrează la propriu și la figurat, pentru ce? Pentru ceva care poate fi numit nu dragoste, ci, în termeni medicali, fixație? Poate că în Italia — autoarea este italiancă —, personajul să spună ceva femeilor. Pentru că există, se poartă acolo femeia-satelit al bărbatului. Cu o singură preocupare, o singură direcție, un singur viitor: bărbatul. Dar aici, unde avem viața noastră proprie, personalitatea noastră, bună sau rea, perfectă sau imperfectă, strălucitoare sau ternă, aici unde sîntem noi înșine, cu meseria și viitorul nostru propriu, aici astfel de femei nu pot fi înțelese. Și a trebuit să fac această cazną, să compun rolul de la cap la coadă, să-l încerc în zeci de feluri și să-l realizez credibil. Este ciudat că o actriță care are toate datele personajului — datele exterioare: vîrstă, înfățișare — trebuie să se lupte aprig pentru a-l concepe psihic. Nu accept asemenea individualități feminine și de aceea mi-a fost foarte greu s-o îmbrac cu gînduri și sentimente.

Mi-ați cerut să vă vorbesc de rolul anului. V-am descris-o pe Tereza pentru că ea a fost nu rolul anului, ci obsesia mea negativă, a stagiunii trecute, și deci rolul care m-a preocupat foarte mult.

GINA PATRICHI

SIGUR, AM SĂ VORBESC DE „ZESTREA"

Și, sigur, nu veți fi de acord cu mine. Livia este tipul perfect de femeie. Caracterul ei este ca o minge de oțel. Dur, fără crăpături, fără posibilitatea de a se produce pe undeva o zgîrietură. Este un personaj idealizat, nu credeți? O femeie atacată direct în sentimentele ei de dragoste o poate judeca pe cealaltă cu atîta imparțialitate — i-aș zice neumană? Eu cred că orice femeie în situația ei o urăște pătimaș pe cealaltă, oricît de perfect i-ar fi caracterul. Sigur, așa *am dori* să fim, dar cîte devenim ceea ce dorim? Încercînd să prezentăm pe scenă un personaj feminin tipic, spuneți-mi cîte femei-bloc de marmură există pe lumea asta? Este foarte complicat și foarte neadevărat să pui etichete...

MARGARETA POGONAT

NU ÎN URMA LUI, CI ALĂTURI DE EL

Marta din «Puterea și Adevărul» a fost un rol mic. Așa l-au conceput bărbații care au făcut scenariul. Ce participare — și-au zis probabil — putea avea femeia în anii aceia de luptă, zbucium și frămîntare? Dar nu vreau să mai vorbesc despre o mentalitate condamnată azi de cei ce cunosc și recunosc realitățile acelor ani. Deci un rol care ar fi putut fi bogat, dar este comprimat și canalizat pe o singură traiectorie: aceea de toiag pentru bărbat. Marta are o putere de înțelegere imensă, o dragoste fără limite, dragostea o face slabă, determinînd-o să renunțe la propria ei viață, la activitatea politică pe care ar putea-o duce. Pentru că Marta, avînd conștiința politică a momentului respectiv, respectînd personalitatea bărbatului, vrea să-l ajute să vadă că a greșit. Este o umbră care-l sprijină pe nevăzute, pe nesimțite să-și ducă sarcina grea și mare la capăt. Eu, una, aș fi preferat să fiu alături de el și nu în urma lui. Autorii însă au făcut o altă socoteală.

ILEANA PREDESCU

«IE ROMÂNEASCĂ» — Henri Matisse

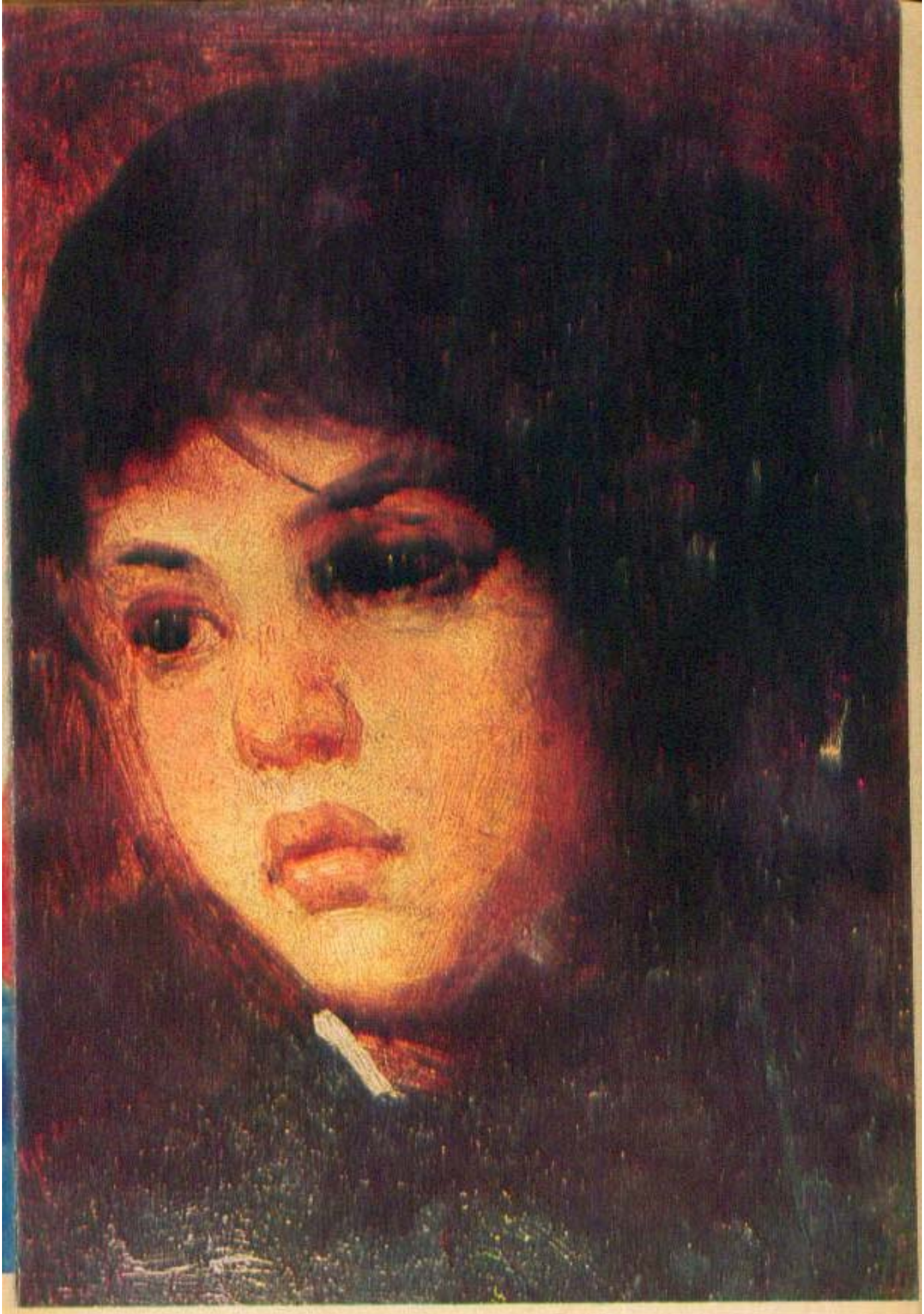

«PORTRET DE FATĂ» — Nicolae Grigorescu

TIMPUL ÎMI PARE CONDENSAT

În anul 1973 m-am întîlnit cu două momente-cheie. Rolul Bertheı din «Ciorian Porumbescu» și al Varvarei din «Furtuna» lui Ostrovski, interpretat pe scena Naționalului bucureștean; două prilejuri de a învăța cum se poate trece de la poezie și sensibilitate ingenuă la temperamentul energic, aproape agresiv al nonconformistei, sfidătoare a familiei și societății.

Am mai învățat, de asemenea, cu prilejul filmărilor la «Despre o anume fericire» că există în meseria de actor clipe în care important este doar să nu-ți pierzi curajul și... suflul. Căci e într-adevăr amețitor ca în intervalul aceleiași zile, grație avionului, să te găsești dimineața la Sibiu pentru filmări și seara din nou la București pentru spectacol, zile în șir, pînă uiți că se poate dormi mai mult de 4 — 5 ore pe noapte, pînă cînd simți spațiul timpului condensîndu-se și trăiești anul într-o clipă.

În momente ca acestea, condiția psihică devine mai importantă decît cea fizică și un spectacol jucat cu sinceră dăruire, în seara unei asemenea zile, este reconfortant.

A mă întreba ce a însemnat acest an în viața mea de actriță este ca și cum aș întreba cine iese victorios dintr-o confruntare cu sine însuși.

TAMARA CREȚULESCU

ROLUL PE CARE L-AȘ JUCA MEREU

Timpul limpezește gîndurile, sentimentele și ceea ce ai făcut cîndva impulsiv, reacționînd asemenea unei pietricele scăpate din praștie, îți poate apărea ca gest, ca atitudine necugetată. Privesc acum cu luciditatea — aș spune — a spectatorului rolul meu, Paula, din filmul «Ceața». Și, ciudat, criticul-spectator din mine este încă mulțumit. Poate pentru că Paula a fost încă din scenariu un personaj interesant, construit rotund, fără fisuri sau, mai exact, cu fisurile care trebuiau să existe. Mie acest personaj de luptătoare mi-a oferit cel mai complex rol din cîte am jucat, pentru că trebuia să creez acel echilibru între obișnuit și neobișnuit, să compun un personaj simplu, sobru, egal dublat de o oboseală amară, de o luciditate aproape dureroasă, dezamăgit, dar niciodată disperat. Luptătoarea mea, bănuită de trădare de cei mai apropiați oameni, de tovarăși, de cel pe care-l iubește, are tăria să aștepte. E măcinată de nerăbdare, dar știe cu luciditate că și dragostea cea mai adîncă este supusă unor legi pure, legile conspirației. Paula ar fi putut fi un supraom. Dar ce greșeală imensă am fi făcut noi toți cei care am creat-o! Paula este femeia dintotdeauna, cu inerenta ei mîndrie, cu capacitatea de a suferi, de a aștepta, de a crede, de a iubi, de a spera, de a dărui, curajul ei dintotdeauna, manifestat într-o formă sau alta, după epoca în care a trăit. Am revăzut filmul și mi-am mărturisit mie și dv. că Paula este rolul pe care l-aș juca mereu.

ADELA MĂRCULESCU

MAI RĂU CA ÎN HAMLET

Spectacolul care mi-a dăruit un rol excepțional, potrivit structurii mele artistice, a fost «Jocul de pisici». Nu te-ntîlnești prea des cu un astfel de noroc. Nu prea întîlnești în dramaturgia prezentă azi pe scenele noastre roluri de femei interesante, vii. În general, autorii noștri și alții ne oferă personaje feminine croite cu foarfeca și înădite cu ață. Și apoi, deodată... minunea! Un rol de femeie a cărei vitalitate este în stare să depășească orice obstacol, a cărei energie nu cedează niciodată, ale cărei trăsături de caracter sînt autentice. Generoasă, ea se risipește pentru cei de lîngă ea. Nu, nu persevează într-o idee mare, dar risipa ei ajută pe alții să-și urmeze drumurile, drumuri ascendente, firește. Mi se pare totuși extraordinară capacitatea de sacrificiu a femeii care-și fărîmițează conștient personalitatea, posibilitățile pentru a-i face fericiți pe cei din jur. În rest, ce să vă spun? Rolul este greu. Îndesat de monoloage. Mai rău ca în Hamlet. Dar mai bun ca în orice am jucat în ultimii ani.

VALLY VOICULESCU-PEPINO

N-AM AVUT UN ROL PREFERAT

Despre ce să vă vorbesc? Un rol preferat n-am avut, și cînd am fost distribuită și apoi invitată să mă identific cu Valentina din spectacolul «Valentin și Valentina» mi-a fost foarte greu. Da, știu, 150 de reprezentații într-o singură stagiune înseamnă succesul, un succes de public, dar mie Valentina nu-mi aducea prea multe satisfacții. Seară de seară am căutat și caut să scot încă ceva și încă altceva din fetița impulsivă și deșteaptă, pură și generoasă, profundă și curajoasă, s-o opun unei lumi pe care tineretul contemporan n-o mai înțelege, dar eu trebuia să-i fac s-o înțeleagă. Bineînțeles, m-am împăcat pînă la urmă cu Valentina, și-am mers mînă în mînă și în stagiunea estivală și poate ne vom mai întîlni și-n stagiunea următoare. Poate... Dar eu îmi doresc un rol nu de fetiță, ci de femeie. Un rol bogat, plin, în care dominanta să nu fie mereu numai și numai dragostea... Atîtea alte pasiuni și ambiții poate o femeie să împletească pe lîngă dragoste și în afara ei...

MARIANA MIHUT

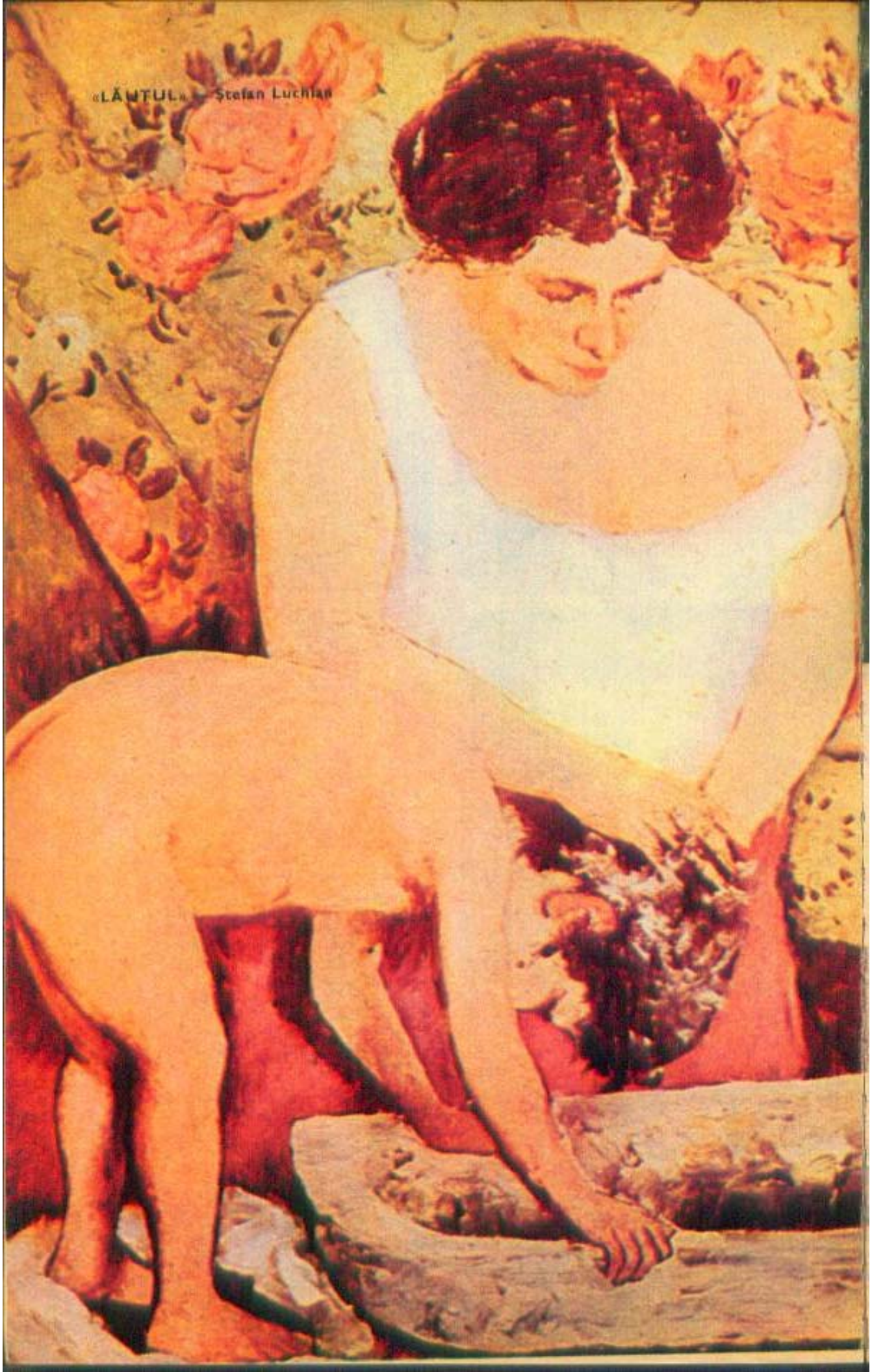
«LĂUTUL» — Ștefan Luchian

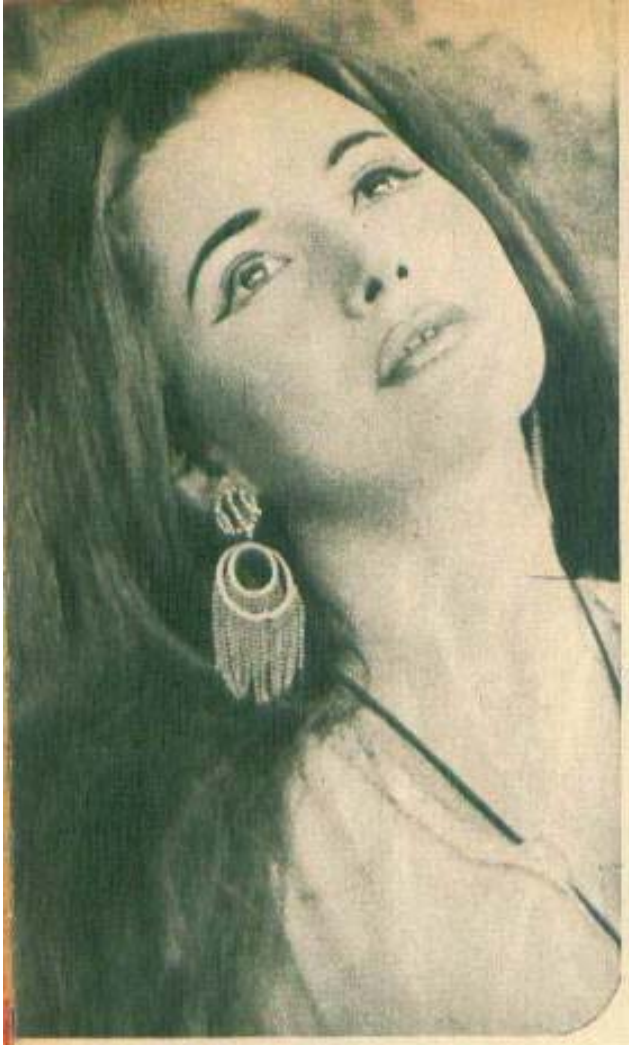

S-AU SCRIS PREA PUȚINE ROLURI ÎNTRUCHIPÎND FEMEIA CONTEMPORANĂ

Deși anul acesta am interpretat mai multe roluri, regret că mă găsesc în situația de a spune că nu am avut posibilitatea să pot aduce în fața spectatorilor un personaj în care să dezvălui sufletul feminin, o problematică de gînduri și idei — pe cît de complexă, pe atît de minunată — caracteristică femeii contemporane din țara noastră.

S-au scris prea puține roluri în genul acesta, iar eu pot mărturisi, cu părere de rău, că nu am făcut parte dintre cele care au avut prilejul să întîlnească asemenea personaje.

Prefer rolurile de mare sensibilitate, de intensitate dramatică, cărora să mă pot dărui cu adevărat, să mă confund cît mai deplin cu personajul, cu visele, grijile și împlinirile sale. Fiecare dintre noi simte nevoia de a întruchipa un personaj feminin cu paleta largă de frămîntări și preocupări, de satisfacții și îndoieli, așa cum întîlnim în viață femeia zilelor noastre.

VIOLETA ANDREI

MĂ IDENTIFIC CU PUBLICUL

Un singur rol, în trecuta stagiune, m-a pus în postura de medic psihiatru. Mihaela din «Hotelul astenicilor» are — ca personaj — totul de partea ei. Percepe și cunoaște totul, se lovește de neînțelegerea și obtuzitatea oamenilor, de birocratismul încă existent «pe ici, pe colo». Eu, ca actriță, am senzația că personalizez tot publicul ce stă de cealaltă parte a scenei, că mă identific cu necazurile lui mici și mari, că îl apăr de niște inevitabile — și poate cîndva evitabile — ciocăneli nervoase, cotidiene. Dacă n-ar fi așa, publicul nu ar aplauda, nu credeți?

LILIANA TOMESCU

ROLUL ANULUI

ȚĂRANCĂ DIN PROFIL – Ion Andreescu

Existența unor civilizații extraterestre, în Calea Lactee sau în alte galaxii ale Universului, este acceptată de tot mai mulți astronomi. Prezența unor substanțe organice descoperite în meteoriți, găsirea unor molecule organice în spațiul cosmic, faptul că în Universul mare sînt miliarde de sori aidoma Soarelui nostru, cu cortegii planetare, sînt tot atîtea argumente esențiale care pun la îndoială părerea că Pămîntul ar putea deține monopolul vieții. În fond, susțin savanții, de ce n-ar fi posibilă repetarea evenimentelor petrecute pe Terra pe oricare altă planetă a sistemului nostru solar sau a altor sisteme din Calea Lactee sau din alte galaxii? Steaua numită Soare să reprezinte un caz unic, iar viața — acest fruct rar și prețios, determinat de anumite condiții ce apar și acționează concomitent asupra aceleiași materii — să fie oare apanajul unei singure planete, o excepție singulară între miliardele de miliarde de sisteme solare?

Modestul nostru sistem solar face parte dintr-o imensă colonie, cuprinzînd peste o sută de miliarde de stele, numită galaxie. Un uriaș roi de stele în mișcare, cu un diametru de peste 100 000 de ani-lumină (fiecare an-lumină echivalînd cu aproape zece mii miliarde km!), Calea Lactee nu este decît o infimă parte a marelui Univers, care numără cîteva miliarde de galaxii. Iată cifra exactă dată de astronomi: 10^{20} — adică o sută de miliarde de miliarde de sori!

Descoperirea progresivă a legilor generale ce guvernează viața stelelor a întărit încrederea savanților în existența unor lumi solare înrudite cu a noastră și, deci, concluzia că procesele evolutive cunoscute de o stea ar putea să se repete și pe alte stele cu caracteristici apropiate de cele din tinerețe ale Soarelui nostru. În galaxia noastră au fost reperați mai mulți sori înconjurați de planete. Steaua Barnard, situată la o distanță de Terra de 6 ani-lumină, are doi sateliți. S-ar putea, foarte bine, să aibă 4, 5 sau mai mulți, dar tehnicile actuale de observare nu permit investigații la distanțe atît de mari. Pînă în prezent au fost identificate 6 planete în jurul unor stele vecine nouă. 6 planete în jurul a 5 stele nu înseamnă prea mult. Trebuie ținut însă seama de limitele impuse de distanță și de faptul că n-au fost investigate decît stelele cele mai apropiate de lumea noastră. Constatarea că trei stele din cinci sînt însoțite de un adevărat cortegiu planetar (Soarele, steaua Barnard și Lalande) demonstrează că sistemele planetare nu sînt o excepție în galaxia noastră. Dimpotrivă, ele par să numere sute de milioane sau chiar miliarde. Se consideră însă că numai planetele care însoțesc o stea cu combustia stabilizată, de felul Soarelui, ar putea favoriza viața. Admițînd că și pe alte planete ar exista viață, cu ființe inteligente, cum se face totuși că de-a lungul atîtor milioane de ani nu s-a putut stabili o legătură între ființele inteligente ale Universului?

Încercări s-au făcut. Unele datează din timpuri străvechi. La începutul secolului al XIX-lea, matematicianul Gauss era convins că planetele apropiate de Terra, Marte sau Venus, ar putea fi populate și singurul mod de a intra în conversație cu acele ființe ar fi limbajul matematic. El a propus utilizarea taigalei siberiene ca panou de afișaj al... teoremei lui Pitagora. Gauss considera că laturile unui triunghi dreptunghic uriaș — de aproxima-

tiv 15 km! — realizate din culturi de culoare deschisă (secară, spre exemplu) ar putea fi ușor descifrate de locuitorii marțieni sau venusieni pe fondul întunecat al pădurilor. Astronomul austriac Littrow a ales Sahara ca „tablă" de scris. El a propus săparea unor canale, reprezentînd figuri geometrice simple, care urmau a fi umplute cu apă și petrol, astfel încît să se obțină o combustie suficientă pentru șase ore. Littrow sperasă străpungă noaptea siderală și să comunice locuitorilor altor planete că Pămîntul este populat de ființe inteligente. Ambele metode porneau de la ideea că inteligența implică abstracția matematică. Postulat fals, dacă ne gîndim că Pămîntul abundă în animale inteligente care n-au cea mai mică idee despre abstracția numerelor sau a mărimilor. Albina spre exemplu — cel mai desăvîrșit „arhitect" pămîntean. Presupunînd că forma de viață cea mai evoluată de pe Marte ar fi fost albina, atunci ar fi trebuit să-i fluturăm teoreme luminoase pe dinaintea ochilor mult și bine. Cît despre răspuns... Dar dacă aceste planete ar fi populate de oameni? Cum s-ar explica faptul că nu s-a putut stabili un dialog cu ei, în ciuda existenței radioului, radarului, televizorului și a distanței „mici" dintre planete? Dacă marțienii, venusienii etc. ar exista într-adevăr și ar cunoaște tehnica emisiei-recepției radio și TV, în cazul cînd ar recepționa asemenea emisii, ar putea oare să-și dea seama că este vorba de o imagine ce trebuie reconstituită? Sînt savanții marțieni, venusieni etc. capabili să realizeze aparatul de decodare necesar analizării semnalelor electromagnetice ale emisiunii? S-ar putea răspunde afirmativ doar în ipoteza că extratereștrii ar fi oameni ca noi și ar poseda simțuri aidoma nouă. Sunetul, spre exemplu, ar putea fi perceput numai dacă urechea lor ar fi sensibilă la variații mecanice de ordinul a 20/10 000 Hz, iar imaginea cu condiția ca imaginea retiniană a ochiului lor să aibă aceeași durată cu cea a omului terestru: o zecime de secundă. Altfel, pe ipoteticul ecran marțian, venusian etc. ar apărea nu o imagine globală, ci linii incoerente...

Astronomii contemporani care vorbesc de contactarea unor ființe extraterestre consideră că acestea sînt, dacă nu mai avansate decît civilizația noastră, cel puțin la nivelul ei de dezvoltare. Într-o scrisoare pe care prof. Cocconi de la Universitatea Cornell a trimis-o lui Bernard Lovell, directorul Observatorului Jodrell Bank din Marea Britanie, astronomul american considera că viața nu este un fenomen izolat, limitat la planeta noastră. El își exprima convingerea că animale dotate cu o inteligență superioară omului ar putea exista pe sisteme planetare din galaxie sau din afara ei. „Asemenea civilizații — scria astronomul american —, posterioare cu cîțiva ani civilizației noastre, ar putea beneficia de resurse tehnice și energetice superioare nouă, care să le permită să intre în contact cu alte lumi". Într-adevăr, o serie de astronomi acordă șanse reale existenței, pe anumite planete, a unor animale nu numai ajunse într-un stadiu de evoluție superior celui uman, dar chiar organisme edificate în afara chimismului carbonului, propriu ființelor terestre. Profesorul american Carl Sagen avansează ipoteza unor forme de viață imprevizibile pe Jupiter, adaptate la condițiile planetei. Spre exemplu, animale care s-ar putea hrăni mai ușor în stare de imersiune. „Balena — afirmă savantul — ar putea mînca plancton înotînd în «mări» gazoase, de hidrogen, amoniac sau metan"! Sir Harold Spencer Johnes vorbea, în cunoscuta sa carte „Life on the Worlds", despre posibila existență a unor organisme edificate pe chimismul siliciului. Alți specialiști consideră că amoniacul ar putea înlocui apa, jucînd rolul solventului universal. Posibilități care, teoretic, subzistă.

Fred Hoyle, astronom britanic de renume mondial, este încredințat, ca și Cocconi, că extrapămîntenii sînt tentați să contacteze alte lumi, iar cercetările înfăptuite pe Terra în ultimii ani nu sînt capricii de savanți extravaganți, ci se înscriu într-o perspectivă normală a evoluției civilizației. Orice civilizație dezvoltată la nivelul unui astru, este de părere Hoyle, dispune de un amplu fond de acumulare științifică și tehnologică și, mai curînd sau mai tîrziu, va tinde spre căutarea — fie și pe calea undelor — a altor lumi. Pămîntenii au ajuns în acest stadiu. Societățile extraterestre, dacă există, teoretic ar trebui să se afle dincolo de acest stadiu și, deci, în plin efort de contactare a lumilor vecine.

Prima încercare de stabilire a unui contact cu alte civilizații a fost făcută de astronomii americani Frank Drake și William Waltmap. Dintre cele șase stele cele mai apropiate de Terra, accesibile antenei cu diametru de 25 de metri de la Observatorul național de radioastronomie de la Green Bank, Virginia, au fost investigate doar două: Tau Ceti, situată la o depărtare de noi de 11,6 ani-lumină, și Epsilon Eridani, la 10,8 ani-lumină. Amîndouă sînt stele galbene, ca și Soarele, și de vîrstă aproximativ egală. Experiența s-a prelungit timp de trei luni: mai, iunie și iulie 1960. „Nici un semnal artificial n-a fost captat în timpul observațiilor preliminare" — iată concluzia buletinului final. Sarcina celor doi astronomi n-a fost deloc ușoară. Pentru a recepționa un semnal emis de presupușii locuitori ai lui Tau Ceti, acesta ar fi

trebuit lansat în eter în urmă cu 12 ani! Chiar dacă semnalele ar fi fost emise la data stabilită, este greu de apreciat dacă ele ar fi fost totuşi captate. Pe lungimea de undă utilizată — 21 cm, corespunzînd liniei naturale emise de hidrogen—, eventualele semnale ar fi putut fi bruiate de zgomotul de fond al hidrogenului sideral, concentrat pe planul mediu al galaxiei noastre. Această primă tentativă de contactare a extrapămînteniIor este cunoscută sub numele de „Ozma", aluzie la fabuloasa şi inaccesibila ţară a lui Oz.

Alte încercări au urmat în Uniunea Sovietică. Kardaşev şi Paştenko, de la Institutul naţional de astronomie „Sternberg" din Moscova, au pornit de la ipoteza că societăţi dezvoltate dintr-o altă galaxie s-ar putea adresa galaxiei noastre cu o emisiune dirijată. Cu toate că încercarea avea avantajul de a regrupa în cîmpul unei antene foarte puternice o întreagă lume de stele — cîteva miliarde —, dintre care oricare ar fi putut deveni leagăn al vieţii inteligente, experienţa a avut soarta încercării lui Drake.

În anul 1965, astronomul Şolomiţki de la Institutul „Sternberg", studiind o stea deja descoperită, a constatat că emite semnale cu o intensitate ce variază regulat. Nici un fenomen asemănător nu mai fusese semnalat pînă atunci! Mai mult, semnalele captate semănau pînă la identitate cu emisiunile „inteligente", cărora savantul Kardaşev tocmai le făcuse portretul-robot. Într-o conferinţă de presă, organizată chiar la institut, Kardaşev şi-a exprimat părerea că semnalele captate ar putea fi artificiale. Ştirea a explodat ca o bombă în eter. Continuarea cercetării fenomenului a stabilit curînd că semnalele proveneau de la un quasar situat la limita universului cunoscut — aproximativ 10 miliarde de ani-lumină —, distanţă de la care nici o societate n-ar fi putut emite semnale, oricît de dezvoltată ar fi fost ea. Doi ani mai tîrziu a fost rîndul astronomilor englezi să trăiască o aventură similară. Studentul Joselyne Bell, însărcinat cu interpretarea datelor înregistrate de antena Observatorului astronomic din Cambridge, a captat la un moment dat nişte impulsuri periodice, de cîteva sutimi de secundă, asemănătoare cu cele ale unui ceas astronomic. Să fie oare un mesaj extraterestru? Echipa de cercetători, avertizată de precedentul de la „Sternberg", a păstrat secretul. S-au descoperit astfel pulsarii, stele pe punctul de a muri... Pentru o clipă însă, astronomii de la Cambridge au crezut că au contactat extrapămînteni, pe care s-au şi grăbit să-i boteze „Omuleţii verzi". Experienţele au continuat. În ciuda eforturilor, pînă în prezent nu s-a reuşit să se intre în contact cu inteligenţe extraterestre.

Se încearcă, în prezent, o nouă cale de contactare a eventualelor fiinţe extrapămîntene şi de a le informa că undeva, în Calea Lactee, se află o planetă locuită de fiinţe umane. Sonda electronică americană „Pioneer-11", lansată la 5 aprilie, după ce va înconjura planeta Jupiter, va trece dincolo de planetele sistemului solar. Dacă totul va decurge normal, în 10-12 ani va depăşi limitele lumii noastre şi va ajunge la o distanţă de 6 miliarde km de Soare. Astfel, un mesager al Pămîntului va rătăci prin galaxie timp de un milion sau o sută de milioane de ani, dacă nu chiar şi mai mult. Într-o bună zi, ar putea fi interceptat de fiinţe raţionale, dacă ele există cu adevărat în galaxia noastră. Iată motivul pentru care mica sondă duce cu ea şi un mesaj (ca de altfel şi geamăna ei mai mare, „Pioneer-10"), gravat pe o placă de aluminiu aurit, adresat „întregii umanităţi". El conţine suficiente elemente din care eventualii găsitori să tragă concluzia că sîntem oameni raţionali, ajunşi la un înalt stadiu de dezvoltare ştiinţifică şi tehnologică şi venim dintr-o lume uşor de identificat, chiar dacă ea se află pierdută între miliardele de stele ale galaxiei. Indiferent de soarta celor două plăcuţe, ele constituie primele mesaje pe care pămîntenii le trimit în Cosmos, cu speranţa că într-o zi vor încăpea în mîna unor fiinţe inteligente, capabile să le înţeleagă semnificaţia, în acelaşi timp, o primă confirmare a ipotezei astronomului sovietic Sklovski, potrivit căreia „spaţiul cosmic ar putea deveni cîmpul de explorare al unei viitoare arheologii spaţiale", unde s-ar putea găsi veritabile „bănci de informaţii" provenind din alte lumi. Am văzut omul debarcat pe Lună, vorbim de apropiata lui descindere pe Marte, dar este încă imposibil de întrevăzut expediţii dincolo de sistemul nostru solar. Cu actuala viteză a rachetelor, o sondă locuită lansată în direcţia celei mai apropiate stele, Proxima din Centaur, ar trebui să voiajeze 100 000 de ani pentru a ajunge la destinaţie. O astronavă folosind o tehnică nedescoperită încă, cu viteze de zbor apropiate de cea a luminii, ar îngădui omului să ajungă la steaua cea mai apropiată de Pămînt în cîţiva ani, în centrul galaxiei în 21 de ani, iar la Nebuloasa lui Andromede în 28 de ani (după ceasul călătorilor). Înainte însă ca astronauţii să se reîntoarcă de pe Andromede pe Terra s-ar fi scurs mai mult de 3 milioane de ani.

PENTRU MICA LORRAINE LUMINILE VIEȚII STRĂLUCESC DIN NOU

Lorraine Powel, în vîrstă de 5 ani, fiica unui institutor din Anglia, într-o zi, jucîndu-se, s-a lovit în ochi cu o foarfecă. Deși transportată imediat la spital, fetița și-a pierdut ochiul.

Lorraine, care de obicei era veselă, zburdalnică, deveni tristă, timidă, chiar sfioasă. Refuza să-și vadă chiar prietenii de la grădiniță. Deseori noaptea mama o auzea plîngînd. Trebuia să poarte ochelari de soare pentru a-și ascunde și proteja de lumină ochiul rănit. Acest calvar a durat șase luni, pînă cînd medicul de la spitalul Monfield a dat părinților o rază de speranță; va încerca o transplantare. „Spune-i păpușii mele că nu mi-e frică. În curînd am să văd", au fost ultimele cuvinte adresate infirmierei înainte de a fi adormită.

Operația realizată este o keratoplastie refractivă — deoarece bucata de cornee grefată este fasonată ca o lentilă care refractă lumina, pentru ca vederea să fie limpede. Intervenție foarte delicată, care cere o abilitate deosebită, a fost pusă la punct de un medic sud-american din Bogota, José Barraguer, și practicată acum pentru prima dată în Europa. Tot timpul intervenției, medicul lucrează sub microscop: cu multă minuție, el extrage porțiunea de cornee rănită și grefează în loc un fragment dintr-un ochi provenit de la „banca ochilor".

Astăzi, micuța Lorraine nu mai are coșmaruri, a redevenit veselă.

Fără temeri, Lorraine așteaptă operația. „Spune-i păpușii mele că nu mi-e frică."

Chirurgul extrage porțiunea lovită a corneei transparente.

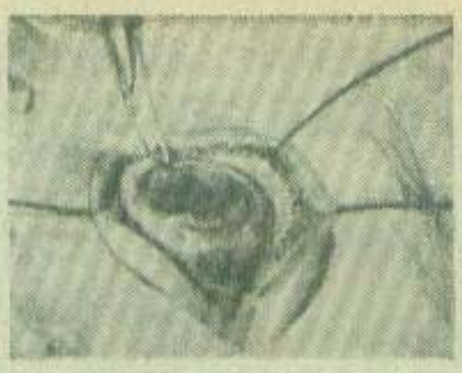

Noul cristalin este tăiat din cornea unui ochi provenit de la „banca ochilor."

Cu o mică rabotează electronică, chirurgul taie o bucată de cornee...

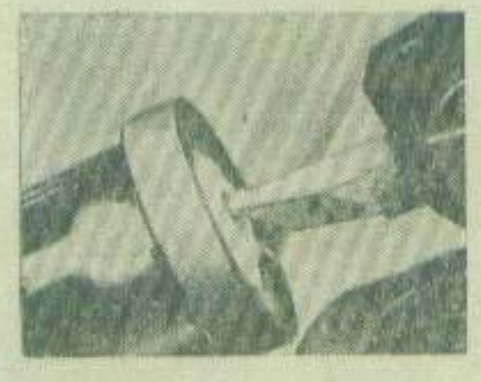

...care este fixată pe unul trunghi steril și menținută la minus 10° cu ajutorul zăpezii carbonice.

Înțărită prin frig, cornea poate fi fasonată ca o lentilă: noul cristalin al fetiței.

DA!

La începutul fiecărui an, astrologia induce în eroare credulii și irită incredulii. Mai curînd decît să scrutăm horoscoape sintetice (fabricate), să încercăm să aflăm adevărata influență a astrelor asupra vieții noastre.

Se pare că oamenii de știință s-au hotărît, în sfîrșit, să dea o ripostă științifică temei preferate

a astrologilor: dependența fatidică a destinului nostru față de poziția astrelor, influența lor asupra vieții pămîntenilor. Da, au afirmat ei, există o influență. În ultimii ani, simpozioane, congrese și asociații internaționale, grupînd cercetători din toate țările, și-au propus ca obiect de studiu descifrarea, în termenii științei, astronomice și nu astrologice, a acestor influențe. Ei adună fapte pentru un

ASTRELE NE INFLUENȚEAZĂ, DAR CUM?

de NIKY IOSUB

prim dosar al problemei mult controversate, dar mai ales speculate. Deci: în ce măsură există dovezi că activitatea solară perturbează procese fizico-chimice, biologice (și implicit comportamentul) ale organismelor vii? Care sînt factorii de influență și modul lor de acțiune?

Încă în 1898, laureatul Premiului Nobel, suedezul S. Arrhenius, a încercat să stabilească relații între biologie și Lună, între lumea planetei și activitatea capricioasă a Soarelui, enumerînd fapte adeseastranii. Plante, animale, oameni, viața întreagă este afectată, spunea el. De pildă, misterul inelelor de vîrstă ale arborilor. El a constatat că un an cald și umed „desenează" un inel larg, în timp ce unul uscat și rece un inel strîmt. Astfel, simpla observare a acestor inele îți permite să reconstitui într-o anume măsură climatul trecutului. Există dealtfel și o știință care se ocupă de aceasta, numită dendocronologie. Profesorul Douglas, de la Universitatea din Arizona, arătînd că există o asemănare între inelele tuturor arborilor (din diferite regiuni ale globului) din același an, acuză o cauză de origine cosmică. El a constatat chiar că arborii urmează cu fidelitate ritmul activității solare, descoperind o aceeași periodicitate, de 11 ani, cu a petelor solare (mari tulburări electromagnetice pe suprafața Soarelui). Conform acestui ritm, creșterea arborilor din toate țările examinate este mai intensă cînd crește numărul petelor solare. În consecință, umiditatea globului ar fi mai mare în timpul anilor de mare activitate decît în anii calmi.

Un alt exemplu din botanică: ghiocelul și activitatea solară. Se știe că ghiocelul marchează, în popor, sfîrșitul zilelor urîte de iarnă și reîntoarcerea atît de așteptată a primăverii. Nouăzeci de ani de observații au dovedit că apariția ghiocelului este precoce cînd activitatea solară este redusă și tîrzie cînd ea este puternică. Meteorologul francez V. Mironovitci a avut ideea să compare curba de apariție a ghiocelului cu ciclul secular al Soarelui (astrofizicienii, în afară de acea periodicitate de 11 ani, au demonstrat că Soarele este supus și unei pulsații cu o mult mai lungă amplitudine. Ei au numit această pulsație „ritm secular", căci el durează aproape un secol, între 80 și 90 de ani.). Timp de aproximativ 40 de ani, activitatea solară crește, maxima acestei activități fiind puțin mai ridicată cu fiecare an. Pe urmă, activitatea generală descrește timp de alți 40 de ani, înainte de a se ridica din nou.

S-au făcut apoi experiențe asupra activității și virulenței microbilor în funcție de condițiile atmosferice și solare. În eprubetele sale, profesorul german H. Bortels a descoperit o constantă: trecerea unei înalte sau joase pre-

siuni, ca și a unui front cald sau rece prin atmosferă, modifică particular comportamentul microbilor. De pildă, azobacteria devorează mai intens azocul și, în consecință, se reproduce mai repede. Cu alte cuvinte, anumite condiții atmosferice fac microorganismele mult mai active, deci mult mai periculoase. Dar, se întreabă Bortels, nu cumva aceste modificări atmosferice își au originea în Soare? El a observat că eliminînd, de pildă, razele solare se oprește proliferarea microbiană. Această remarcă este apropiată de cea la care a ajuns și savantul sovietic A.L. Cijevski. El a adunat date despre marile epidemii care s-au abătut asupra Pămîntului în cursul secolelor. Rezultatul a fost de-a dreptul impresionant: marile epidemii ale istoriei, holera și difteria în Europa, tifosul în Rusia, păreau să urmeze și ele periodicitatea de 11 ani. După Cijevski, epidemiile survin de preferință în timpul anilor de maximă activitate solară și sînt rarisime în timpul anilor cu soare calm. Și suedezul Bror Hvistendhal, constatînd că virusul poliomielitei în Scandinavia „ioveste" după același ciclu de 11 ani, conchidea că „poliomielita pare a fi declanșată la om de radiațiile electromagnetice de origine solară". Un alt savant declara și el că anii de maximă mortalitate au o periodicitate de 11,5 ani. Un biolog japonez, Takata, a demonstrat rolul „fanteziilor" solare asupra sîngelui uman. El a pus la punct o metodă prin care se testează albumina din serul sanguin și și-a dat seama că anumite oscilații s-ar datora unor cauze extraterestre. În primele ore ale zilei, se observă o creștere bruscă a albuminei, care începe misterios, cu cîteva minute înainte de a răsări soarele. Profesorul japonez susține că unele elemente ale sîngelui sînt perturbate de fanteziile marelui orologiu solar și că omul nu este altceva decît „un cadran solar viu". În fel, hematologul sovietic Nicolae Schulz constată că fanteziile solare modifică formula leucocitară a sîngelui, chiar la persoanele sănătoase. În timpul marii erupții solare din 1956, un număr sporit de subiecți prezentau o diminuare anormală a numărului de globule albe. Dealtfel, mulți medici de teren au semnalat rolul nefast al bruștelor flame solare pentru maladiile vasculare ca și în creșterea numărului de infarcte.

Deci dosarul adună faptele. E nevoie însă de a crea și o metodă, spun savanții, care să permită la rîndul său a determina legile influenței spațiului cosmic.

Profesorul italian Piccardi a expus la un congres internațional de biometeorologie o metodă a sa. El a observat că reacțiile chimice realizate în condiții normale se desfășurau mai mult sau mai puțin repede în funcție de zi, lună sau chiar an. Or, reacțiile chimice, ca fenomene vii, erau și ele influențate de forțe extraterestre și de Soare în special. Avînd ideea să dispună un ecran de cupru pe o parte din tuburile sale de încercare, a constatat că sub acest ecran reacțiile nu mai prezentau misterioasele anomalii. Descoperirea profesorului italian, că reacțiile chimice sînt tulburate atunci cînd Pămîntul trece prin cîmpurile galactice de forță, a fost de mare răsunet la vremea sa. Piccardi crede că substanțele chimice, prin simplicitatea lor relativă, ar trebui să

permită stabilirea unei metode standardizate care să dea un nume și o lege acestor agenți veniți din exterior, care să ne înlesnească și cunoașterea exactă a efectelor lor.

Corpul omenesc include, în general, aceleași elemente și reacții chimice. De pildă, organismul este compus din cca 60% apă, iar apa este unul dintre elementele asupra căreia furtunile cosmice întîlnite de Pămînt în călătoria sa prin spațiu au o înrîurire foarte mare. Și aceasta poate și pentru că particulele razelor cosmice care bombardează constant suprafața planetei trec cîteodată chiar și în corpurile noastre. Cînd petele solare sînt în creștere, Soarele emite mari cantități de radiații, ce se interferează cu magnetismul terestru. Și acest lucru poate avea efecte tulburătoare, mai ales pentru oamenii cu o rezistență fizică și psihică slabă (în special bolnavii mintali). Unele suprafețe ale corpului nostru conțin sarcini pozitive de electricitate, altele negative. Or, aceste „valuri" electromagnetice venite de la Soare pot tulbura serios echilibrul electric al organismului (ceea ce poate avea ca efect tulburări, dacă nu chiar pierderea cunoștinței).

Nu numai Soarele, ci și Luna joacă un rol, deloc insignifiant, în echilibrul și comportamentul organismului uman. Și multe povești despre influența Lunii asupra ființelor Pămîntului, povești ce se întind cu mult în urmă, au acum o explicație științifică. Un medic american, J. Ravitz, director al unui spital de boli mintale, văzînd că mulți din pacienții săi au trebuit să fie ținuți sub cheie în timpul unor faze ale lunii, a avut ideea să măsoare diferența potențialului electric al acestora în dreptul capului și apoi în dreptul pieptului. Diferențele mari în funcție de cum evoluau fazele Lunii i-au permis lui Ravitz să afirme că influența forțelor electromagnetice ale universului poate conduce la creșterea instabilității mintale. Luna este suspectată chiar de a contribui la recăderea în recidivă după operații, altfel izbutite. Chirurgul american Edison J. Andrews declară că un pacient operat este în pericol mai mare în timpul Lunii pline. Este atît de convins de teoria sa, încît el nu operează decît în timpul cînd Luna este la primul sau ultimul sfert.

Profesorul Hull, de la Universitatea din Cali-

Desene de RADU STAVRESCU

fornia, a descoperit că un șoarece era capabil să detecteze prezența razelor gamma datorită unor „aparate" de măsurat radiații ce s-ar afla în creier. El încearcă acum să vadă dacă și în creierul uman există un asemenea „aparat".

A descoperi aceste fapte stranii înseamnă desigur un pas înainte în dezlegarea misterelor universului: a le explica este deja altceva. A le găsi și remediile de apărare este ceea ce ar trebui să urmeze.

CE SE PETRECE ÎN CAPUL DV.?

de NICOLETA DAN

Creierul este, pînă astăzi, cel mai uluitor mecanism din cîte cunoaştem. Datorită acestei mase de culoare gri-roz, aproximativ de mărimea unui cantalup (cîntărind în medie mai puţin de 1,5 kg), sîntem oameni, datorită ei ne deosebim fundamental de alte fiinţe ale pămîntului. Mintea este termenul pe care-l folosim pentru a denumi global activităţile intelectuale (rezultat al activităţii acestei mase de ţesuturi).

În prezent, multe regiuni ale creierului sînt cunoscute, dar, se crede, şi mai multe încă necunoscute.

Vom încerca totuşi o succintă trecere în revistă a ceea ce s-a reuşit să se afle în ultimul timp. Paradoxal, cu cît aflăm mai multe despre creier, cu atît el ni se dezvăluie, adevărat, mai minunat, dar şi mai misterios. De exemplu, inteligenţa este unul din marile mistere ale creierului omenesc. Ea este dependentă, orice s-ar spune, şi de raportul dintre greutatea creierului şi cea a corpului (creierul omului are aproximativ de două ori mai multe celule nervoase decît creierul maimuţelor superioare). În schimb, disecţia şi microscopul nu arată deosebiri importante între creierul unui geniu şi cel al unui înapoiat mintal.

Oamenii de ştiinţă descriu creierul ca un uriaş sistem de computere (dar mai rapid decît oricare dintre ele), format din aproximativ 12 miliarde de celule nervoase (mai mult de 4 ori decît populaţia Pămîntului). Unele părţi ale sale sînt în permanentă activitate, zi şi noapte, în tot cursul vieţii. Pe cînd citiţi aceste rînduri, celulele nervoase sau neuronii emit, cu o codificare proprie, continuu şi ritmic, unde electrice. Şi tot în timp ce citiţi aceste rînduri, milioane de mesaje electrice trebuie să treacă, într-o fracţiune de secundă, prin celulele nervoase din creierul dv., să se întîlnească şi apoi să se înlănţuie în mod ordonat pentru ca să înţelegeţi ceea ce citiţi. Totuşi investigaţiile medicale şi general ştiinţifice nu au putut stabili o legătură directă între procesele psihice complexe şi activitatea concretă a creierului. Se cunoaşte, în schimb, bine structura lui.

Îngropat adînc în creier, se află un mîiez de ţesuturi, aşa-zisul „creier vechi", cu rol important mai ales în satisfacerea trebuinţelor noastre primare. De pildă, cînd ne este foame, de „aici" sîntem îndemnaţi să căutăm hrana. Şi tot de aici se controlează respiraţia, funcţia inimii sau alte funcţii vitale. Se ştie azi unde se află diferiţi centri care răspund de diverse activităţi intelectuale şi fizice. Mai mult, fiecare parte a corpului este controlată de o anumită parte a creierului. Esenţial este nu volumul părţii care trebuie controlată, ci volumul controlului necesar. Prin stimularea electrică, în cursul unor operaţii chirurgicale, a lobilor occipitali (care se află în partea dinapoi a capului), pacienţii au declarat că văd imagini colorate roşu aprins, verde, galben, roz, bleu şi gri, de forma unei stele strălucitoare, a unei mingi, sau ca o roată, o umbră, o lumină etc. Lobii frontali ocupă cea mai mare parte din faţă a craniului. Stimularea lor produce mişcarea picioarelor, a feţei, limbii, buzelor, ochilor, degetelor ori a braţelor. Stimularea într-un anumit loc a lobului frontal drept îl va determina pe subiect să ridice braţul stîng. Partea cea mai misterioasă este regiunea creierului situată deasupra urechilor. Cercetătorii au dovedit că, stimulînd, cu ajutorul curentului electric, anumite părţi din lobii temporali, amintiri de mult uitate sînt readuse în memoria conştientă.

Este ciudat, dar cortexul cerebral al fiecărui om variază la fel ca şi amprentele sale digitale. Excitarea unei mici circumvoluţiuni de pe cortex poate să-l facă pe pacient să se gîndească la un miros de obicei neplăcut (de multe ori de cauciuc ars). Excitarea cortexului în părţile laterale îl face să audă sunete

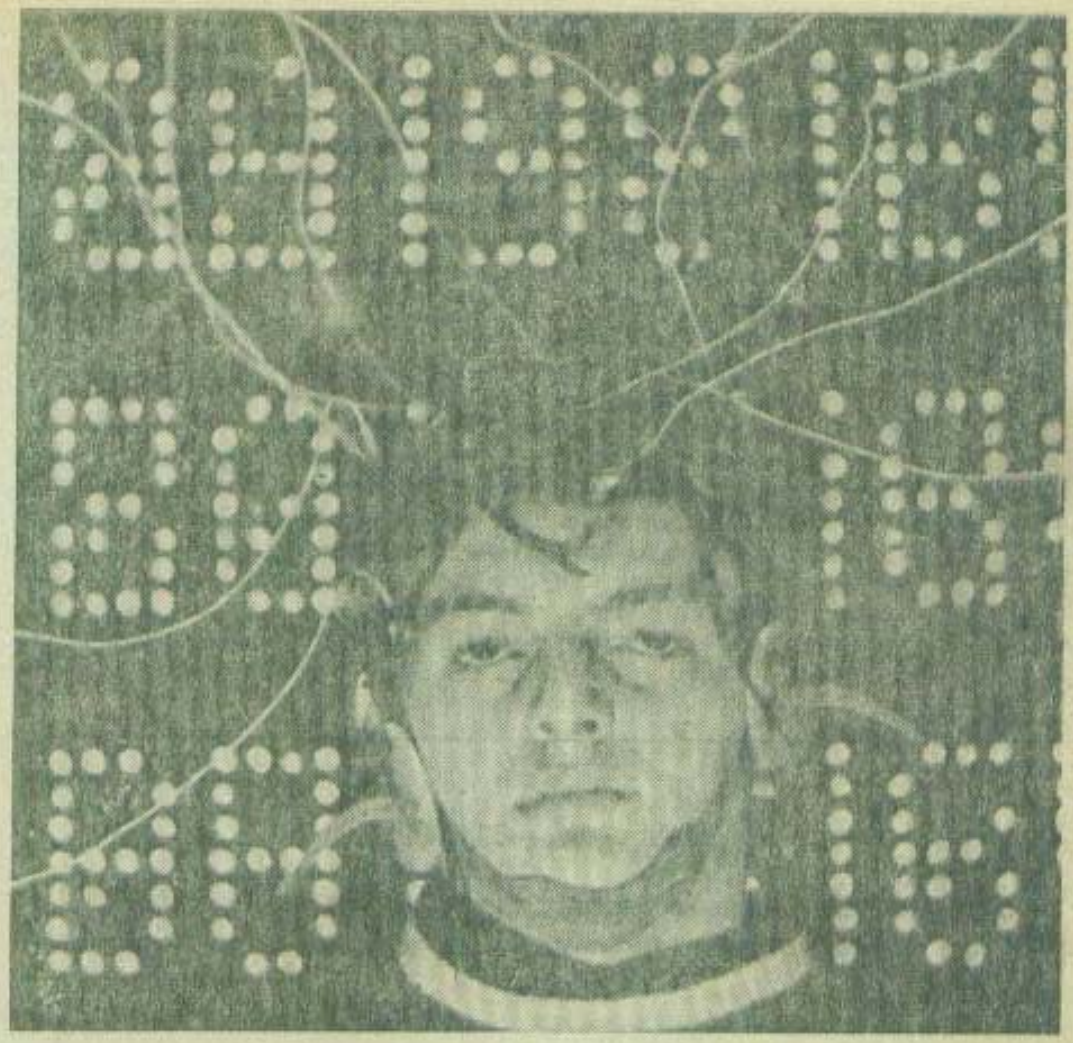

asemănătoare cîntatului de greiere sau foşnetului produs de o pasăre care zboară, sau bîzîitului slab al unui motor. In timpul unei asemenea experienţe, o femeie susţinea că aude pe cineva bătînd la uşă.

Prin urmare, creierul este un centru în plină activitate, centrala unei vaste şi alcătuprinzătoare reţele de comunicaţii, care primeşte un flux neîntrerupt de informaţii din lumea exterioară, dar şi din cea interioară corpului, de la o serie întreagă de organe ale sale — un fel de avanposturi. Ochii, urechile, organele simţurilor (pipăit, miros, gust, cele care semnalează dureri, schimbări de temperatură) furnizează informaţii ce trebuie sortate. Pentru că unele regiuni din creier nu primesc decît informaţii despre lucrurile pe care le atingem, altele pentru cele pe care le auzim, iar altele sînt organizate pentru informaţii vizuale etc. Toate aceste informaţii trec întîi prin etajele inferioare şi abia apoi ajung la creier; acesta analizează informaţiile şi apoi îşi trimite concluziile în jos, pe alte căi (prin alte fibre decît cele prin care au venit), legate de muşchi. Pe baza acestor concluzii — comenzi ne mişcăm, auzim, ne vedem de treburi.

Dar mai sînt încă o serie întreagă de întrebări rămase deocamdată fără răspuns. De pildă, memoria. Unde păstrăm amintirea despre lucrurile trecute? Se ştie că aproximativ 85 la sută din informaţiile creierului despre lumea exterioară sînt primite prin ochi. Or, noi nu observăm lucrurile în mod neîntrerupt, ci, aidoma unui aparat de filmat, ochii privesc o secundă şi apoi o altă se întrerup din privit. Adică, creierul nostru vede şi încetează să vadă de opt pînă la treisprezece ori într-o secundă. Ceea ce înregistrăm (şi amintirile odată înregistrate se distrug extrem de greu) este de fapt o succesiune de imagini şi nu o privire continuă.

Se ştie aşadar azi că creierul este un organ electronic, capabil să recepţioneze un volum nelimitat de cunoştinţe. Se mai ştie că putem afla, judeca, calcula

și memora fără grija unei surmenări intelectuale. O afirmație care la prima vedere ar contrazice tot ce cunoaștem pînă acum despre epuizare. Da, dar nu uitați că, asemenea oricărui computer, creierul este o mașină de foarte înaltă precizie, care depinde și de acțiuni conforme lui. O eroare oricît de mică are consecințe pe care le resimțim mai devreme sau mai tîrziu. Știați, de pildă, cît de defavorabile bunei funcționări a creierului sînt reacțiile de frică? Ele pot produce ușor dezordine în întregul nostru proces de gîndire, o dezordine care poate ajunge la un adevărat haos din punct de vedere logic.

La fel relațiile dintre corp și minte sînt pe cît de esențiale, pe atît de misterioase. Este totuși evident că un control al minții influențează foarte mult în bine sau în rău starea de sănătate a corpului nostru. Așa cum și invers, o concentrare adecvată intelectuală este în funcție de un corp sănătos și puternic. Dacă mîncăm prea mult, dacă facem prea puțină mișcare, rezultatul va fi o oboseală fizică precoce și datorită acesteia o reducere a eficienței creierului.

Se spune apoi adesea că puterea creierului descrește pe măsură ce îmbătrînim. Cercetări recente au indicat că, dacă continuăm să folosim capacitatea noastră intelectuală de-a lungul întregii vieți, nu există nici un motiv ca oameni chiar de 80 sau 90 de ani să nu poată învăța sau adînci lucruri noi sau mai puțin cunoscute. Devine un lucru tot mai frecvent ca bărbați sau femei să obțină titluri științifice și academice mult după ce au terminat cursurile universitare.

Ceea ce trebuie să reținem deci este că orice creier în activitate contribuie în mai mare măsură la păstrarea tinereții fizice și psihice decît unul care a intrat de prea mult timp în repaus de gîndire și de frămîntare. Pentru a ne fi un bun slujitor, el trebuie să fie mereu în acțiune!

DACĂ E SĂ-I CREDEM...

...pe cercetătorii care au întocmit tabelul de mai jos, se pare că sîntem de 14 ori mai poluați sonor decît era Adam, pe care-l deranja doar foșnetu frunzelor.

NIVELE TIPICE DE ZGOMOT	
SURSA ZGOMOTULUI	DECIBELI
Foșnetul frunzelor	10
Conversație șoptită	25
Zonă locuită rurală	30-40
Zonă locuită urbană	30-55
Servicii funcționale	40-70
Stradă aglomerată	50-81
Zonă industrială	70-110
Tren	95
Difuzoare publice	90-96

NIVELE TIPICE DE ZGOMOT	
SURSA ZGOMOTULUI	DECIBELI
Ciocan pneumatic	90-105
Ferăstrău cu bandă	106
Muzică pop	96-105
Șantier de construcții	105-115
Ferăstrău circular	100-116
Avion cu elice	120
Concasor	100-130
Limita dureroasă	130
Avion cu reacție	140

PUTEM DEVENI MAI INTELIGENȚI?

Se poate oare mări inteligența? În orice caz poți învăța să te servești mai bine de ea, ceea ce este de fapt foarte important. Căci sîntem cu toții departe de a utiliza din plin funcțiile creierului.

În primul rînd, din comoditate. Dacă un careu de cuvinte încrucișate ni se pare greu, îl abandonăm. Dacă avem de ales la televizor între o piesă de teatru ușoară și o emisiune științifică grea, alegem teatrul. În al doilea rînd, din rutină. În munca noastră obișnuim să folosim mereu aceleași modalități și aceleași mijloace pentru a rezolva dificultăți analoge, ne limităm doar la domeniul nostru de activitate.

INTELIGENȚA CREȘTE ODATĂ CU EXERCIȚIUL

Experiența a demonstrat că inteligența subfolosită ruginește. Tot dînd înapoi în fața dificultăților, sfîrșim prin a ne convinge că nu mai înțelegem decît foarte puțin din unele domenii ale științei, culturii sau artei, limitînd neîncetat universul în care trăim. Dar dacă am schimba total lucrurile? Am avea plăcerea să constatăm că sîntem mai capabili decît credem. Am regăsi cîte ceva din prospețimea sufletească, din curiozitatea și entuziasmul copilului care vrea să știe tot și să înțeleagă tot, beneficiind în plus de o mai bună cunoaștere a surselor de informații. Putem, de asemenea, să ne antrenăm sistematic o aptitudine (memoria, atenția) sau o formă de inteligență (numerică, spațială etc.).

Prin exercițiu nu veți deveni neapărat mai inteligent, dar veți reuși să vă serviți mai bine de inteligența dv., să o stăpîniți mai bine, ca unealtă pe care o mînuiești cu siguranță.

La copii, un antrenament sistematic mărește poate inteligența. În orice caz, speranța de a amplifica prin exercițiu inteligența copiilor mici nu este absurdă. O experiență făcută recent pe șobolani dă oarecare greutate acestei teorii. O serie de șobolani au fost împărțiți în două grupe. Una a fost pusă în cuști obișnuite, cealaltă în cuști mai mari, pline de rotițe și scărițe, care le permiteau să se joace. Apoi au fost sacrificați toți șobolanii și li s-a examinat creierul. Ei bine, șobolanii antrenați aveau un cortex (scoarță cerebrală) mai gros și mai greu, celulele lor nervoase erau mai mari și legăturile dintre ele mai numeroase, creierul era mai bogat în anumite substanțe chimice.

Deci creierul lor era într-adevăr diferit de cel al șobolanilor obișnuiți. Este posibil să se întîmple același lucru și la oameni. Copilul se naște cu un creier mai puțin „finisat" decît al șobolanului. El are deci mai multe șanse să fie îmbogățit printr-un exercițiu precoce.

ANIMALELE POSEDĂ INTELIGENȚĂ?

Da, toate animalele, chiar cele mai simple, posedă un anumit grad de inteligență, din moment ce pot învăța un lucru nou. Astfel, rîmele pot învăța, într-un labirint cu două căi, să aleagă drumul bun, cel care duce la hrană. Trebuie să facă o serie de încercări pentru aceasta, dar pînă la urmă reușesc!

Găina, reprezentată, pe bună dreptate, ca un animal deosebit de stupid, reușește totuși să înțeleagă că pentru a ajunge la hrana de care o desparte un gard trebuie să înconjure gardul.

Alte animale sînt capabile de performanțe mult mai impresionante. Astfel, vulpea știe să păcălească: se preface moartă ca să-și înșele prada. Cimpanzeul se servește de un băț sau se urcă pe o ladă pentru a ajunge la o bananâ. Mai mult încă: au fost lăsate în apropierea cimpanzeilor bețe de bambus prea scurte. Cei mai dotați dintre ei au avut ideea de a le îmbuca două cîte două, idee pe care copiii, supuși la aceleași probe, n-au avut-o decît către vîrsta de 10 ani.

Dar maimuța se plafonează la acest nivel. Puiul de om merge mai departe, datorită limbajului, se crede, care îi permite să-și reprezinte un obiect pe care nu-l are sub ochi, să înțeleagă un raționament logic. O experiență făcută știt pe cimpanzei cît și pe copii mici pune în evidență această frontieră. Se înșiră șase cutii identice și se pune ceva bun numai într-una din cutii, dar într-o anumită ordine: la prima probă în prima cutie, la a doua probă în a doua cutie etc. Cimpanzeul eșuează. El încearcă pînă cînd găsește cutia cea bună, chiar dacă experiența este reluată de o mie de ori. Copilul face același lucru pînă în momentul în care știe să vorbească, adică spre vîrsta de doi ani. Atunci, după o serie de încercări înțelege regula și se duce de-a dreptul la cutia cea bună.

EXISTĂ MEDICAMENTE CARE MĂRESC GRADUL DE INTELIGENȚĂ?

Cel puțin există medicamente care favorizează activitatea intelectuală. Acidul glutaminic, cunoscut de multă vreme, a decepționat. Cafeaua, amfetaminele stimulează, dar enervează și dau insomnii. Nicotina facilitează însușirea unei noțiuni, fapt ce rezultă din experiențele efectuate pe animale, dar scade memoria. Alte substanțe obținute mai recent, care reproduc pe cele secretate în mod natural de creier în plină activitate, par interesante. Ele favorizează efortul intelectual, fără să ajungă somnul și fără să enerveze, ba chiar calmează. Printre acestea se numără acidul N-acetil-aminosuccinic.

ALIMENTAȚIA INFLUENȚEAZĂ INTELIGENȚA?

Da, în orice caz în sens negativ. S-a dovedit, pe bază de studii efectuate în țările subdezvoltate, că o rea alimentație în timpul copilăriei și a mamei în timpul sarcinii micșorează capacitățile intelectuale ale copilului.

PUTEM AVEA ÎNCREDERE ÎN TESTE?

Da, însă testele permit într-adevăr să se evalueze global inteligența unui copil sau a unui adult și să se vadă dacă ea se situează deasupra sau dedesubtul mediului contemporanilor. Se pot evalua, de asemenea, diferitele forme de inteligență. În mare, rezultatele testelor și rezultatele la școală coroborează. Iar atunci cînd sînt contradictorii, adică în cazul în care un copil inteligent, conform testelor, nu învață bine, e suficient adesea să fie ajutat să-și rezolve problema personală sau familială în cauză ca să reînceapă să dea rezultate bune în clasă.

Testele clasice de inteligență evaluează deci cu aproximație o aptitudine intelectuală deosebită, aptitudinea de a învăța bine la școală. Totuși ele sînt criticate din două motive:

1) nu sînt independente de mediu, nici de nivelul cunoștințelor, în ciuda tuturor eforturilor făcute pentru a le elibera de aceste influențe, în scopul de a măsura inteligența „pură";

2) sînt incomplete. În special, nu măsoară „creativitatea", adică aptitudinea de a găsi idei variate și originale. Pentru aceasta a fost nevoie să fie inventate alte teste. Or, creativitatea joacă un mare rol, mai ales în reușita profesională. Iată, fără îndoială, motivul pentru care „elevul bun", care obține în același timp note bune la școală și rezultate bune la testele de inteligență clasică, nu este neapărat acela care va reuși cel mai bine în viață.

Trebuie să mai avem grijă de un lucru: un test nu face decît să ne ofere o fotografie a inteligenței. Dar un test unic este mut. Ar trebui teste eșalonate pe mai mulți ani și multe convorbiri cu subiectul respectiv, cu părinții săi, pentru a trage o concluzie.

EXISTĂ ȘI ALTE MIJLOACE DE MĂSURĂ ÎN AFARĂ DE TESTE?

Da. Un medic canadian, dr. Erti, încearcă să facă acest lucru cu ajutorul electroencefalogramei, adică înregistrînd undele cerebrale. În anumite condiții, apar o serie de vîrfuri pe traseu și, după dr. Erti, acestea sînt cu atît mai frecvente cu cît subiectul este mai inteligent.

Scrinul

AL. ȘIPERCO

(fragment)

...Plutea. Avea impresia că era trează, doar toropită. Își dădea seama însă, din ropeziciunea cu care înainta această după-amiază, că, de fapt, au terminat. Au ajuns până în pragul asasinatului și dacă nu l-au păsit înseamnă că s-au ferit s-o facă.

Crezuse de cîteva ori, în aceste ultime două zile, că renunțaseră s-o mai chinuiască și de fiecare dată, cînd reveneau, își dădea seama că tot mai păstra resurse să sufere. Doar ultima oară, cînd simți că abandonează, că leșinul îi vine de la

sine, nu sub încrîncenarea durerii, ci cu o detașare de toate, ca o insensibilitate premergătoare neființei. Înțeleseseră probabil și „ei" că n-avea rost să continue.

...O strîngere de inimă mai puternică, pe fundalul unor zdrențe de imagini, la marginea între vis și realitate, o făcu să-și dea seama că starea de neliniște nu-i trecuse, deși încheiase socotelile cu Sandu și cu tot restul ce ținea de el. Mută capul pe celălalt obraz, făcu o grimasă ca și cînd ar goni o muscă care ar enerva-o și se pregăti să adoarmă iarăși. Simți că lunecă în nesimțire și... se trezi brusc, de astă dată cu inima zbătîndu-i-se în piept, cu picături de sudoare pe frunte. Întredeschise ochii. Aceeași cameră, Sandu dormind sau prefăcîndu-se că doarme pe același colț de birou. Se strunì hotărîtă să-și recîștige stăpînirea de sine, să-și impună să se destindă. Dar de cum își deschise ochii și se lăsă, ca adineauri, să se cufunde în amorțeală, inima i se strînse iar. Nu era altceva de făcut decît să încerce să-și dea seama ce însemna această stare pe care, aparent, nimic n-o mai motiva. Reușiserã oare să-i deregleze psihicul? Rămase nemișcată, căutînd să capteze frînturile de gînduri și imagini ce jucau dezordonat prin fața ei, să încerce să le lege într-un tot închegat. De efort o cuprinse amețeala și se trezi, dîndu-și seama că iar se cufundase în somn. De astă dată îi stăruia în fața ochilor imaginea Victoriei stînd la masă. Se vedea mereu luîndu-și rămas bun de la ea, dar propria ei imagine se topea în dreptul ușii, peste pragul căreia nu reușea să treacă, și revenea la Victoria, de care o lega parcă ceva ce nu era în stare să rupă. Creierul parcă se detracase, repetînd aceeași secvență.

...se ridica, pleca spre ușă, apoi revenea... și, iarăși, se ridica, pleca spre ușă, revenea ...ca și cum ar fi uitat ceva.

Deodată se cutremură, i se făcu frig, inima i se strînse dureros, simți ceva ce intuise vag, în subconștient — ceva groaznic, o senzație de greață cumplită, apoi de gol în mintea care refuza parcă să accepte. Zvîcni în capul oaselor. O străfulgeră durerea, simți un val de sînge în obraji. Știa că știe înainte de a fi înțeles pe deplin ce anume. Încet, prin fața ei se derulă scena Victoriei așezată la masă, foitele risipite pe aceasta, acoperite de scrisul ei mărunt, apoi imaginea Victoriei strîngînd bucățelele mîzgălite și rupte de hîrtie, adăugîndu-le o foaie albă ce stătuse dedesubt în timp ce își scrisese raportul. Iar pe această hîrtie, nevăzute, dar reale, erau urmele lăsate de creionul ascuțit.

„Nu! Asta nu!" izbucni un strigăt mut, dureros în mintea Mioarei. Aproape că încercă, instinctiv, să dea deoparte imaginea. Filmul însă continua să se desfășoare în mintea-i dedublată. Victoria strîngea totul într-un ghemotoc, se apleca și-i arunca în foc. Apoi apuca o surcea și încremenea în această poziție, oprită în loc de cele ce-i spunea Mioara.

Se surprinse implorînd în gol să nu fie reală scena, mintea căuta înfrigurată o soluție, alta decît aceea a cărei presimțire îi făcuse inima să reacționeze atît de dureros. Totul era clar, nu era nimic altceva de făcut decît ceea ce știa că va face. Nu știa cum, dar o va face...

Închise ochii și se concentră, pe deplin lucidă. Creierul, căpătînd date precise de prelucrat, porni după atîta timp de închidere în sine, de amorțire voită, de concentrare asupra unui singur țel — acela de a rezista — să lucreze iarăși precis, lucid. Redeveni „tehnica" — chiar și în aceste condiții nimeni n-o eliberase de sarcina ei. N-o dusese pînă la capăt Trebuia s-o facă acum.

O împiedicase pe Victoria, prin vorbăria ei, să fărîme ghemotocul de foi arse din sobă și, oricît se forța acum, nu-și putea aduce aminte dacă Victoria o făcuse ulterior și, desigur, uitase la plecare să-i amintească Victoriei de foile din sobă. Se lăsase dusă de „preocupări majore" privind sarcina pe care urma s-o îndeplinească, de autoadmirația, pe undeva meschină, că iată ea, Mioara, prin acțiunea ei riscantă, ieșind la întîlnire cu un om nesigur, va ajuta pe cei din închisoare. Satisfacția că ea era aceea care se situa de partea justă, din disputa ei cu Victoria, și că a reușit, pînă la urmă, s-o convingă pe aceasta, o înaripase. Încetase să fie o mașină precisă, dorise să joace în ochii ei proprii un rol pretențios. Căpătase ceea ce merita. Dacă n-ar fi făcut deosebirea între sarcină și sarcină, între una obișnuită — curățirea urmei și păzirea legăturii sale superioare — și una „neobișnuită", „înălțătoare", „romantică", „eroică" — Mioara continua să se autobiciuiască cu ceea ce era cel mai respingător pentru un om din Mișcare: „cuvinte mari" — care i-au furat mintea, totul ar fi fost în ordine și n-ar fi trebuit acum să...

Nu-i venea să-și ducă pînă la capăt gîndul la ce urmează să facă. Pur și simplu nu se simțea în stare să și-o imagineze. Încercă să fure inexorabilului cîteva minute de liniște, de amorțire. Nu reuși. Certitudinea a ceea ce trebuie să facă era prezentă ca o formă materială, rece, dură, colțuroasă. Nu te puteai odihni avînd-o pe ea alături. Își simțea parcă creierul stînd în alertă, gata să prelucreze datele problemei, să găsească soluții. Doar inima continua să i se strîngă. Durerea reprezenta viața, dreptul pe care abia îl cîștigase prin atîtea chinuri.

Deci...deci...Dar dacă Victoria reîncepuse să amestece scrumul cu surceaua după ce fusese întreruptă de Mioara sau o făcuse după plecarea ei? După cum o cunoștea pe Victoria de meticuloasă era aproape sigură că distrusese foile. Cîteva clipe de

liniște, pe care o simțea de la început falsă, dar refuza instinctiv s-o respingă. Respiră adînc și se hotărî. Nu! N-avea dreptul să se mintă, să nu fie cinstită cu ea însăși, să pună pe alții sub lovitură, chiar în cazul cînd exista o probabilitate infimă ca foile să fi rămas nedistruse. Poliția în posesia cheii din poșeta ei și cercetînd fiecare din locuințele din care au dispărut chiriașii va ajunge, dacă n-a ajuns încă, la casa Victoriei, iar la percheziție, foițele... Trebuiau distruse. Iar ca să fie distruse, trebuia să parvină la ele. Și nu se putea altfel decît împreună cu agenții. Dar ca să nu fie bănuită, va trebui să mărturisească, sub tortură, ceva care s-o facă să ajungă la casa Victoriei — tortură pe care tot ea trebuia s-o provoace. „Să mă amăgesc că «ei» nu vor găsi locuința Victoriei, că de fapt eu voi fi aceea care va duce agenții la casa conspirativă? Nu fi lașă, Mioara!"

Numai că... Se opri din gînd. Numai că ...dacă va mărturisi de astă dată, va fi pentru agenți un semn că rezistența ei fusese pe sfîrșite, că abandonaseră schingiuirile prosteșie, prea devreme. Deci o vor schingiui și mai mult ca să mărturisească tot ce știa — o dată ce aveau dovada că putea fi făcută să mărturisească. Totul era că nu putea să oprească tortura la comanda ei, ci doar s-o declanșeze. Oare se vor mai opri ei singuri, ca la început? Iar ea nu avea voie să accepte nimic altceva decît să-i ducă la casa conspirativă a Victoriei. Atît. Cu orice preț! Iarăși — cu orice preț. De astă dată — o știa mai bine decît agenții — putea fi ultimul.

Însemna deci reîntoarcerea de bună voie, după ce totul se terminase, în același tunel de durere și groază al schingiuitorilor. „Doamne, scapă-mă", țîșni în mintea ei o frîntură de rugă din copilărie. Nimic! Pentru ea nu exista Dumnezeu, nu existau părinți, nimic care s-o ferească, s-o apere, s-o scutească de pasul acesta. Nu era decît ea, Mioara, fata de 19 ani, tehnica resortului special al Comitetului Central al Ajutorului Roșu. Ea și conștiința ei. Nimeni nu va ști vreodată ce s-a întîmplat cu adevărat, ce a făcut-o să cedeze în fața dușmanului. Nici măcar tovarășii ei. Dar intrînd în Mișcare a acceptat o morală necruțătoare, cu un legămînt intern mai tare decît orice jurăminte. „Te pomenești că vrei să rămîi în istorie ca eroină a clasei muncitoare? Nu-ți ajunge ce ai reușit să faci pînă acum din dorința ta de a fi mai cu moț? Acum fă bine și nu te mai gîndi cît de frumoasă vei arăta în scris sau în amintirea posterității!"... Și totuși ar fi groaznic dacă totul s-ar dovedi zadarnic, dacă Victoria și-a adus aminte să răvășească scrumul din sobă... „Ei, gata, ajunge cu considerații lacrimogene! Să vedem ce-i de făcut".

Treptat, planul de acțiune începu să se cristalizeze în capul ei. În viitorul apropiat va trebui să se manipuleze pe ea însăși ca pe un obiect lipsit de simțăminte, de aprehensiuni, de teamă. Ce va urma apoi trebuia, deocamdată, eliminat din universul ei prezent și concret. Căpătase, cu timpul, această capacitate de a-și fragmenta existența, de a trăi fiecare porțiune de timp independent de ceea ce o aștepta în etapa următoare. Altfel, dacă fiecare clipă din viața ei ar fi fost trăită sub opresiunea pericolului pe care urma să-l înfrunte în bucata de timp următoare, nu ar fi putut rezista. Se învățase să trăiască ziua prezentă, pentru ca, la terminarea ei, să se branșeze la sursa de tensiune a zilei următoare.

„Să mai verific o dată ipotezele reacției «lor» la diferitele variante..." Desigur, totul se decidea în actul final, dacă va reuși sau nu să-l realizeze. Asta nu mai depindea de ea, ceea ce nu însemna însă că nu trebuia să facă totul pentru ca acțiunea să nu rateze pe parcurs din cauza unui amănunt secundar...

„Încă un minut"... „încă două minute..." Mioara zăcea cu ochii închiși, într-o prostație voită, „dincoace" de pragul de la care nu există întoarcere. Respiră adînc, se hotărî... și dădu înapoi. „Încă cinci minute"... „mai am timp..." apoi „alte cinci minute". Trebuia să se hotărască. Cu cît trecea timpul, cu atît simțea că-i va fi mai greu s-o facă. Și apoi, momentul trebuia potrivit pentru un ultim control — de ajuns de tîrziu seara ca să-și poată da seama dacă e totuși cineva în casă și nu atît de tîrziu ca acel cineva să se fi culcat. „Gata!", „gata!", „gata!" își repetă și, brusc, se pomeni vorbind:

— Sandu, vreau să te rog ceva!

Sandu se apropie iute și se lăsă în genunchi lîngă Mioara.

— Ai un creion și o hîrtie?

Sandu se grăbi să se caute prin buzunare.

— Uite!

Îi întinse Mioarei o rămășiță de creion. Apoi rupse o bucată din învelișul pachetului de țigări.

„Curios, cum de i-au fost lăsate", remarcă în sinea ei Mioara, cu indiferență. Sandu devenise pentru ea o unealtă impersonală în ceea ce intenționa să facă și n-o mai interesa acum pe nici un alt plan.

— Sprijină-mă un pic, vrei? îl rugă ea pe Sandu.

Mioara se apucă să scrie, greu, cu degetele care, amorțite, abia o ascultau:

„Dragă N. Arhiva noastră se află depozitată în casa în care ne-am întîlnit cu o săptămînă în urmă. Du-te acolo și mut-o într-un alt loc, mai sigur. Distruge scrisoarea!!"

Se gîndi un timp, apoi semnă: „Mioara". Oricum, numele ei conspirativ îl cunoșteau de la Sandu — reprezenta un plus de veridicitate pentru cele ce le va relata

el. Menținînd-o pe după umeri, memora acum, cu certitudine, fiecare cuvînt.

Mioara se culcă la loc strîngînd bucățica de hîrtie în pumn. Sandu se îndepărtă, se învîrti un timp prin cameră, se așeză, apoi se culcă iar. Vădit nu avea astîmpăr. Mioara îl urmări, un timp, printre pleoapele întredeschise, apoi gemu chinuit. Dintr-o săritură, Sandu fu lîngă ea.

— Adu-mi... apă... ceru Mioara cu voce abia auzită, întretăiată.

Sandu, cu expresia îngrijorată și de compătimire, dădu din cap, apucă paharul de pe birou și plecă repede spre ușă. Mioara zîmbi în sinea ei. Paharul era mai mult decît pe jumătate plin. Oricum i-ar fi cerut să aducă apă proaspătă, dar graba lui Sandu de a ieși era încă un indiciu că nu se înșelase în privința lui. Dovadă în plus va fi timpul cît va întîrzia — doar dacă agenții nu pîndeau chiar la ușă.

Mioara rupse, de jur împrejur, partea rămasă albă a hîrtiei, făcu din ea două cocoloașe minuscule și le expedie în colțurile camerei. Păstră doar miezul scris. L-ar fi putut înghiți tot acum și să rețină doar o fărîmă simbolică de hîrtie, dar se gîndi că poate o va ajuta să pareze vreo eventualitate neprevăzută.

Trecu un timp oarecare pînă intră Sandu cu apa. Mioara stătea treză, cu ochii deschiși. Dădu din cap a negație la vederea paharului din mîna lui Sandu.

— Nu mai vreau, iartă-mă...

Nu voia să riște apropierea lui Sandu. Ar fi putut s-o împiedice, în vreun fel, să facă ceea ce intenționa. Era și acesta un amănunt de care trebuia să țină seama. Rămase așteptînd.

Curînd, după cum prevăzuse, ușa se deschise și apărură doi agenți care, căutînd să pară indiferenți, se uitară, fără prea mare rost, în jur, apoi se îndreptară agale spre Mioara, ca și cum ar fi vrut să constate, mai de aproape, ce face.

Acum era momentul. Mioara duse repede, dar vizibil, mîna la gură. Agenții, ca aruncați de un arc, săriră asupra ei, dar prea tîrziu. Reușise să înghită micul cocoloș de hîrtie înainte ca unul din ei s-o înșface de gît. O săgetară locurile dureroase, strivite de agenți în lupta cu ea, dar fu mulțumită că prima parte a planului reușise.

Agenții stătură un timp în fața ei, furioși, neputincioși. Apoi unul rămase lîngă ea, iar celălalt ieși afară. Sandu dispăruse între timp din cameră, fără ca Mioara să-și fi dat seama cînd. Nu trecu mult și apăru comisarul.

— De astea-mi ești, duduie? rosti el în bătaie de joc, dar cu o notă de răutate pe care nu mai căuta s-o ascundă. Te ții de glume? Nu știi nimic, ai?

Se aplecă asupra ei și-i puse mîna pe umăr, înfigîndu-și în ea degetele osoase.

— Unde e casa conspirativă? Și cine-i „N"?

Mioara se strîmbă de durere, dar dădu din cap, arătînd că refuză să spună.

Comisarul zîmbi, mai degrabă rînji.

— Nu-ți mai merge! De astă dată, continuă el apăsat, îți dau cuvîntul meu de onoare că o să vorbești. Te vom schingiui pînă o să dai ortul popii, dar ai să vorbești!

Cînd o coborîră, mai degrabă o tîrîră, în beci și o introduseră într-o încăpere cu ciment pe jos și pereții pătați de ceea ce presupunea a fi sînge, Mioara se strînse toată. Cei ce o aduseseră rămaseră un timp pe loc, parcă nehotărîți cu ce să înceapă. Apoi, unul din cei trei vlăjgani o apucă de ceafă ca pe un pisoi și o repezi în colț. Ceva îngrozitor de dureros îi sfîșie spinarea. Nu reuși să-și tragă răsuflarea, fiindcă o a doua lovitură o arse la fel de înfiorător. „Încă trei", își zise, în timp ce simți că i se taie respirația și că cercuri de foc îi dansează în fața ochilor. O nouă lovitură o zgudui toată, făcu să-i zvîcnească creierii și o trimise, plutind, printr-o văpaie de nesuportat. „Să nu leșin, mă omoară din nebăgare de seamă!", îi trecu prin minte, în timp ce respirația i se bloca și durerea depăși limitele omenești. „Opriți-vă!" horcăi, simțind că ceva va ceda în ea, creierul, inima — că va muri. Lovitura nu mai veni. Același vlăjgan o săltă de umăr, aproape dislocîndu-i.

— Cine-i „N"?

Îl interesa micul „N" în loc să întrebe de casă!

Dacă și pentru comisar aceasta va fi ordinea priorității, totul s-a sfîrșit...

— Ai să vorbești acum?

Întrebarea era mai bună... Mioara dădu din cap.

— Cheamă-l pe șefu', auzi Mioara lăsată să cadă pe ciment.

Se gîndi că își jucase bine rolul, dar că, într-adevăr, fusese ceva îngrozitor. Ar fi rezistat oare în condiții reale? Își spuse că, totuși, da, ar fi ținut, ar fi leșinat sau ar fi murit. O slăbise probabil conștiința faptului că era un chin gratuit, căruia trebuie să-i cedeze, că de această dată nu avea nimic de apărat.

— Vă duc la casa cu arhivă, articulă ea, cu greu, cînd comisarul se opri în fața ei.

Ca să n-aibă de răspuns la alte întrebări, cu privire la „N", închise ochii, părînd gata să leșine. În starea în care era nu-i venea greu să se prefacă. Primi o cană de apă rece în față, care o făcu să tresară.

— Hai cu noi!

Comisarul, grăbit să ajungă la arhivă lăsă pe „N", deocamdată, de o parte. Mioa-

ra respiră adînc, făcîndu-se că se trezește. Se simți ușurată, aproape fericită. Se apropiase cu încă un pas de reușită.

Aerul nopții îi făcu bine. Amețeala pe care o mai simțise în beci îi trecuse. În mașină o lăsară în pace. Comisarul, așezat în față, lîngă șofer, fuma concentrat; cei doi agenți care o încadrau pe banchetă din spate tăceau, privind pe geam. Nu-i puseră cătușe. Dacă ar fi legat-o cu mîinile la spate, nu i-ar fi rămas decît să renunțe la planul ei și să se întoarcă la Siguranță. Ajunseră în piața Senatului.

— Hai! Arată-ne drumul.

Afirmase că nu cunoaște adresa, că nu fusese decît o singură dată în casă, cînd dusese arhiva, dar că ar putea-o găsi.

Iată și casa. Cufundată în întuneric, cum se aștepta. O privi intens în timp ce treceau în dreptul ei.

— Oprește! E aici.

Se dădură jos. Agenții din mașina însoțitoare, la un gest al comisarului, se furișară în curte, înconjurară clădirea. Comisarul, ținînd-o strîns pe Mioara de braț, urcă, însoțit de doi agenți, treptele intrării.

— Cheia! îi șopti Mioara. Sesizînd ezitarea comisarului, continuă, tot în șoaptă: trebuie să știi cum să umbli la broască.

Comisarul i-o întinse. Faptul că Mioara se arăta acum dispusă să colaboreze îi păru normal. Cedase și căuta, probabil, să tragă foloasele din noua situație în care se afla, aceea de trădătoare.

Mioara descuie ușa fără să facă zgomot. Comisarul o împinse deoparte și, cu pistolul în mînă și cu lanterna aprinsă, se năpusti în cameră urmat de un agent. Mioara îi recunoscu curajul fizic — putea să se pomenească cu un glonte. Fără să fie împiedicată de celălalt agent, păși în cameră și aprinse lumina. Comisarul se întoarse brusc pe călcîie, apoi, părînd mai liniștit, trecu prin ușa larg deschisă, în camera din fund. Mioara aruncă o privire în jur și simți inima zvîcnindu-i în piept. Ușița sobei era deschisă, iar înăuntru hîrtia arsă, neagră, continua să păstreze forma colțuroasă a ghemotocului inițial. Era o joacă de copii să fie citită în laborator. Mioara își dezlipi privirea de sobă și își plimbă ochii prin cameră oprindu-se la fereastră.

— Trageți perdeaua, spuse ea calm celor din jur.

Comisarul, care se întorsese în cameră, aruncă o privire furioasă agenților care se dădeau în spectacol într-o casă conspirativă care urma să devină o capcană și o privi aprobativ pe Mioara, părînd convins că de acum încolo va coopera cu ei.

— Unde-i arhiva? o întrebă el, pe un ton obișnuit.

Mioara încruntă sprîncenele, concentrată.

— Trebuie s-o caut, răspunse ea un pic preocupată, dar liniștită.

Se îndreptă spre peretele de lîngă sobă, îl privi atent, îl atinse cu palma în cîteva locuri, ca și cînd ar măsura ceva.

Comisarul și agenții rămaseră în mijlocul camerei, urmărindu-i gesturile. Fața și peretele gol n-aveau nimic ce i-ar putea neliniști. Mioara îngenunche lîngă sobă cu fața spre perete, ulțindu-se cu atenție la baza acestuia. Comisarul, interesat, făcu un pas spre ea. Cu o mișcare iute, Mioara se aplecă înspre sobă și-și vîrî ambele mîini în ea. Apucă ghemotocul de hîrtie arsă și într-o clipă îl fărîmă, îl pulverizâ, apoi, folosindu-se de momentul de stupoare al celorlalți, scotoci fulgerător cu palmele în interiorul sobei, făcînd praf orice părea a fi scrum de hîrtie. Se simți smulsă cu brutalitate de pe podea și aruncată în mijlocul camerei. Primi și o lovitură de picior sau de genunchi în coastă, care-i tăie respirația, dar totul în ea cînta bucuria reușitei. Nu rămase jos, ci se ridică singură și se degajă, cu o smucitură, de strînsoarea agenților. Vorbi răspicat, cu sentimentul eliberării depline de starea de apăsare și anxietate în care trăise în ultima parte a zilei.

— Pentru asta am vrut să mă aduceți aici. Casa a fost evacuată la un ceas-două după ce am căzut. Nu eram sigură însă că s-a distrus totul. Acum e în regulă.

Fără să-și ia privirea de pe fața ei, comisarul se dădu înapoi un pas și se așeză pe pat. Rămase nemișcat privind-o țintă. Părea un pic năucit, nedumerit. Răsuflă adînc, cu maxilarele încleștate.

— Deci ai cedat voit? o întrebă.

Mioara simți din tonul lui că era în cumpănă între acceptarea certitudinii eșecului și izbucnirea oarbă a furiei ucigașe.

— Da, răspunse ea calmă. Eu eram de vină că nu am controlat totul la plecare. Mi-am adus aminte prea tîrziu și am găsit un mijloc să mă întorc aici.

Tăcu un timp și continuă la fel de calm.

— De acum încolo n-o să mai scoateți un cuvînt de la mine.

Comisarul continuă un timp s-o privească fix, apoi își mută privirea dincolo de ea, cu gîndul parcă aiurea. Un timp rămaseră cu toții tăcuți. Comisarul păru că se trezește. Făcu o strîmbătură și i se uită în ochi. Mioara îi susținu privirea. Comisarul o coborî pe a lui.

— Prin urmare alternativa este să te ucid. Zîmbi strîmb. Nu merită. E multă tevatură cu cei morți la anchetă, mai ales cînd e vorba de o femeie. Prefer s-o facă alții pentru mine — în mod legal!

Se sculă în picioare și ieși. Agenții o împinseră ușurel pe Mioara spre ușă. Nu păreau nici ei dispuși să fie zeloși peste măsură.

ODRASLA MAMEI
DE LA TINEREȚE
PÎN'LA BĂTRÎNEȚE

de CONSTANTIN
MARINESCU

UN IEPURE CARE BEA BERE

DAN MUTAȘCU

Se simțea penibil; aceasta era deci întîlnirea foștilor colegi la zece ani de la terminarea liceului... Majoritatea lor erau de cel puțin două ore amețiți, muzicologul Corindeanu încerca să cînte cu Spiess țeăzuse peste niște sifoane, nu renunța însă la ideea de a-l imita pe tenor), Isopescu fuma și explica pentru a cincisute treizecișipatra oară că metroul este un lux necesar și propunea soluții de fortificare a solului minat de „ape freatice", d-na Gall desena cu un creion dermatograf modele de rochii pe șervețele, ziaristul se uita la ei, cu ochii îngustați, „cît niște crăpături", bea încet coniac, toată seara nu băuse decît coniac, și-i privea profesional, ar fi vrut să rîdă, să facă lucruri absurde, să poată susține și el, ca dr. Roic de pildă, că a învățat limba suedeză prin telegraf, pe cînd era marinar, sau ceva asemănător, dar nu reușea, așeza paharul de coniac gol pe farfurioară și tînărul care-l servea îl umplea imediat, zîmbindu-i aproape admirativ.

Ea se afla la patru scaune distanță, în stînga, și se întorcea din cînd în cînd s-o privească, o dată îi și zîmbi, apoi, amintindu-și brusc că în partea stîngă, sus, îi lipsesc doi dinți, se întristă și se crispă, dar, uneori, cînd întorcea privirea, o vedea uitîndu-se la el, într-una numai la el, cu ochii aceia calzi, aparent banali, căprui, cu pleoapele ușor umflate și de cîte ori ea îi prindea privirea rîdea, cu dinții ei frumoși, puțin inegali, foarte albi, dezvelindu-și, nu mult, atrăgător, gingiile roze și atunci el și-o amintea exact, ca și cum ar fi developat un film, destul de scundă, cu părul negru, moale, lăsînd capul pe spate și rizînd, rizînd la nesfîrșit, din aproape orice, alergînd băiețește, cu picioarele puțin desfăcute în lături, înotînd și citind, în soare, cu o bonetă de baie în cap, roșu-albastră, ca de pe vremea cardinalului de Richelieu.

Ziaristul nu mîncase aproape nimic, băuse într-una, își simțea degetele tremurînd, la început mai încet, apoi, treptat, mai tare, gustă din salata de „boeuf" cîteva înghițituri, Constantinescu îl întrebă ceva, îi răspunse în silă, fără să-l privească, după aceea se uită din nou în direcția ei și o văzu cum îl privește, cum se înroșește tot mai tare privindu-l și i se făcu foarte cald, își deschise nasturele de la gît al cămășii, își degajă nodul cravatei, degetele mîinii drepte îi tremurară puțin mai tare și chiar în clipa aceea Constantinescu se ridică și plecă în capul mesei, lîngă imbecilul de Kleper, profesorul care știuia întreaga literatură română și avea pretenția că a cunoscut: „și pă nea Gogu Călinescu, și pă nea Mișu Sadoveanu, și pă nea Sandu Phillippide etc." și luîndu-l de gît, începu să-l pupe, înhățoșîndu-l și sughițind. Ea se ridică și, în clinchetul tot mai nesigur al paharelor, se așeză în locul lui Constantinescu, fără nici un cuvînt și ea îi întinse o farfurie cu „anteuri".

Ziaristul începu să mănînce încet, mestecînd exasperant de mult înainte de a înghiți, fără s-o privească; mușchii feței îi trosneau îngrozitor, se făcuse palid, ea îi întinse și o felie de pîine, ei o rupse în două, mîncară în tăcere din aceeași farfurie, nimeni nu se uita la ei, glasurile răgușite exultau în jurul lor, ea îl întrebă:

„Îl mai ții minte pe cel cu iepurele care bea bere?"

„Cum să nu-l mai țin minte?" se mîră ei.

Ospătarul îi umplu iarăși paharul cu coniac. El bău dintr-o înghițitură mai mult decît jumătate. Pe urmă își aprinse o țigară și o văzu și pe ea aprinzîndu-și una și fumînd-o cu un

aer prea protocolar, în fond stînjenit, de fapt nici degetele ei nu purtau patina aceea caracteristică fumătorilor înveterați. Acum o privea fără echivoc, se uita de foarte aproape la fața ei, cu un aer cam copilăresc, cu mici, discrete cute în colțul ochilor, dar cu o piele întinsă și netedă și pe frunte, și pe obraji, îi simțea parfumul, era un parfum pretențios, subtil, ei reușea să estompeze mirosurile atît de multe și diferite din jur, îi spuse că nu-i stă bine rujată și, fără nici un cuvînt, ea își scoase din geantă pudriera, se privi în oglinjoara ei circulară și-și șterse rujul de pe buze.

Foștii lor colegi se distrau de minune; doar nu plătiseră bilete de tren sau avion, locuri la hotel și tacîmuri la masă ca să nu se distreze! Luca, pe care-l vedeau cu toții la televizor, se urcase pe un scaun și le recita din Marin Sorescu, iar Bădiu, acum agronom într-un sat cu nume sonor (Mirila), le povestea cum își răsese odată barba cu vin roșu, Cabernet, fiindca tocmai urma să-i vină un „stab" în inspecție și se defectase conducta de apă la fermă.

Fumul des, tot mai des, tindea să devină un pericol social; ziaristul îi spuse asta și ea rise iarăși, frumos, ca în zilele acelea de iunie, cînd el venea în clasă ultimul, agasat, transpirat, puțin ridicol, cu gîtul pudrat cu talc, mascîndu-se după Stoia, placidul căpitan al echipei de volei a școlii, și citind „Alchimia asiatică" de Mircea Eliade, explicînd în pauze (fără a fi nici el în fond perfect edificat) ce înseamnă *yin* și ce înseamnă *yang*, principiile feminin și masculin, negativ și pozitiv, mîncînd mere și aruncînd cotoarele merelor pe fereastra deschisă a laboratorului de fizică; atmosfera din „salonul familial" era irespirabilă, bărbatul îi spuse asta și femeia dădu din cap că da, atunci el făcu un semn și se înțeleseră, ieșiră, mai întîi el, mergînd înainte, așa cum mersese întotdeauna, puțin adus de spate, legănîndu-se ușor, tîrșîind puțin picioarele, pe urmă ea, își luară pardesiile de la garderobă — între timp nu-și spuneau nimic, el îi dădu cinci lei femeii cu batic de la garderobă și femeia le ținu pardesiile —, își luară gențile de voiaj, coborîră treptele și se văzură pe trotuar, bătea vîntul, nu mai era mult pînă să se facă dimineață, o luară încet, pe trotuarul prea îngust, către gară, tocurile ei scoteau zgomote plăcute pe pavaj, trecu un paznic contractual, care, văzîndu-i sobri și decent îmbrăcați, îi salută condescendent.

Aerul era rece, vîntul nu bătea prea tare, dar în orice caz clătina spectaculos coroanele oțetarilor, oțetarii miroseau a jilav, ea îi luă de braț în dreptul unui magazin cu vitrine luminate inestetic și continuară să meargă așa, de braț, înainte, apoi dădură colțul, scuarul cu basculă dispăruse și cinematograful „ARPA", în locul lor apăruse o clădire mare, greoaie, cu ferestre prea mici în comparație cu vastitatea fațadei, retezată, ca un cofet căruia cineva i-a mîncat numai frișca de deasupra, pe care scria neonic „ICRIM", îi ajunse din urmă, fără să-i stropească, o cisternă care uda strada și fîșîitul apei împroșcate pe caldarîm le făcu bine celor doi.

Era un zgomot odihnitor și le făcea bine, continuau să se îndrepte către gară, liceul, restaurantul de lux, clădirea sfatului și statuia maiorului Roznoveanu rămăseseră undeva în urmă, așa cum rămăseseră undeva în urmă complimentele obligatorii, ocheadele de circumstanță, inevitabilele bătăi pe umeri.

Gara se apropia din dreapta, o vedeau clipind din toate semafoarele ei panicarde și mioape, începură să coboare strada aceea destul de în pantă, șinele străluceau mat, ziaristul întrebă: „Aici s-a-ntîmplat cu Tomescu, nu?" și ea confirmă în șoaptă, amîndoi își aminteau sinistru de limpede scena: pe Tomescu alergînd înspăimîntea accelerațiilor de 6 și 30 de minute și pe taică-său strigîndu-l, încercînd să-l ajungă, împiedicîndu-se de traverse, implorîndu-l, injurîndu-l, gîfîitura grea a bovinei aceleia de metal, grăbindu-se spre stația din N. și strivindu-l pe Tomescu, premiantul clasei, în ziua în care acesta își serba majoratul; ajunseră în gară, peronul gălbui răsuna exagerat de tare sub pașii lor. Se apropiară de ghișeul deschis și ziaristul ceru 2 bilete, la clasa I-a, pînă la B.

Funcționarul de la ghișeu, care nu părea să aibă mai mult de 18-19 ani, pistruiat, slab, încerca să-și scoată (cu ajutorul unei verighete frecate insistent de epidermă) punctele negre de pe nas. Se opri o clipă, puse verigheta în deget, la loc, îi întinse biletele, luă banii, îi numără, după aceea, scoțîndu-și iarăși verigheta de pe deget, reîncepu să-și scoată punctele negre de pe nas. Ziaristul se apropie de ea, o îmbrățișă o fracțiune de secundă, apoi se îndepărtă de ea și o conduse lîngă intrarea pe peron; acolo se așezară pe o bancă. Pe altă bancă, de cealaltă parte a intrării, stătea un bătrîn îmbrăcat în negru care bea într-una țuică (mirosul venea pînă la ei) dintr-o sticlă de 1 kg, purtînd o etichetă inofensivă: „Buziaș". Acum se făcuse frig, el întinse mîna și-i înconjură femeii

umerii, stătură așa destul de multă vreme, departe, locomotiva unui tren de marfă se auzi lung, bătea vîntul, el își aprinse o țigară, pe care bineînțeles că vîntul i-o stinse imediat, altă locomotivă sau poate că aceeași mai scoase un semnal lung în întunericul care se subția, un întuneric devenind treptat: indigo, pe urmă gri-petrol, apoi un fel de roz murdar. Pînă cînd plecară ei nu se ivi pe peron nici un fost coleg, toți plecau probabil cu rapidul de 11,25.

Trenul lor sosi la peron cu o întîrziere de cîteva minute, urcară, scările trenului erau ude de rouă și ea alunecă, el o susținu, „Așa făceai și pe munte..." îi spuse, coridorul era pustiu, curent, intrară la întîmplare într-un compartiment — nimeni, mucuri de țigări, un termos spart, geamul deschis, perdeaua C.F.R. fluturînd în neștire, lumina difuză, gelatinoasă a zorilor îi obosea, închiseră geamul, traseră perdeaua, își scoaseră pardesiile și se așezară, ea adormi imediat, în cea mai banală poziție cu putință, cu capul pe umărul lui și el încercă s-o privească, prin întuneric, pînă la B.

Coborîră într-o gară arhiplină, fără îmbrînciți spre ieșire, o luară din nou pe jos, aleseră o stradă mai liniștită, pe care ar fi putut merge pînă în Calea Victoriei, deodată el se opri și așteptă ca ea să ridice capul, o sărută.

Femeia închise ochii și încercă să respire cu buzele lipite de buzele lui care mirosea a tutun. După cîteva secunde redeschise ochii și se uită în jur. La mai puțin de 10 metri de ei, pe un zid, atîrna un telefon public. Puse sacul de voiaj jos și se îndreptă spre telefon. Ziaristul îi ridică sacul și se apropie de ea. Femeia scoase o fișă, o vîri în aparat, formă un număr și așteptă; la celălalt capăt al firului răspunse o voce de copil: „Alo?" „Te-ai sculat?" întrebă femeia.

„Da, mamă! Hai, nu vii? Ești la gară?"

Ziaristul puse sacul de voiaj al femeii lîngă zid, sub telefon, se aplecă, îi sărută mîna care ținea receptorul, se întoarse și plecă. La colț opri un taxi. Vremea se încălzise, praful se ridica de peste tot, șoferul îl întrebă dacă se duce la meci după-amiază.

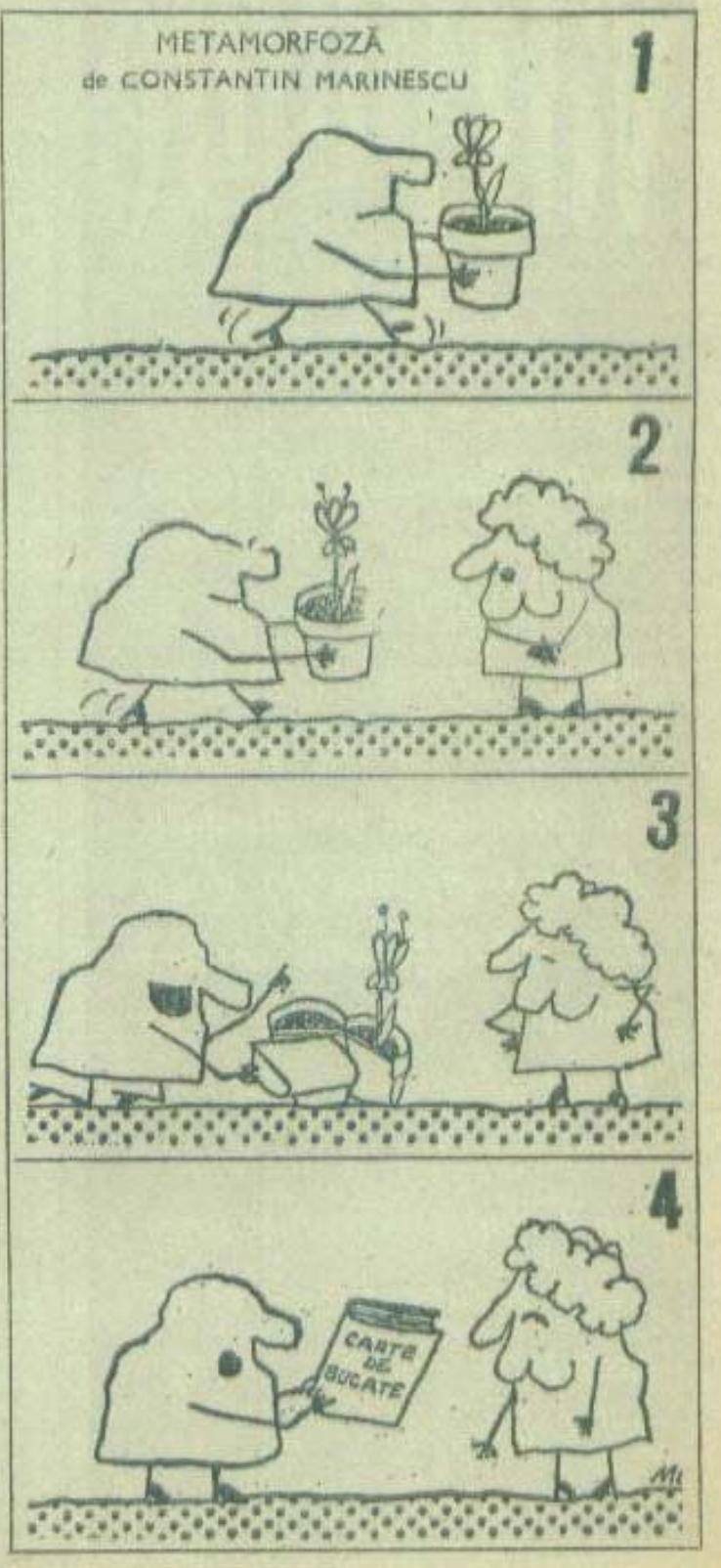

MIHAI STOIAN

Variabile

Prezentele „variabile" fac parte dintr-o suită (după cum o arată și cuvîntul „variabile") de scene de viață, extrase din multitudinea de situații posibile în raporturile părinți-copii. Această medalie cu două fețe (părinți-copii, copii — părinți) a fost, este și va fi, cît lumea, cheia tuturor sentimentelor, a înfrîngerilor, dar și a tulburătoarelor victorii. Un prilej de meditație oferit cititorului de către autor...

1

La cinematograf, dimineața, doi băieți fumează pe ascuns, cu țigara ascunsă în podul palmei. Urmăresc impasibili jurnalul de actualități. Unul din băieți se animă: secvențe de la Porțile de Fier.

Un șofer de basculantă gigantică a apărut în prim-plan.

— Îl vezi? E prietenul mamei mele.

Celălalt ridică din umeri.

•

Doi băieți, unul de 16 ani, altul de 12 ani, stau de vorbă cu un bărbat la colțul străzii. Bărbatul e tatăl lor. Pe strada aceea se află casa în care, pînă ceva mai de mult, au locuit cu toții. Acum însă, venind pe neașteptate — de altfel vine o dată la vreo trei luni —, n-a putut intra în casă, deoarece înăuntru doarme — a fost în schimbul III — prietenul mamei.

•

Căsătoria șchiopătă de mult: nenumărate perioade de despărțire, chiar un divorț legal pronunțat, după care urmează recăsătorirea foștilor soți, întregirea familiei.

•

Primind să lucreze ca navetist la Tr. S., tatăl abandonează iarăși familia. Mama își trăiește viața complet, în prezența băieților ei, amîndoi adolescenți. Altă acțiune de divorț. Șeful de post îl găsește pe prietenul mamei în locuința acesteia, însă divorțul nu se mai acordă.

•

Dramă serioasă la școală: băiatul mai mare a părăsit, după numai două săptămîni de la începerea anului, cursurile. Vagabondează cu țigara în colțul buzelor, fără să se sinchisească. Are și bani de buzunar, de cinematograf, de un coniac, dați de prietenul mamei, șofer de profesie. Fratele mai mic e singurul cu adevărat îngrijorat: își pierde fratele, tatăl și l-a pierdut, mama de asemenea, nu-i rămîne decît să se piardă și el pe sine.

2

Tatăl a părăsit orașul cînd a aflat de nașterea fetiței. Era căsătorit, cu soție și copii. Mama voia să ceară sprijinul tribunalului, dar bărbatul i-a făgăduit s-o ajute. Parțial s-a ținut de cuvînt.

Cînd era mică, fata rămînea acasă, sub cheie, cît timp mama lipsea, plecînd la muncă. Venind vremea școlii, lipsa banilor s-a accentuat. În disperare de cauză, mama și-a luat fiica de mînă și împreună s-au dus la o soră de-a tatălui. De spaimă să nu-l acționeze în judecată, să-i strice fratelui dosarul și căsnicia, sora tatălui propune s-o înfieze ea pe fată. Mama refuză. Mătușa își uită repede nepoata.

•

Școala continuă. Mama povestește, cîteodată, cînd o răzbește dorul, ce fel de om e tatăl, îl laudă, iar fata, deși nu l-a văzut niciodată, îl îndrăgește. Cîndva, cînd era foarte mică, nu-l putea suferi. Dacă-i auzea doar numele începea să plîngă. Și acum, fără să-și dea prea bine seama cum s-a petrecut schimbarea, ține la el. Ține la un om pe care nu-l știe decît din cîteva fotografii, bine păstrate în noptiera mamei. Mai are răbufniri de furie dacă se întîmplă s-o întrebe cineva: „Dar tatăl tău unde-i, că nu l-am văzut deloc". Atunci, în minte, fulgerător, îi revin — obsedante — cuvintele: „Nici eu nu l-am văzut, nici eu, niciodată, pe tatăl meu, al meu".

•

Cinci ani încheiați mătușa, sora tatălui, n-a mai dat nici un semn de viață. Apoi, din senin, apare, îi cumpără pe loc îmbrăcăminte și calete, dar nu acceptă să-i spună adresa tatălui de acasă. Secret! murmura mătușa, cu arătătorul pe buze. Secret! Fata nu mai răbdă, îi împărtășește dirigintelui taina, acesta se interesează oficial și astfel fata intră în posesia unui bilețel cu un nume de stradă și cu un număr. Atît.

•

Primăvară. Într-o după-amiază sună la ușă. Tatăl este realmente surprins, își ia numaidecît, din cuier, pardesiul, pălăria, însă apare și soția lui, îl întreabă despre ce-i vorba, el pleacă trîntind ușa, ea rămîne și povestește tot ce știe. După vreo două ore revine și tatăl. Soția îi sugerează s-o aducă la ei în casă, definitiv, soțul protestează vehement, fiindcă n-are de gînd să se compromită total. După încă o vizită asemănătoare, din care se reîntoarce în cămăruța ei doar cu făgăduieli, fata hotărăște — dacă mama n-o făcuse cînd trebuia, în urmă cu vreo cincisprezece ani — să se adreseze tribunalului. Din cinci ședințe, tatăl participă numai la una. În rest își trimite martorii. Fata și mama pierd procesul și recursul. Deși nu obține absolut nimic, fata se liniștește complet după ce-l aude pe tată pledîndu-și propria cauză. Acum, cine o întreabă: „Cine-i tatăl tău, unde-i?", capătă răspunsul tăios, sincer: „N-am tată!"

3

Moare o bătrînă. La înmormîntare, toată lumea privește băiatul de trei ani și jumătate care însoțește coșciugul. Este nepotul moartei. Născut în afara căsătoriei. Fata moartei lipsește, n-a vrut să vină, de teamă. Se teme că telegrama — anunțarea decesului, chemarea urgentă — nu-i decît o stratagemă, ca să fie reinternată la spital.

•

1963. Absolvirea facultății. Specialitatea: profesoară de română și istorie. Peste cîțiva ani, la un consiliu pedagogic ținut într-altă localitate, cunoaște un coleg de breaslă. Apoi, la nașterea băiatului, tatăl refuză să-l recunoască. Se procedează la stabilirea oficială a paternității. Rezultat afirmativ. Tatăl recunoaște, în sfîrșit, băiatul, plătește pensie de întreținere. Și se căsătorește cu altă femeie.

•

Bitang, adică bastard, îi strigă băiatului mama, ori de cîte ori își iese din sărite. Și își iese din ce în ce mai des din sărite. Se ceartă și cu mama ei, ajung chiar să se încaiere. Cînd vine vremea ca băiatul să vorbească, certurile sînt la apogeu. Băiatul la obicelul să fugă de colo, colo prin cameră, dintr-un colț într-altul, și cînd vorbește se împiedică în cuvinte. Numai cînd e singur bîlbîiala dispare. Într-o zi, plecînd din localitate, mama își închide copilul, cu cheia, în casă. Începe să dea frecvente semne de alienare mintală. Internată cu diagnosticul: „Schizofrenie cu idei delirante și mania persecuției". După externare nu se mai prezintă la catedră. Mai tîrziu, pretextează că directorul școlii n-a mai primit-o, citindu-i diagnosticul. Pînă la sfîrșitul anului funcționează ca suplinitoare într-altă școală. Peste vară, cît ține vacanța, dispare complet de acasă. Colindă pe urmă școlile, tot ca suplinitoare. De băiat are grijă bătrîna. Pînă moare.

•

Tatăl, divorțat între timp, cu alți copii din căsătoria aceea, își construiește un apartament proprietate personală. Deține actul de naștere al băiatului-bitang și, pe baza lui, obține spațiu locativ mai mare. Urmează să se căsătorească în curînd. Nici el nu participă la înmormîntare.

Un unchi de-al copilului, dinspre mamă, îl ia pe băiat de mînă, după ceremonia funebră, și-l duce acasă la el. A acceptat să-i fie numit curator.

Nuvelă inedită
de PEARL BUCK

ÎN AMINTIREA TA

Doamna Stoner își părăsi locul din primul rînd de bănci al bisericii și ieși încet din clădire, la brațul fiului ei Martin. Totul se petrecuse atît de repede, încît era încă năucită.

Cu trei zile mai înainte, Steve, soțul ei, își luase ca de obicei sufertașul și se pregătise să plece la uzina de aparate de calibrare din localitate, unde lucra ca maistru. Pe pragul ușii, șovăise.

— Ai uitat ceva? îi strigase ea din bucătărie, unde ștergea vasele. Visase adesea să aibă o mașină de spălat vase, dar nu avuseseră niciodată destui bani ca să-și poată permite asemenea lux.

— ...ai uitat ceva? repetase.

— Aș avea chef să-mi iau ziua liberă, spusese el.

— Ce să faci cu ea? îi răspunsese, cu cîrpa în mînă.

— Nu știu, poate să iau autocarul și să merg pînă la țărmul mării, așa cum mi-am dorit întotdeauna.

Fusese un vechi vis al lui, ca și mașina de spălat vase pentru ea și era ferm hotărîtă să nu mai discute cu el despre asta. Dar el era, ca și tatăl ei, un făurar de vise și, uneori, deși știa că nu se vor realiza, ea i le întreținea, așa cum încurajezi fanteziile unui copil.

— Și, mă rog, ce-ai face acolo? îl întrebă de parcă nu-l mai întrebase niciodată.

— Aș sta jos și aș privi valurile, asta-i tot. N-are sens să-ți petreci toată viața la 300 km de mare și să nu te duci niciodată pînă acolo să-ți arunci măcar o privire.

— După cîte am auzit, spuse ea, se pare că nu-i altceva decît o apă care vine și se duce.

— Nu-i adevărat, se enervă el. E mareea. Unii spun chiar că-ți vorbește. M-aș așeza pur și simplu într-un loc, singur, doar eu și oceanul... Oceanul Atlantic.

— Ai să întîrzii, îl preveni se ea.

— Da, răspunsese el distrat.

Plecase, coborîse în stradă. Nu avea de parcurs decît cinci grupuri de case și drumul acesta îl făcea de treizeci de ani, de pe vremea cînd avea douăzeci și trei de ani și se căsătoriseră.

— Să ne luăm o săptămînă de concediu și să ne facem voiajul de nuntă pe malul mării, propusese el cu entuziasm.

— O, Steve, cu banii ăștia am putea face lucruri mai importante, obiectase ea. Să mai așteptăm puțin.

Lă început locuiau la părinții ei și pe ea o cuprinsese teama absurdă ca Steve să nu înceapă să semene cu tatăl ei, atît de cufundat în vise încît era gata în orice moment să-și lase lucrul ca să o șteargă cine știe unde. Elementul stabil îl reprezenta mama ei, care era femeie de serviciu la birouri, în tura de noapte. După ce mama-i murise de o afecțiune renală, ea renunțase la speranța de a mai avea într-o bună zi și o casă a lor și îl lăsase pe tatăl ei să vină și să plece cînd îi plăcea, pentru că Steve era acum capul familiei. În cele din urmă, pe tatăl ei îl călcase o mașină într-o seară cînd se întorcea acasă, după ce toată ziua pescuise la rîu, undeva în afara orașului.

Veniseră apoi repede pe lume copiii și ei continuaseră să locuiască în casa de lemn dărăpănată, pe care ea o ținea într-o ordine perfectă. Sădise chiar flori în curte, circiumărese și altele, reușise să aibă o mică grădină de zarzavat, care îi aproviziona cu salată verde și roșii. La fiecare sfîrșit de săptămînă îl sîcîia pe Steve să se ocupe de grădină. Din cînd în cînd el mai pomenea de mare.

— Poți să faci o mulțime de lucruri pe malul mării, declarase el. Întotdeauna am avut poftă să mă duc la mare. De aceea, după ce m-am căsătorit, ziceam că ar fi trebuit să mergem. Bineînțeles că acum, cu copiii ăștia, care au nevoie ba de una, ba de alta...

— Nu văd ce-o fi așa de grozav să privești apa aceea, spusese ea.

— Ne-am putea așeza pe nisip...

— Ca să ni se umple pantofii și hainele.

— Sau am putea să închiriem o barcă şi să facem o plimbare.

— Nu conta pe mine, răspunsese ea, străbătută de un fior de frică. N-ai să mă faci niciodată să mă urc într-o barcă. Nici măcar nu ştii să înoţi.

Dar Steve tot nu renunţase la ideea mării. Din cînd în cînd îşi cumpăra cîte o revistă în care era vorba de vapoare şi de localităţi de pe coastă ce meritau să fie vizitate. Ea nu-i reproşase niciodată acest lucru, căci fiind, în fond, o femeie cumsecade, nu putea să-l împiedice să se bucure de tot ce făcea obiectul viselor sale. În sinea ei îşi spunea că era mai bine că nu ajunseseră niciodată pe malul mării, căci cu siguranţă ar fi fost decepţionat. Era mai bine să-l lase să viseze, căci în acest fel existenţa lui căpăta un sens, în timp ce în realitate marea nu era altceva decît... ei bine, nimic altceva decît apă, ba şi periculoasă pe deasupra, cu mareele care urcau şi coborau şi care înghiţeau oamenii.

În timp ce soarele încălzea mădularele ce-i îngheţaseră, deşi afară era cald, îl ascultă pe pastor făcînd elogiul defunctului:

— Stephen Stoner, un bărbat credincios pînă la moarte. A fost un soţ şi un tată devotat. Un lucrător de încredere, un creştin devotat, un exemplu pentru cei din jur. Cînd îl vedeam în fiecare duminică dimineaţa aşezat la locul său obişnuit, ştiam că aveam în persoana sa un credincios pe care puteam conta. A fost un cetăţean model, plin de virtuţi, cu respect faţă de lege, cinstit, bucuros să-şi facă datoria zi de zi...

Da, gîndea doamna Stoner, în timp ce lacrimile îi curgeau fără zgomot pe vălul lung de văduvă, chiar aşa era el. Dar ar fi dorit fierbinte ca el să nu fi făcut aluzie la mare în această ultimă zi ce-i fusese dată! Căci, fire sinceră, trebuia să recunoască faptul că, neţinînd niciodată o pricină de ceartă, marea fusese totuşi o problemă care îi dezbinase, un grăunte de discordie. În serile în care aducea de la bibliotecă o carte despre mare sau cînd citea una din acele faimoase reviste ilustrate, Steve nu-i mai dădea ei nici o atenţie. „N-are decît să stea cu afurisitul lui de ocean", bombănea ea adesea pentru sine. Ea avea alte griji: unul din pătratele de linoleum de pe pardoseala bucătăriei începuse să se dezlipească şi dacă nu va fi lipit la loc, cineva o să-şi prindă piciorul şi o să şi-l rupă... Şi s-ar fi putut ca tocmai ea să fie aceea, grăbită cum era întotdeauna! Astea erau preocupările ei: robinetele care curgeau, uşa dublă din plasă care avea nevoie să i se cîrpească o bucată, acum că venise vara şi muştele intrau peste tot. Steve trebuia să repare uşa chiar în ziua în care ambulanţa îl adusese acasă în comă. După mai puţin de o oră murise, iar uşa de plasă rămăsese tot nereparată.

— Pămînt sîntem şi în pămînt ne vom întoarce, psalmodia acum pastorul.

Ea începu din nou să plîngă în hohote. Între două crize de plîns, putea să se oprească, pentru că nu înceta să se gîndească la el, ca şi cum ar fi fost încă viu. Fetiţele plîngeau încet şi pe obrajii lui Martin alunecau lacrimi tăcute. Steve fusese un tată bun, nu încăpea nici o îndoială. Întotdeauna le lua apărarea copiilor, împotriva ei.

— Nu fi aşa de aspră cu micuţii, Ellen! spunea el.

— Trebuie să ştie de frică de cineva, îi replica ea.

Şi acum, amintindu-şi aceste lucruri, îşi dădea seama că întotdeauna după asemenea discuţii el se refugia între cărţile care vorbeau despre mare sau într-o revistă ilustrată pe care o mai citise de nu ştiu cîte ori. Sau se cufunda în contemplarea ilustratelor cu marea, pe care le colecţionase. La început i se întîmpla să-i arate cîte o fotografie.

— Uită-te puţin aici, Ellen! spunea el.

— Da, văd, răspundea ea fără entuziasm.

După un timp nu mai răspundea chiar nimic, dacă se gîndea în clipa aceea la altceva,cum se întîmpla de obicei. Avea multe preocupări, din moment ce ea făcea totul în casă, şi în primul rînd o preocupa cel mai potrivit mod de a cheltui banii cîştigaţi de el. El îi dădea banii cu regularitate în fiecare vineri, păstrîndu-şi doar doi dolari pe săptămînă pentru tutun, frizerie şi o bere, fleacuri dintr-acestea. Avea multă grijă de familie, era un soţ bun.

Ea nu se gîndise niciodată că va muri el primul.

— O să-ţi poţi vedea oceanul cînd voi fi moartă şi-ngropată, îi spusese într-o zi cînd era furioasă din cauza acoperişului care se dărîma şi care trebuia reparat, pentru că iarna zăpada topită, iar vara ploaia pătau pereţii. Dar el avea o doză de încăpăţînare, ce-i drept. Îi ceda în privinţa mării, dar era încăpăţînat cînd era vorba să facă ce-i cerea ea; nu spunea că nu face, dar se mulţumea să nu facă pînă cînd n-avea chef. Neglijase acoperişul luni de zile. În ziua în care el îi vorbise despre ceea ce citise chiar atunci în legătură cu marea, ea îi aruncase cuvintele acelea şi, pentru că el nu-i răspunsese nimic, continuase cu imprudenţă:

— Şi sînt sigură că la mai puţin de un an după aceea ai să te căsătoreşti cu o proastă care o să întoarcă casa cu susu-n jos şi o să se ia după tine de oricîte ori ai să vrei să-ţi vezi faimosul ocean.

Spre marea ei uimire, el răspunsese:

— Da, probabil chiar aşa am să fac. Chiar asta voi face, fiindcă tu n-ai vrut să mergi cu mine la ocean , nici măcar în voiaj de nuntă.

Vasăzică, în atîţia ani, el nu uitase acest lucru! Bineînţeles lui îi păruse rău după aceea de vorbele rostite, şi ei la fel. Trecuseră luni de zile pînă cînd el făcuse din nou aluzie la călătoria pe malul mării. De fapt, încetul cu încetul nu mai vorbi nimic despre asta şi, după cît i se păru ei, nici nu se mai gîndi la mare.

Ceremonia înmormîntării se termină repede, totuşi nu atît de repede pe cît ar fi dorit ea, şi se întoarseră acasă împreună, Martin, fetiţele şi ea. Casa părea goală, deşi fiecare se îndeletnicea cu treburile obişnuite. Doi dintre copii le muriseră mici, o fetiţă, apoi un băiat. Era multă vreme de atunci, atît de multă încît cei doi copii nu mai reprezentau realitate pentru ea. Dar acum se gîndea din nou la ei, aşa cum nu o mai făcuse de ani de zile. În vremea aceea, credea că n-o să-şi mai revină niciodată, dar Steve o ajutase să se redreseze.

— Nu-i uşor nici să trăieşti, Ellen, spusese el, la lucrurile şi în felul acesta. Au fost cruţaţi de multe necazuri. Să munceşti din greu zi de zi, indiferent ce, doar ca să nu mori de foame şi fără să ştii de ce faci acest lucru. Să suporţi răutăţile pe care le spun oamenii şi să nu auzi niciodată un cuvînt bun, orice ai face. Ei au fost nişte copilaşi fericiţi, prea mici ca să-şi dea seama şi poate e mai bine aşa.

Ea îşi amintea acum vorbele acestea, în timp ce aşternea la bucătărie masa pentru cină, doar cu patru tacîmuri în loc de cinci, locul lui Steve rămînînd pentru totdeauna gol.

— Trebuie totuşi să mîncăm, le spuse ea fetelor, cu o voce abătută.

— Stai jos, mamă, zise Maria. Facem noi tot ce trebuie, Penny şi cu mine.

Se așeză în fotoliul cu balansoar de lîngă fereastră, unde stătea el de obicei, și privi afară. Nu era, la drept vorbind, mai nimic de văzut: un șir de case, bărbați care se întorceau de la lucru, cîțiva copii care se jucau în curțile înguste, așteptînd să fie strigați la cină, tineri care treceau alene. Deasupra caselor, o fîșie de cer înroșită de soarele care apunea.

Pe el își fixă privirea, în timp ce se lăsa dusă de gînduri. Asta vedea el seară de seară, acest petic de cer. Unde era el acum? În ce fel de spațiu emigrase? Ce se știe, în general, despre aceste lucruri?

— Masa e gata, mamă, spuse Penny.

— Mîncați voi, răspunse ea. Eu n-aș putea înghiți nici un dumicat. Nu mi-e foame.

— Hai, mamă, începu Maria.

— M-aș îmbolnăvi, spuse ea scurt.

Copiii se așezară și mîncară în tăcere toți trei, fără ea, care continuă să privească cerul pînă cînd culoarea roz se stinse.

...Acum, la drept vorbind, marea începuse s-o obsedeze. Nopțile erau lungi. Nu era obișnuită să doarmă singură în patul enorm, care fusese al părinților ei. Se trezea adesea și, din instinct, întindea brațele. De fiecare dată își dădea seama că e singură. Steve îi lipsea zi și noapte, dar de cîte ori se gîndea la el, și asta făcea tot timpul, în afară de scurtele clipe în care dădea ceva în foc la bucătărie, se gîndea la mare. Discuta cu ea însăși despre mare. Avusese dreptate, fără îndoială. Pentru el ar fi fost pur și simplu timp pierdut, nemaivorbind de cheltuială, să meargă să vadă cum se zbate o masă de apă. Dar, totuși, acum, că el murise, avea un regret vag de a nu se fi dus cu el sau de a nu-l fi lăsat să plece singur, din moment ce-și dorea atît de mult acest lucru.

— Oare de ce nu te-ai dus totuși? șopti ea într-o zi.

Era mort și îngropat de două săptămîni și ea era singură în casă, fără copii. Martin era la garajul unde lucra, fetițele la școală.

— Ar fi trebuit să faci ce-ți place, să dai dovadă de autoritate, îl mustră ea încet. Dar, bineînțeles, pe ea se mustra în fond și știa bine acest lucru. El fusese un bărbat adevărat, știa și acest lucru. Nu-i plăcea să o necăjească și ea s-ar fi supărat dacă el ar fi plecat la mare și ar fi lăsat-o singură. Nu era întotdeauna o persoană comodă pentru ceilalți, dar era întotdeauna tandru cu ea, chiar slab, iar ea profitase de multe ori de această slăbiciune, dar niciodată nu se opusese cu atîta îndărătnicie ca atunci cînd era vorba de mare. Și asta pentru că, își dădea perfect de bine seama, n-o încînta să petrecă o zi întreagă privind cum vin și se duc valurile. Ar fi putut merge pentru o oră sau două. Începea să dorească să fi făcut acest lucru. N-ar fi fost acum măcinată de remușcări și regrete zi și noapte, dar mai ales noaptea, cînd nu putea dormi.

Dar cel mai ciudat era că, de fapt, ideea o persecuta. Cum o fi marea ca să fi dorit el atît de mult să o vadă? Era ca și cum dorința asta a lui neîmplinită i se transmisese ei. Îi veni rîndul să se gîndească la mare pînă la obsesie. Atunci se gîndi la o soluție. Din moment ce el avusese atîta poftă să o vadă, o asemenea perseverență în această dorință, se va duce ea în locul lui. O va vedea în numele lui și în același timp va descoperi ce farmec vrăjit putea avea marea încît un om să facă din ea obiectul viselor sale.

— Vă amintiți că tata dorea mereu să vadă oceanul? le aminti copiilor într-o seară, la masă.

— Da? făcu Martin distrat, ungîndu-și o turtă caldă cu unt.

— Uitasem, zise Maria. Penny nici măcar nu răspunse. La treisprezece ani, trăia în lumea gîndurilor ei, învăluită în propriile-i vise.

— Ei da, reluă doamna Stoner. Și n-a reușit niciodată să meargă. Cred că am fost și eu de vină. Nu înțelegeam de ce voia să se ducă. Și nici acum nu înțeleg, dar mi-a venit o idee: să mă duc eu însămi să o văd.

Pe moment, copiii rămaseră uimiți și o priviră cu ochi mari.

— Ce-o să faci acolo? întrebă Penny.

— Nimic, mă voi așeza pe nisip și voi privi, asta-i tot, spuse ea.

— Există un autocar care merge pînă acolo, o informă Martin. Am mers o dată sau de două ori cu prieteni și cu o fată.

— Mi s-ar părea plictisitor la culme să merg singură, spuse Maria. Dacă dorești, te însoțesc.

— Nu, voi merge singură, declară doamna Stoner. Poate de miercuri într-o săptămînă, cînd voi fi terminat cu spălatul și călcatul rufelor.

Nimeni nu mai adăugă nici un cuvînt. Pe măsură ce zilele se tîrau alene, se surprinse gîndindu-se la mare cu teamă, dar și cu un fel de curioasă surescitare. Aproape că avea impresia că-l va întîlni acolo pe Steve. Totuși nu era deloc o fire imaginativă și știa desigur că, dimpotrivă, acolo el îi va lipsi poate mai mult decît acasă.

Ciudat, cum regreta absența lui prin dureroase străfulgerări ale memoriei. De exemplu, sufertașul lui: nu mai era nevoie dimineața să se grăbească să-l umple. Era mîndria ei să i-l pregătească în fiecare dimineață, chiar înaintea plecării lui, în loc să-l umple în ajun seara și să-l pună în frigider, ca să cîștige zece minute de somn...

Cînd sosi miercurea, o zi frumoasă și însorită, cu un vînt răcoros, după plecarea copiilor, își pregăti sufertașul, de data aceasta pentru ea, neștiind ce putea găsi de mîncare în cursul zilei. Îmbrăcă taiorul de lînă bej, care era deja uzat. De ce să-și strice o rochie bună pe nisip? Se urcă în autocar și plăti un bilet pînă la punctul cel mai apropiat al coastei: Stone Harbor. Își aminti că Steve spusese că aici ar merge dacă ar face vreodată această călătorie. Ajunse către prînz. Un orășel liniștit, după cît își putu da seama, cu case asemănătoare celei în care locuiau ei. Totuși exista o diferență. În primul rînd aerul, un aer cum nu respirase niciodată în cursul vieții sale, petrecute în orașul industrial plin de fum în care se născuse și trăise, în care trăise și murise Steve. El vorbea adesea de aerul marin.

— E un aer curat, spunea. E purificat de kilometri și kilometri de apă sărată, foarte limpede.

— Aerul de aici e foarte bun pentru mine, ripostase ea atunci. Îl respir din ziua în care m-am născut, tu de asemenea, Steve, și nu știu să ne fi făcut vreodată rău.

Totuși, acum, cînd respira aerul pur al mării, înțelegea ce voise el să spună. Poate dacă ar fi respirat aerul acesta toată viața, n-ar fi murit de o congestie, el care nu fumase niciodată altceva decît vechea sa pipă și nu băuse nimic mai tare decît berea.

Orașul acesta de pe malul mării era liniștit. Nu circulau camioane care să hodorogească pe străzi. Nu se auzea nimic altceva decît

pulsația ritmică a apei, al cărei clipocit se distingea de la distanță. Se luă după acest zgomot, știind din instinct că trebuie să fie marea. Strada se termina pe o plajă. Nici promenadă, nici învălmășeala despre care auzise atîtea. Plaja era pustie și ea rămase o clipă nemișcată, puțin speriată de ideea de a se aventura. Era marea. O masă de apă mișcătoare, albastră, sub un cer albastru, care se întindea atît de departe spre orizont cît puteau cuprinde privirile și care se spărgea în valuri lungi și zgomotoase de țărm, la circa treizeci de metri de locul unde se afla.

Deci acesta era visul lui Steve! Ea era acum unde dorise el atît de mult să se afle. Simți o durere sfîșietoare în inimă. Înaintă ca hipnotizată de imensitatea ce se întindea în fața ei, pînă în clipa în care, încetișor, pas cu pas, depăși hotarul nisipului umed. Acolo se aplecă și-și cufundă mîna într-un val care veni să se spargă lîngă ea. Apa era rece, dar minunat de pură și de proaspătă. O gustă de pe vîrful arătătorului. Da, era sărată, foarte sărată. Știa bineînțeles acest lucru, dar acum gustase apa mării. Făcu cîțiva pași înapoi, acolo unde nu ajungeau valurile, se așeză pe nisip și își descălță pantofii. Apoi își scoase pălăria și lăsă vîntul să i se joace prin păr. Privi în jur: nu era nimeni. Cuprinsă de un impuls neașteptat, care îi era total străin, își scoase acele din coc și se lăsă ciufulită de vînt. Steve nu-i dăduse niciodată voie să-și taie părul lung. Știa întotdeauna cînd o dorește el, căci începea prin a-i scoate acele din păr și a-i lăsa pletele să cadă pe umeri pînă deasupra taliei.

— Să nu-ți tunzi niciodată părul ăsta frumos! De cîte ori nu-i repetase acest lucru! Ea îl tachina:

— E așa de complicat cu părul ăsta lung! Într-o zi, cînd ai să te întorci acasă, n-ai să mă mai recunoști!

— Să nu faci niciodată așa ceva!

— Dar celelalte femei...

— Eu pe tine te iubesc.

Începu să rîdă tare, la aceste amintiri. Vîntul îi reștira părul și, pentru o clipă, i se întîmplă să uite cu desăvîrșire că el murise.

— O, Steve, iubitul meu! strigă ea. O, Steve... Steve... Steve!

Nu era nimeni lîngă ea, nu se vedea nimeni pe toată plaja, dar deodată avu sentimentul că el o auzise. Era un efect al imaginației, fără îndoială, și totuși era și altceva. Ea se afla în locul în care el dorise o viață întreagă să se afle, venise aici, în fine, ea însăși și poate undeva, într-un fel, el știa că ea cedase visului său. Orice ar fi fost, ea se simțea mai aproape de el decît în oricare alt loc.

— Steve, dragul meu, spuse ea cu voce tare, am greșit, am greșit, am greșit! Mă aflu aici ca să-ți spun că am greșit cînd nu te-am lăsat să-ți realizezi dorința ta cea mai scumpă. Dar sînt aici, dragul meu, sînt aici și voi reveni iară și iară...

Tăcu ca să asculte. Vîntul i se juca în păr. Valurile erau acum mai înalte, vîrtejurile se făceau tot mai violente odată cu fluxul. Se ridică cu vioiciune și urcă pe plajă, cu pantofii într-o mînă, pălăria și poșeta în cealaltă.

Da, se va reîntoarce. Acum era timpul să se ducă la autocar, dar se va reîntoarce, pentru că aici îl va regăsi. Nu la mormînt, printre morți, ci aici, unde fusese visul lui de-o viață. Va veni aici singură, să-l regăsească, singură cu marea, singură cu această frumusețe. Căci marea era într-adevăr frumoasă, în sălbăticia ei. Acum înțelegea.

Traducere de SIMONA NISTOR

FAMILIA DE
UN COSMOS SOCIAL

ANCHETĂ INTERNAȚIONALĂ

DACĂ AM ÎNTREBA UN ORACOL MODERN: care va fi destinul celor doi „F" în lumea de mîine?

Nu mai credem în oracole. Păstrăm în schimb o enormă curiozitate pentru ziua de mîine. Explicabil, dacă ne gîndim la numeroasele prefaceri revoluționare ce au schimbat fața lumii în decursul unei singure generații. De aici și interesul pentru orice idee nouă, care poate stîrni puterea de sugestie cu privire la ceea ce vom însemna noi, femeile, și, odată cu noi, familia pentru și în societatea ce urmează.

Emanciparea, principala realizare feminină a secolului, își are încă întrebările ei nerezolvate (sau pe care le-a născut ea însăși). S-a creat oare prea devreme posibilitatea, de atîta timp năzuită, ca femeile să poată participa egal cu bărbații la viața socială? Prea devreme în raport cu mijloacele destinate să preia și să simplifice îndatoririle ei tradiționai familiale? Sau acestea întîrzie să apară? Mai poate azi o femeie organiza, conduce, educa familia dacă este izolată, exclusă sau dezinteresată de marile probleme ale epocii și națiunii din care face parte?

Iată dar că, fără să vrem, vorbind despre viitoarea condiție a femeii, o legăm tot de familie. Destinul celor 2 F (FEMEIE-FAMILIE) este, după noi, relația ce va rămîne esențială, vitală pentru omenire, în orice viitor.

Am invitat viitorologi din mai multe țări ale lumii să-și spună părerea.

de NIKI IOSUB

Prof. dr.
ROBERT JUNG,

președinte onorific al Asociației «Mankind — 2000» (Austria):

Greșeala pe care o facem noi este că gîndim viitorul pornind de la ceea ce știm astăzi. Noi îl vedem împînzit cu fabrici, instalații automatizate, roboți, la fel cum, probabil, medievalul își imagina un viitor populat numai cu biserici și mănăstiri.

Cred că în clipa cînd ne imaginăm viitorul e bine să ne debarasăm în primul rînd de prejudecata că ceea ce am afirmat astăzi, trebuie să fie valabil peste 20 de ani; cu alte cuvinte, reevaluarea unei linii de gîndire nu e semnul unei slăbiciuni, ci, dimpotrivă, al unui spirit deschis, susceptibil unei permanente modificări și adaptări la realitate.

Ceea ce afirmăm acum este că viitorul omului, și deci al femeii, va fi cert influențat, dealtfel ca și pînă acum, de dezvoltarea economică. Dar cred că, dacă în prezent se pune poate prea mult accent pe obținerea unui *produs* și prea puțin pe *producătorul* lui, viitorul va trebui să înlăture această fundamentală greșeală. În acest context, rolul feminității își va regăsi (sau de abia atunci va găsi cu adevărat) autentica sa dimensiune general umană. Eu lucrez acum la o carte, «Omul plus» (Man +), în care, combătînd formula eronată a lui Meadows despre «limitele creșterii», susțin ideea că, dacă, probabil, la un moment dat va trebui să ne oprim pe planul creșterii tehnice, nu trebuie să ne oprim în nici un caz pe plan uman. Dimpotrivă! Dorința de frumos, de grație, de delicatețe a fost și este încă mult neglijată în prezent. În acest sens, trăsăturile care astăzi caracterizează cu deosebire feminitatea vor deveni general umane. Societatea viitoare va avea nevoie de feminitate, așa cum societățile preindustriale aveau nevoie de forță fizică. Noi, oamenii prezentei societăți occidentale, am progresat foarte mult pe plan tehnic, dar am creat acasă, în viața familială, un fel de deșert psihic. Și asta pentru că am pierdut sentimentul. Nu, nu mă gîndesc la acea sentimentalitate ieftină și desuetă, ci la acea sensibilitate superioară, pe care ți-o conferă (sau ar trebui) o înțelegere mai adîncă a lucrurilor.

Prof.
BERTRAND de JOUVENEL,

fondatorul «Association Internationale Futuribles» (Franța):

Viitorul este ceea ce noi, cei prezenți, trebuie să creăm prin activitatea noastră. De aici, responsabilitatea acțiunilor noastre. Femeia — mă refer la mamă în special — joacă un rol educativ esențial. Astăzi tot mai multe mame sînt și vor fi din ce în ce mai ocupate în activități sociale. De aici, handicapul educației. În epoca noastră, și mai ales în cea viitoare, timpul și spațiul educativ devin și vor deveni din ce în ce mai mari, mai largi. Fiindcă toată lumea își dă astăzi seama: nu mai e suficient să înveți cînd ești copil, cînd esti tînăr. E nevoie să învățăm mereu, să reînvățăm, să recuperăm sau să anulăm ceea ce știam. Educația trebuie să fie nu doar formativă, ci și reformativă. Deci principiile pedagogice trebuie și ele reformulate, integrînd și rolul soțului în educație. Pe viitor, această reformulare îi va aduce femeii, poate, o eliberare de timp și preocupări, dar astăzi ea îl încarcă: pentru că, bănuiți, tot ea este aceea care trebuie să-l «reformuleze» pe soț.

Prof. asistent
ANNE JAUMIN — PONSAR,

Departamentul științelor politice Universitatea din Louvain (Belgia):

Cred că subiectul în sine ar putea constitui tema unui congres aparte și că o discuție despre locul și rolul viitor al femeii are nevoie de un studiu temeinic despre cum trebuie pregătită, orga-

nizată, reorganizată societatea pentru a permite femeii să preia realmente, alături de bărbat, responsabilitatea conştientă a făuririi istoriei. Este o chestiune de cultură, de etică, desigur, dar în aceeaşi măsură şi una de organizare socială. Şi aş începe cu o reformă în educaţia copiilor, ca o problemă a întregii societăţi. Pentru că în multe locuri s-a ajuns pînă la a se confunda educaţia cu supravegherea copiilor, noţiuni complet diferite. Nu optez deloc pentru o reîntoarcere (în acest scop) a femeii la munca de acasă. Ieşirea ei în lume a adus un plus calitativ educaţiei, în sensul unui transfer de cunoştinţe, informaţii, mai bine adaptată realităţii în continuă prefacere, i-a adus ei personal un simţ al actualităţii pe care nu i-l putea oferi copilului mama casnică. Copilul iese îmbogăţit din această dublă experienţă a mamei (de acasă şi de la serviciu) şi, să nu vi se pară ciudat, mai pregătit pentru viaţă. Deci soluţia trebuie căutată în altă parte, în ceea ce numim perfecţionarea mecanismului social. Or, perfecţionarea în acest sens reclamă cu stringenţă ca femeia în sine să facă parte din forurile decizionale ale societăţii, ca ea însăşi să poată participa la actul perfecţionării în sensul dorit. Deciziile care să aibă la bază şi experienţa direct feminină ne vor veni în sprijin mai efectiv. Nu e vorba de o feminizare a societăţii, ci doar de o mai mare echitate.

MARIA PIERA REGOLI

sociolog
(Italia):

Femeile sînt luate încă prea puţin într-o discuţie despre societatea viitorului. Şi cred că, în general, prezumţiile care se fac azi s-ar putea constitui mai curînd într-o arheologie a viitorului. Presupunem mai curînd ceea ce va rămîne din prezentul nostru decît ceea ce va fi. Şi cred că dificultatea principală vine de acolo că în această discuţie participă prea puţin femeile tinere, chiar adolescentele, ale căror imagini şi puncte de vedere ar contribui poate mai mult la conturarea mai concretă a elementelor viitorului decît presupunerile «înţelepte» ale savanţilor futurologi. Participă, de asemenea, prea puţine femei din marea masă a populaţiei feminine care, de fapt, creează viitorul. Şi ceea ce mai ales se evită în Occident este o discuţie deschisă, sinceră despre puterea politică a femeilor. Şi tocmai acesta este punctul esenţial într-o autentică şi deplină eliberare a femeilor. Pledez pentru un punct de vedere marxist în abordarea problemei feminine, în ceea ce priveşte locul şi rolul femeii în societatea viitorului, pentru o «revoluţie» feminină în sens marxist (adică de a i se acorda depline şi egale puteri politice ca şi bărbatului): pentru că, după mine, mai sînt destule ţări în care, din acest punct de vedere, femeile constituie o clasă ce trebuie să-şi cucerească puterea, la fel cum şi-a cucerit-o în multe ţări ale lumii proletariatul.

AMITA RAY,

scriitoare pentru copii (India):

Ît ar fi fost de predominantă influența masculină în evoluția lumii, nevoile cele mai vitale ale oamenilor — hrana și educația — au rămas întotdeauna atribuții ale femeilor. Ba mai mult, dacă ne întoarcem pe scara istoriei, sînt alături de acei savanți (printre care și englezul Gordon Children) care susțin că simbolurile sunetelor au fost descoperite de femeile rămase acasă (cînd bărbatul pleca la vînătoare), care erau nevoite să comunice între ele. De aici poate și ideea că tot femeile au făcut primul pas spre civilizație. (Și apoi, nu dintotdeauna, ci numai de circa 400 de ani, femeia a început să fie privită mai mult ca obiect de sex.)

Care va fi viitorul femeii, al familiei, al educației? Nimeni nu îl poate preciza cu certitudine. Dar ceea ce știm e că în istoria civilizației au existat comunități care au apărut, au dispărut. O singură comunitate a supraviețuit: *ceea a familiei*. Dezintegrarea familiei, de care se vorbește în Occident, vine de la dezintegrarea individului ca individ. De aceea și cred că tendința unora dintre mișcările feminine occidentale de a desființa familia este greșită. Relația între mamă și copil este cea mai importantă relație umană, etică, socială (cercetări sociologice au constatat influența nefastă a absenței acestei relații afective, mai ales în educația băieților).

Care e situația la noi, în India? Din punct de vedere european, femeia din Orient e inferioară celei din Occident, primei lipsindu-i mai mult decît ultimei, independența economică. Poate o să vi se pară paradoxal, dar la noi încrederea societății față de femeie este însă, zic eu, mai mare. (Dacă am lua numai faptul că în lumea orientală există trei femei prim-ministru!)

În Occident, femeile au vrut să concureze cu bărbații și să le urmeze modelul. Dar lumea se formează în egală măsură din femei și bărbați, deci e nevoie nu de substituire, ci de complementaritate. Și viitorul trebuie să găsească acest echilibru.

TATJANA GLOBOKAR,

filozof. Comisia de cercetări a Institutului federal pentru studii internaționale (Iugoslavia):

Găsesc că, la ora actuală, situația femeii și a familiei se află într-un punct critic. Pe de o parte, femeia contemporană are nevoie de o dezvoltare a personalității sale în toate sensurile posibile, dar pe de alta continuă să fie legată de rolul său tradițional în familie. Cum va evolua aceasta? Există la ora actuală două alternative: 1) practica țărilor unde statul a preluat o serie din funcțiile familiei; 2) reîntoarcerea la familia de tip arhaic. Mulți sociologi pledează astăzi pentru ultima, pentru că relațiile dintre membrii unei asemenea familii erau mult mai strînse, mai armonioase, mai solidare. Or, în familia de astăzi lipsește tocmai această *balanță, echilibru între relațiile și funcțiile membrilor familiei*.

CAROL A. HARKINS.

studentă. Minnesota (S.U.A.):

În societăţile industriale şi postindustriale, familia îa şi va lua forme noi, modelul tradiţional creînd o acută stare conflictuală faţă de solicitările vieţii de azi. Tocmai această stare trezeşte nostalgia comunităţii familiale de tip arhaic, a acelei familii formate din bunici, mătuşi, nepoţi, păstrînd atmosfera afectivă a spiritului declan, o atitudine de respect virtual, care rămîne şi în zestrea morală a adultului de mîine. Dacă ne gîndim bine, această formă a creat, mai mult decît astăzi, acea continuitate între generaţii. E mai rentabil şi din punct de vedere economic (fiecare avea obligaţii în economia şi, deci, existenţa familiei). Bineînţeles că nu e vorba de o reîntoarcere istorică (care ar scoate în primul rînd femeia din viaţa socială, din ceea ce a cîştigat în timp). Familia de tip arhaic e mai mult o idee filozofică, care însă ar putea fi aplicată în condiţiile vieţii de azi.

reîntoarcere la tipul arhaic al familiei este imposibilă. Cred, dimpotrivă, că trebuie găsită o soluţie pornind de la datele reale (şi nu ideale) ale lumii contemporane. Nu imitînd modelul tribal sau oriental (fiecare popor, grup de popoare îşi are particularităţile sale de viaţă, pe care nu le putem ignora), ci găsind un model propriu.

Într-adevăr, Occidentul contemporan este foarte egoist. Dar educaţia într-o comunitate închisă îi creează copilului altfel de limite, dincolo de care el nu va mai fi capabil să se orienteze, să se adapteze.

Sigur că și pentru familia contemporană americană, unde creșterea și educarea copiilor rămîn încă o sarcină exclusiv a mamei, acesta este un punct dificil, încă nerezolvat. Aș zice totuși că americanca a început să-și dea seama că educația pe care i-o dă copilului rămîne incompletă dacă ea însăși nu muncește în afara casei. Crește tot mai mult numărul acelor femei care muncesc nu doar pentru a-și întreține familia, ci pentru că simt nevoia integrării în societate. Nu sînt deloc de acord, personal nu mă încadrez în programele de vederi ale mișcărilor feministe de la noi, cu tendințe exclusiviste, care nu vor duce nicăieri și nu-i vor aduce nimic femeii.

IUDITH FODOR,

profesoară de filozofie (R.P. Ungară):

Egalitatea între sexe, de care se vorbește atît de mult astăzi, dar care se realizează deocamdată prea puțin în fapt, va evolua totuși ca fapt practic. Sper, pentru că pînă în prezent egalitatea între sexe nu a adus chiar roadele pe care le așteptăm (în afara celor de realizare socială). Sarcinile suplimentare ale femeii în noua ei condiție emancipată ar trebui să ne preocupe mai mult pe toți. Și mai eficient decît simpla constatare și elogiere a efortului suplimentar.

Cred că, momentan, egalitatea rămîne încă nerezolvată *etic*. Și că prima sarcină ce trebuie «prescrisă» viitorului este *formarea simțului de responsabilitate familială și la bărbați*, așa cum s-a format și se caută a se forma simțul responsabilității sociale și civice a femeii.

IRINA WOYNAR,

filozof (R.P. Polonă):

În principiu, viitorul nu poate să-i aducă femeii nimic nou față de ceea ce este ea astăzi. Sau nimic în plus față de ceea ce îi va aduce omului, ființei umane, în sens general. Problemele particulare sînt cele care aparțin și prezentului. Și nici măcar nu le-aș numi probleme ale femeii, ci ale vieții, ale existenței umane. Cînd spun asta, nu e vorba de nici o contradicție. Contradicțiile pe care avem a le învinge sînt cele născute de solicitările actuale ale societății și reținerile într-o atitudine tradițională (față de ele).

În Polonia, înainte de război, femeia nu lucra decît pentru a-și asigura existența; acum ea muncește pentru că vrea să facă parte din lumea socială, pentru că vrea să aibă o meserie, un rol social, să-și dezvolte personalitatea.

METAMORFOZA CUPLULUI CONTEMPORAN

Opiniile a trei sociologi solicitați să răspundă anchetei noastre

Dezbatere organizată de **CICI IORDACHE**

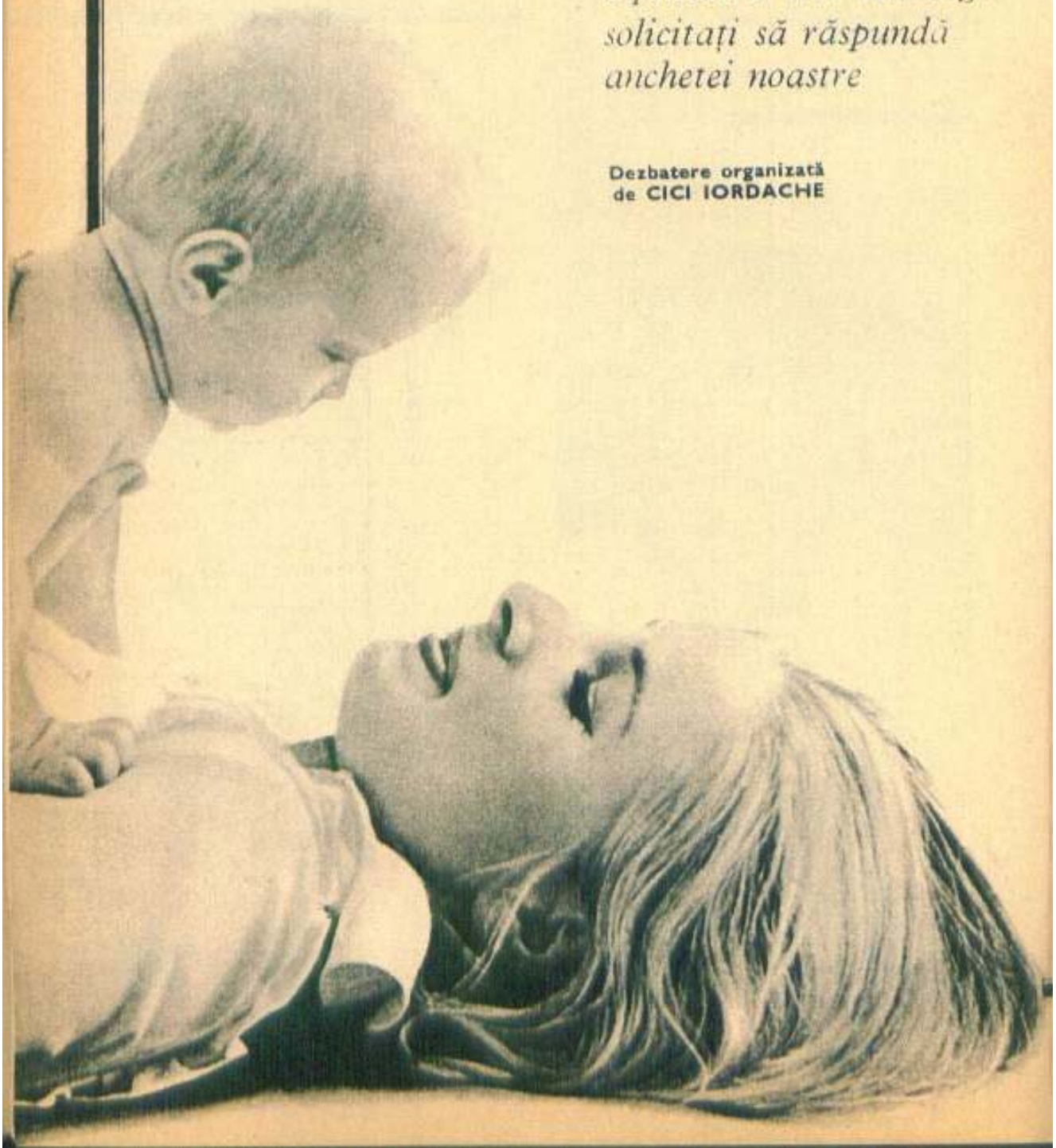

1 Orașul de azi, în continuă dezvoltare, înseamnă mari aglomerații umane, înseamnă o viață colectivă supusă unor norme de conviețuire comune pentru indivizi care, în majoritate, nu se cunosc între ei. Ce se întîmplă cu familia în această constelație socială?

2 În condițiile contemporane, două funcții fundamentale ale familiei au căpătat preponderență: cea demografică, de perpetuare a națiunii, și cea educativă. Totodată sînt puncte majore de convergență a intereselor societății. Cum se corelează, cum se influențează?

3 În rolurile și relațiile lor de soț și soție, apoi în cele de părinți s-a schimbat ceva în cadrul cuplului modern? În ce proporție le influențează statutul social actual al femeii din țara noastră?

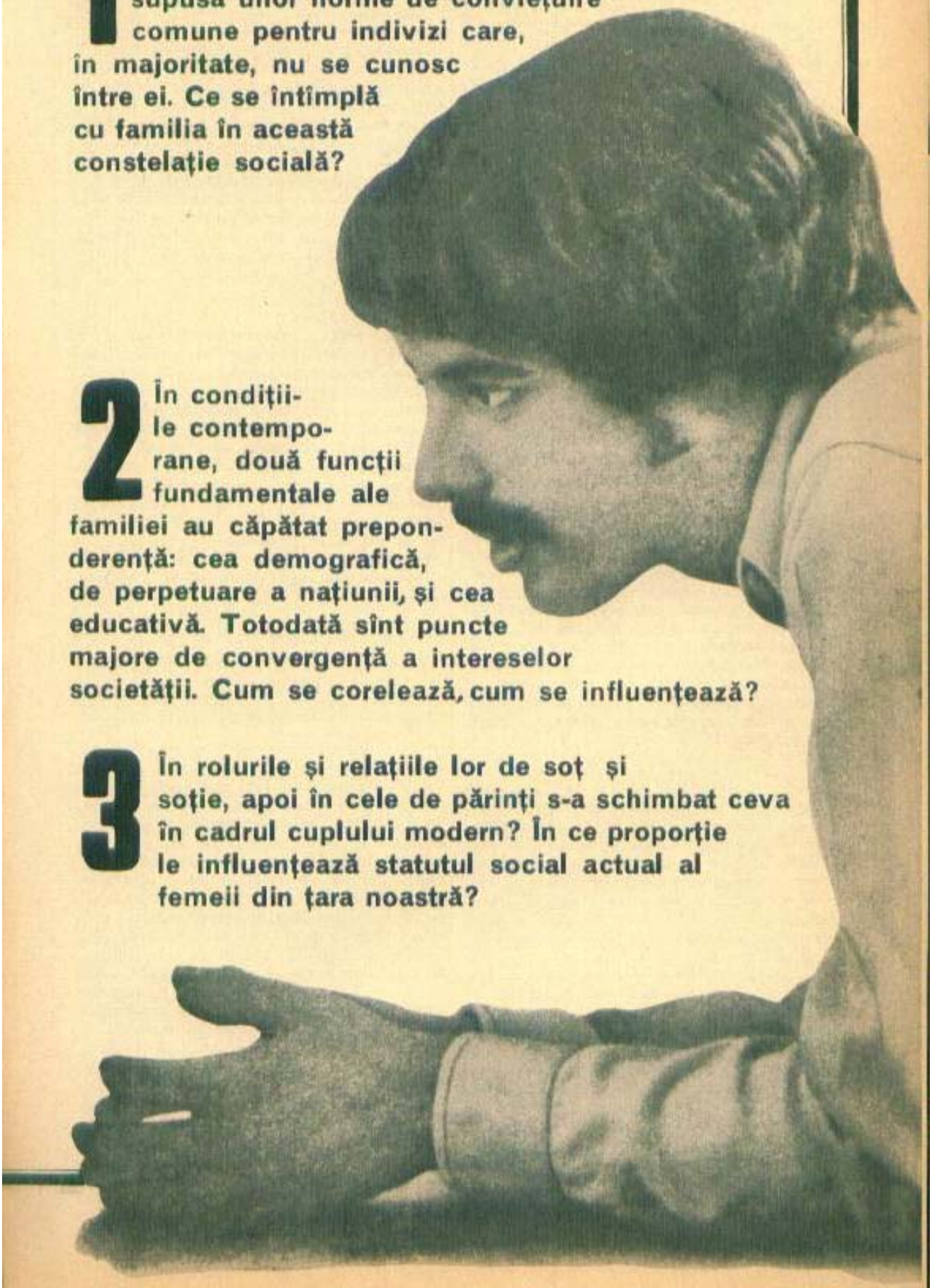

Dr. LEON ȚOPA,
șef de sector
la Institutul de științe
pedagogice

1 Creșterea cartierelor Titan sau Drumul Taberei din București, dezvoltarea cartierelor de blocuri din Brașov, Galați etc. pun într-adevăr probleme ale «masei însingurate» — titlul unei cărți de David Riesman, apărută în 1950. Este vorba de slăbirea și dispariția relațiilor comunitare dintre oameni și familii. Comunicarea nu se produce, nu se efectuează pe linia strict formală: plata chiriei, reparații în bloc, «întîlniri» la plecarea de-acasă, la sosire, în autobuz, poate un început de conversație, apoi, repede, fiecare la treburile lui...

Și familia poate rămîne însingurată. Întîlnim frecvent asemenea cazuri. Copiii și tinerii sparg această izolare, dar se constituie în grupuri proprii. Totuși familia luptă din greu... pentru a reda relațiilor de rudenie caracterul comunitar. Tînăra mamă o caută pe bunică și își caută locuință în vecinătatea bunicilor sau îi aduce în cartierul ei, în bloc... Uneori procesul se repetă între cei ce au plecat din același sat, între prietenii de muncă... Acestor eforturi de refacere a comunității umane în fața organizării sociale, a rationalizării activităților, raționalizare absolut necesară, inderogabilă — în societatea socialistă le vine în întîmpinare cultivarea spiritului gospodăresc comun, unele lucrări colective de interes obștesc, frecventarea aceleiași biblioteci, a unor spectacole, adunările de bloc etc. Normele eticii și echității socialiste așază temei comportamentelor umane, ca acțiuni ale comunității de viață, de muncă, de habitat. Comunicarea socială, dar și cea intimă își fac loc prin interiorizarea normelor etice. Se văd copii și tineri care citesc cîte ceva bunicilor și nu numai bunici care aleargă după nepoței...

2 Sociologul francez Jean Fourastié a arătat că familia contemporană se caracterizează prin cea mai lungă conviețuire a părinților cu copiii, datorită prelungirii duratei medii de viață. Ne aflăm în fața unei contradicții: volumul familiei scade, conviețuirea generațiilor crește, de aici mari dificultăți în realizarea dialogului între generații. E o problemă de educație permanentă: școala copiilor cere, postulează o școală a părinților.

Convergența demografiei cu educația am studiat-o, iar tema merită — după opinia mea — să fie reluată din trei în trei ani, prin investigațiile de teren (anchete sociale la domiciliu) referitoare la *pregătirea tineretului pentru viața de familie*. Care e modelul școlar al acestei pregătiri? Există unul al familiei? Care anume? Cum se transmite un asemenea model, apt să realizeze convergența dintre funcțiile familiale educaționale, cele sociale și social-demografice?

Forțele centripete ale familiei sînt foarte puternice, pentru că familia este un cosmos social. Mi se pare că o legitate în politica familială constă în angrenarea și dezvoltarea socialistă a valorilor sociale familiale. Unii sociologi au relevat paradoxul: cu cît societatea preia funcțiile familiei, cu atît devine mai obligată față de familie și cu atît se cere să i se asigure o dezvoltare plenară, omnilaterală... În acest sens concepe, de fapt, statul nostru acțiunea permanentă de consolidare a familiei.

Familia se armonizează cu cerințele sociale uneori cu întîrziere. Avem încă familii pentru care viața spirituală se află mult rămasă în urmă față de ceea ce învață copiii la școală sau adulții în instituțiile unde lucrează. Între lumea ideologică și spirituală a macrosocialului și cea a microsocialului nu s-au realizat încă, peste tot, coordonate, confluențe. Aceasta e o contradicție a vieții sociale contemporane, pe care factorii educației, iar între aceștia familia ocupă un loc de frunte, sînt chemați să o revoluționeze.

3 S-au produs schimbări evidente. Ele se observă mai întîi în modul de a vorbi... Soții nu mai îndrăznesc să spună că soțiile au în exclusivitate grija cratiței. Totuși, în fapte, schimbarea e încă foarte mică. Am văzut însă cu toții tați care știu să-l îngrijească pe micul copil, ba unii soți tineri își prepară singuri bucatele, ajută la curățenie... Schimbarea de rol a soțului poate fi mult ajutată și de unele înnoiri în modul de prezentare a alimentelor prin intermediul serviciilor sociale, de noul tip de bucătărie, sisteme de preparare etc.

Este cert că independența materială a soției îi conferă mai multe drepturi și prestigiul cuvenit.

Conf. univ. dr. MIHAIL CERNEA
șef de sector
la Institutul de filozofie

1 Coeziunea familiei nu este, cred, cu nimic amenințată de creșterea aglomerărilor urbane. Poate slăbește coezivitatea familiei lărgite, adică a sistemului de rudenie, dar nu coeziunea celulei familiale. Cu cît crește cantitativ dimensiunea sferelor omenești, în cazul nostru a aglomerărilor urbane, cu atît se pare că scade relativ ponderea ariei de intercunoaștere personală între oameni. S-a spus în sociologie despre sat, de pildă, despre satul tradițional, că este o societate de intercunoaștere, adică fiecare locuitor cunoaște personal pe toți ceilalți. Despre oraș, chiar și despre orașele mai mici, nu numai despre marile aglomerări urbane, nu se poate spune așa ceva. Dimpotrivă, aglomerarea urbană este o societate în care fiecare cunoaște foarte puțini din ceilalți locuitori ai orașului. În această situație, chiar dacă în mod absolut are mai multe contacte personale decît, să spunem, într-o așezare rurală, totuși în aceste contacte el nu se realizează ca o personalitate integrală. În contactele coti-

diene, oamenii intră în legătură unii cu alții mai ales pe latura rolului social pe care îl îndeplinesc și fiecare personalitate este mai bogată decît unul sau altul din rolurile pe care le joacă la un moment dat. Dimpotrivă, în grupul primar familial, fiecare personalitate se manifestă în integralitatea ei, deci în ansamblul trăsăturilor și caracteristicilor sale. Oamenii au nevoia spirituală, psihologică de a se manifesta în acest fel, ca personalități integrale. De aici cred că cresc rolul și funcționalitatea grupului familial ca un grup de manifestare a personalității umane, în care fiecare intră într-o bogată și multilaterală interacțiune cu celălalt. În plus, cred că grupul familial poate oferi adăpost și protecție față de o serie de noxe ale marilor așezări urbane, inclusiv față de stressul vieții urbane, față de conflictele specifice acestora. Iată deci o serie de motive pentru care socot că creșterea aglomerărilor urbane nu are drept consecință disoluția celulei familiale, ci, dimpotrivă, putem spune că creează condiții pentru menținerea coezivității familiei adesea ca factor de compensare. Adaug însă că aceasta se referă la familia restrînsă, compusă din cuplul conjugal și copiii necăsătoriți, pentru că în ceea ce privește sistemele de rudenie mai largă, marea aglomerare urbană exercită într-adevăr o acțiune de dispersare spațială, profesională, culturală a celor legați în aceste sisteme de rudenie.

2 Familia, ca instituție socială, are de fapt mai multe funcții decît cele două amintite, aș enumera, de pildă, funcția economică a grupului familial, funcția de atenuare a tensiunilor și realizarea personalității individului ș.a.m.d. Cred că dacă ne rezumăm la formula *funcție educativă* nu surprindem exact diferitele direcții de activități familiale. Dealtfel, personal, nu sînt mulțumit nici de formularea «*funcție educativă*», eu cred că mai corect este *funcție de socializare*, pentru că acest concept respectă mai bine tocmai rolul familiei de a transforma copilul nounăscut, individul uman, într-un individ social. Nu e vorba de o educație oarecare, ci e vorba de a transmite noii ființe umane normele și tiparele de comportament care să facă din ea o ființă socială. Tot ceea ce primește copilul de la familie se înscrie în acest concept de socializare, inclusiv momentul instructiv, educativ. Activitatea de reproducere este, evident, și ea una din funcțiile foarte importante ale familiei; familia constituie un anumit cadru juridic, instituționalizat de societate pentru reproducerea speciei umane, dar știm foarte bine că nașterea unor indivizi se produce, într-o serie de cazuri, și în afara familiei. Intervine însă tocmai această funcție de socializare pe care o exercită familia, în sensul că indivizii născuți în afara unui cadru familial nu pot beneficia de acțiunea aceasta a structurilor familiale. Societatea noastră, în spiritul echității și moralei socialiste, nu discriminează între copiii născuți în cadrul unei familii și copiii născuți în afara familiei și nu le acordă celor din urmă un statut inferior. Dar legile statului nostru, importante documente de partid chiar, apasă asupra ideii că *familia poate și trebuie să fie cadrul de socializare a individului*, ca și pe ideea că indivizii născuți în cadrul familiei armonioase se pot dezvolta mai bine tocmai beneficiind de potențele educative și formative ale structurilor familiale. În cercetările pe care le-am făcut, am cunoscut și copii dintr-o serie de case ale copilului, copii născuți în afara familiei, la care se vedea absența rolului și funcției educative, socializatoare a familiei. Amintesc acest lucru pentru a arăta cît de importantă este funcția socializatoare a familiei atît pentru individ, cît și pentru societate în ansamblul ei. *Societatea socializează pe individ prin intermediul familiei și pentru prima perioadă din existența fiecărui om nu s-a inventat pînă acum nici o altă instituție socială capabilă să realizeze această funcție atît de bine cum o face familia.* Iată de ce ocrotirea și consolidarea familiei este o îndatorire de interes național.

3 Pentru ultima întrebare aș prefera să mă refer la un singur element: *la emanciparea femeii*. În societatea noastră s-au înfăptuit pe plan juridic emanciparea femeii și egalizarea ei juridică cu condiția bărbatului. Aș dori însă să subliniez că rezolvarea însăși a acestei probleme a creat la rîndul ei numeroase alte probleme, care nu sînt încă soluționate. Așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la plenara C.C. al P.C.R. din 18—19 iunie 1973, în cuvîntarea sa cu privire la rolul femeii în societate, este vorba de multiplele implicații pe care le are participarea la muncă a femeii în condiții egale cu bărbatul. În vreme ce rolul femeii ca participant la viața societății globale s-a modificat, revenindu-i o cîtime mai mare de responsabilitate socială și de muncă socială, structura rolurilor în familie a rămas, în urma acestei modificări, tributară, în mare măsură, unei diviziuni tradiționale a activităților, care repartizează o serie de funcții femeii în același mod în care ele erau repartizate înainte de intrarea ei masivă în viața obștei. Ca urmare, femeia este dublu încărcată în viața socială și în viața familială. O serie de cercetări sociologice privind bugetul de timp au demonstrat că timpul consumat în gospodărie de femeie este zilnic cu 2—3 ore, chiar cu 4 ore mai mare decît timpul dat de soț pentru treburile gospodăriei și pentru treburile familiei. Iată dar cum se menține în familie o inegalitate care în viața socială tinde să fie tot mai complet înlăturată. Este pe deplin adevărat că emanciparea femeii, participarea ei la viața societății globale ridică considerabil statutul ei în familie, statutul ei ca soție și ca mamă, ridică deci prestigiul ei ca factor educativ față de membrii generației tinere. Aceasta este, după părerea mea, una din principalele modificări lăuntrice ale femeii, creșterea autorității ei educative față de copii. Însă ca această autoritate să se poată traduce corespunzător pe toate planurile este necesar ca femeia-mamă și soție să fie degrevată considerabil de o parte din activitățile de uzură cotidiană care o apasă în prezent, inechitabil în comparație cu partenerul ei conjugal.

Poate e paradoxal, dar aş spune că emanciparea femeii în societate trebuie să fie dublată de emanciparea ei în familie. În prezent, familia este încă o redută a unor tradiţii care frînează emanciparea femeii în acest grup primar..

BORIS SDERCIUC,
cercetător principal
la Institutul de psihologie

1 O primă distincţie trebuie făcută — după opinia mea — între «destinul» familiei băştinaşe din oraşul contemporan (cuprinzînd în această categorie familiile care trăiesc măcar de 2—3 generaţii în condiţiile mediului urban) şi «soarta» unei familii recent transferate şi stabilite la oraş, iar numărul celor din a doua categorie este din ce în ce mai mare, chiar dacă unele oraşe au fost declarate închise. Procesul de adaptare a acestor familii la cerinţele vieţii unei mari aglomeraţii urbane este deosebit de complex. El este determinat în funcţie de noile condiţii de locuit, de noile relaţii sociale, de noile condiţii de viaţă economică şi culturală, de mărimea grupului familial, de posibilităţile lui materiale, de situaţia profesională, de gradul de conservare a concepţiilor şi mentalităţilor tradiţionale privind structura şi relaţiile dintre membrii familiei etc.

Oricum, condiţiile de viaţă din oraşul modern lichidează pentru totdeauna tipul de familie patriarhală. În studiile consacrate vieţii de familie din marile oraşe se emit tot mai insistent opinii în legătură cu necesitatea redefinirii conceptului de familie, vechile criterii de tipologie a familiei neputînd fi adaptate şi aplicate noilor tendinţe de constituire a acesteia, de convieţuire familială şi manifestare a raporturilor dintre membrii de familie. Fenomenul restrîngerii grupului familial la grupul conjugal, format din părinţi şi copii, şi a delimitării lui în ceea ce priveşte viaţa intimă, relaţiile şi obligaţiile este un fenomen caracteristic pentru societatea modernă. Cu toate acestea, nu este încă generalizat nici chiar în societăţile foarte dezvoltate din punct de vedere industrial. Chiar şi în aceste societăţi, tipul de familie de tranziţie sau «familia intermediară», formată din bunici-părinţi-copii, este destul de răspîndit, şi nu numai în mediul rural. Cred că pentru ţara noastră şi pentru oraşul românesc, cel puţin pentru etapa actuală, se poate vorbi de «familia intermediară» formată din trei generaţii, care, chiar dacă nu trăieşte totdeauna «sub acelaşi acoperiş», se menţine într-o formă destul de solidară sub aspectul relaţiilor materiale, sociale şi în domeniul educării copiilor.

2 Una din consecințele «atomizării» familiei o reprezintă tendința tot mai accentuată de împărțire a unor sarcini și funcții între familie și «terți». Acești «terți» sînt reprezentați, de fapt, de instituțiile sociale create anume pentru protecția familiei și sprijinirea funcțiilor ei: perpetuarea și procreația, socializarea și educația sub raport fizic, moral și profesional, în special a tinerei generații, protecția vieții, demnității și a valorilor morale transmise membrilor săi, conform cu idealurile societății în ansamblu. Ca grup social structural și complet, familia este, după părerea sociologului francez A. Cuvillier, «un mediu moral și educativ prin excelență». Așa se explică faptul că toate societățile acordă o mare atenție familiei, asigurîndu-i existența și funcționarea printr-o legislație adecvată. S-ar putea spune că procesul de consolidare a familiei ca grup social și funcțional este direct proporțional cu măsura în care societatea preia asupră-și o serie de obligații materiale și sociale care altădată reveneau predominant sau exclusiv familiei. Cred că în acest sens trebuie văzută și interpretată corelația dintre funcțiile familiei și interesele societății. *Dacă soliditatea și independența familiei moderne sînt în funcție de interesul și sprijinul societății, sănătatea morală și progresul acesteia sînt condiționate, în mare măsură, de gradul de participare și promovare de către familie a idealurilor societății.*

Cu toată deschiderea ei spre exterior, spre societate, familia rămîne și în condițiile contemporane cadrul și mediul cel mai complet pentru manifestarea trebuinței de afecțiune, care susține și tonifică pe membrii săi sub toate aspectele și în toate momentele existenței lor. *Nu cred că viața de relații din afara familiei va putea vreodată suplini integral mediul de familie sau să-l transforme pe acesta în accesoriu facultativ, la care apelezi în lipsă de ceva mai bun. Chiar în societatea modernă, familia nu va deveni o «manta de vreme rea», ea fiind mediul social și natural de viață umană.*

3 Viața modernă a produs schimbări notabile în funcționarea cuplului familial modern, atît în ceea ce privește relațiile dintre soț și soție, cît și în rolul lor de părinți și în raporturile față de copii. Cred că se poate vorbi în primul rînd — chiar dacă această afirmație nu are din păcate un caracter de generalitate — de înlocuirea raporturilor de subordonare (a soției față de soț, evident), caracteristice familiei tradiționale, cu raporturi de egalitate, de încredere reciprocă, de respect mutual. În cele mai multe din cuplurile moderne, ambii soți sînt salariați, ceea ce le dă o anumită independență materială, cu toate urmările care decurg din această situație. Firește că în multe cazuri această stare de lucruri încarcă «contul» de obligații al soției, creînd o stare de inegalitate, mai ales dacă ne limităm la sectorul «activități gospodărești». Dar aceasta este, desigur, dacă nu o situație de excepție, cu siguranță una de tranziție.

Dragostea în căsnicie

Convorbire între psihologii dr. GETA DAN SPÂNOIU și prof. dr. docent C. I. BOTEZ

— Propun, tovarăşe profesor, să lăsăm deoparte, desigur pentru moment, psihologia muncii. Pe acest teren ne întîlnim mai des şi vă cunosc opiniile. Prefer un subiect mai delicat pentru o conversaţie între un bărbat şi o femeie. Şi tocmai pentru că este delicat, nu ar trebui, cred, să-l ocolim nici în discuţii şi nici în studii psihologice.

Sînteţi de acord cu ceea ce spune Elwin Toffler, că schimbările rapide din societatea contemporană alterează sentimentul de dragoste dintre soţi şi de aici numărul mare de divorţuri?

— Nu sînt de acord, fiindcă sentimentul de dragoste exprimă o esenţă umană, care izvorăşte dintr-un splendid mănunchi de trebuinţe complimentare, generînd, la rîndul lui, sentimente de tandreţe, de căldură sufletească, de devotaţie...

— Cred că greşeala pe care o fac suprarafionaliştii viitorului decurge din faptul că ei explică omul şi toate coordonatele vieţii acestuia printr-un singur principiu, cel al tehnicizării. Nu neg ceea ce spune Eulah Laucks într-un articol al său, şi anume că impactul tehnologiei este cumulativ, resimţindu-se şi în familie — acest cadru tradiţional de umanizare şi civilizaţie. Cred, totuşi, că nu are dreptate cînd spune că nicăieri această dislocaţie nu este mai pregnantă decît în familie, fapt care a condus la ideea crizei mariajului.

— Să nu ne speriem de idei care se decretează ca noi şi detunătoare. Ideea crizei mariajului nu este nouă. A cunoscut-o Evul mediu, atunci cînd se înfruntau cele două morale — cea creştină, care considera familia sacră, şi cea cavalerească, păgînă...

— Vorbind de aceasta din urmă, trebuie să ne gîndim neapărat la Tristan şi Isolda, nu?

— Exact, pentru că povestea lor este un simbol al recunoaşterii dragostei.

— Dar cei doi eroi se iubesc cu o pasiune mistuitoare în afara familiei, ei se înşeală astfel cu iluzia libertăţii şi plenitudinii dragostei şi tocmai de aceea sfîrşitul este tragic.

— De aceea, dă-mi voie să te completez. Acelaşi lucru remarcăm dacă privim prin «tunelul timpului» ceva mai tîrziu. În societatea burgheză a apărut o reacţie similară. Influenţat de ambianţă, de cultură, de literatură şi artă, tineretul a construit ideea «aimer c'est vivre» («a iubi înseamnă a trăi»), ca o reacţie la mariajul mercantil şi la plictisul rezultat de-aici.

— Vreţi să spuneţi că sîntem în faţa unui adevăr, dar şi a unei exagerări în acelaşi timp?

— Întocmai. Este vorba de un adevăr, dacă ne gîndim la reconsiderarea sentimentului de dragoste, şi de o exagerare privind autonomia ei în afara căsătoriei.

— Probabil că dacă ar fi apărut o serie de condiţii, ca independenţa femeii, egalitatea ei cu bărbatul, desprinderea de concepţii religioase, ipotetic vorbind, am fi întîlnit şi ideea mariajului temporar, despre care vorbesc unii specialişti în prezent?

— Foarte posibil, pentru că, de fapt, reacţiile împotriva familiei, la care ne-am referit mai înainte, nu sînt întîmplătoare şi nici un simplu simptom al dispariţiei familiei — acest cadru care de milenii şi-a dovedit utilitatea. Ele sînt, mai curînd, o ripostă la rămînerea în urmă a familiei faţă de schimbările petrecute în societate. Putem vorbi şi în cazul bazei afective a familiei de o confuzie de idei şi sentimente la nivelul persoanelor în cauză. Astfel de stări sînt caracteristice pentru stadiile de implantare rapidă a ideilor noi, a valorilor noi.

— Nu cumva şi dragostea din romanul şi filmul «Love Story» se înscrie în acest context?

— Desigur. Este o reacţie faţă de dragostea ce caracterizează, în general, tineretul de astăzi. Tinerii de azi au toate condiţiile de a cunoaşte dragostea în toată plenitudinea ei, fără toate limitările şi obstacolele provenite din prejudecăţile de clasă, de rasă, de familie, de avere. Toate dramele, dramele pasionale, începînd cu Romeo şi Julieta, prezintă conflictul tragic dintre dragoste şi obstacolele care i se opun: prejudecăţile instituţiilor perimate. Azi toate aceste bariere nu mai există şi dragostea se poate desăvîrşi în căsătorie, ajungînd la acea plenitudine a personalităţii şi a vieţii care poartă numele de fericire.

— Cred că nicăieri, în literatura zilelor noastre, această fericire nu se desprinde mai pregnant decît din actul de căsătorie din «Love Story», care este cu adevărat un acord profund între cei doi tineri. Şi acum să trecem la problema mult discutată a adaptării structurii şi stilului de viaţă ale familiei la structura şi stilul de viaţă ale societăţii, pentru ca ea să-şi conserve toate virtuţile. Fiind vorba de crearea unor mentalităţi noi privind poziţia, rolul, potenţialul de care dispune fiecare membru al cuplului familial. Fiind vorba, în ultima instanţă, de echilibrarea multiplelor planuri ale vieţii de familie, în aşa fel încît să nu-l compromită pe cel mai intim, care le aparţine, şi pe care se construieşte cu adevărat un cămin fericit: sentimentul de dragoste.

— Complet de acord! Dar să nu ne înşelăm că este aşa de uşor...

— Cine a spus că este uşor? Nu uitaţi că eu am pe lîngă o profesie şi o familie. Fiecare dintre noi încercăm un echilibru, reuşim mai bine sau mai puţin bine, mai întotdeauna sau uneori, total sau parţial, dar numai aşa putem avansa. Nici cea mai simplă problemă de aritmetică nu se rezolvă frontal.

— Este o indiscreţie dacă te trădez că i-ai propus soţului să meargă singur la spectacol fiindcă aveai un articol de scris?

— Deloc. Aceeaşi recomandare mi-a făcut-o el într-o zi cînd dorea să meargă la un meci de fotbal. Acord deplin, nu?!

— Vezi, aici e problema! Depinde de fiecare cum ştie să-şi dirijeze conduita pentru a-l respecta pe celălalt.

— Curios. Sînteţi bărbat şi, după cîte constat, nu evoluaţi în sensul ideii lui Al. Mirodan, care, în revista «Femeia», la rubrica «Un bărbat şi o femeie», spunea că femeia decide dacă o căsătorie reuşeşte sau nu.

— În materie de decizie şi de succes al mariajului n-aş putea spune că-l contrazic pe Al. Mirodan, dar nici că sînt de acord cu el.

— Strategie?

— Nicidecum! În primul rînd, este o iluzie

să crezi că deciziile raționale privind relațiile afective în mariaj sînt «decisive». Factorii care intră în joc sînt nenumărați.

— Un psiholog francez spunea că dragostea este un sentiment atît de complicat încît trebuie să fii mai curînd poet ca să-l poți descrie. În realitate, există o adevărată construcție a vieții afective în familie și dacă nu este întreținută ea se dărîmă. Numai că se observă un lucru: căsătoria din dragoste, care era pentru străbunici mai curînd o dovadă de slăbiciune decît de profunzime morală, are azi rădăcini adînci în cultura noastră. Dragostea devine, dintr-un interes periferic (urmînd a fi creată după legiferarea familiei), o justificare primară a acesteia. În momentul căsătoriei, dragostea reprezintă însăși rațiunea vieții. Ce păcat însă că această rațiune nu mai este întreținută ulterior, prin conduita celor doi soți. Aceiași de la început, îi întîlnești totuși după cîtva timp, parafrazîndu-l parcă pe B. Croce, lamentîndu-se că «familia este mormîntul dragostei». Eu aș crede că este o logică răsturnată a realității în aceste lamentări. Poate mai corect ar fi să spunem că «lipsa dragostei este mormîntul familiei».

— Căsătoriile care au ajuns la acest moment nedorit sînt victima mai multor confuzii. În primul rînd se pare că cei doi membri ai cuplului au pornit la drum înșelîndu-se cu destulă ușurință și astfel au luat o simplă dorință de dragoste drept un sentiment care este o construcție mult mai serioasă, durabilă: cazul celor care decid în mare grabă să se căsătorească.

— Dar pomeneați de mai multe confuzii?

— Dacă ar fi să le enumerăm pe toate, ar trebui să scriem un tom. Dar să încercăm să punem un punct pe i. De ce am trece așa ușor cu vederea că mariajul se bazează pe elemente ale comportamentului sexual, afectiv, intelectual, motivațional? Fie că oamenii sînt sau nu conștienți de existența lor, acestea acționează. Iată de ce un sentiment de dragoste trebuie întreținut, nu înlocuit cu ușurință.

OBICEIURI DE CĂSĂTORIE LA DIFERITE POPOARE

AZTECI. *Tînărul își ia rămas bun, în cadrul unei ceremonii, de la tinerii de aceeași vîrstă cu el. Cu această ocazie, bătrînilor care s-au ocupat de educația lui, li se dă drept dar o secure de abzidian și li se cere voie ca acesta să se căsătorească. La nuntă, tinerii miri sînt așezați pe un covor și li se dau daruri simbolice. Fetele primesc haine bărbătești, iar băieții îmbrăcăminte femeiască. Mantia bărbatului e cusută de cămașa fetei, simbol al legăturii dintre cei doi. Apoi li se aduc mîncăruri pe farfurii și se servesc reciproc.*

ESCHIMOȘI. *Căsătoria lor se pune la cale de către părinți, care în felul acesta își consolidează relațiile de prietenie. Nunta se face numai atunci cînd bărbatul își poate întreține familia. Acesta cumpără fata cu diverse daruri și o aduce în satul lui, luînd, obligatoriu, cu dînsa opaiul, oale de piatră și unelte de cusut. Dacă nu se înțeleg, se despart foarte ușor.*

MATO GROSSO. *Băieții se căsătoresc după ce dau o probă de curaj și destoinicie. Pentru a fi acceptat drept soț, tînărul aduce alesei sale un vînat. Dacă aceasta îl prepară, înseamnă că îl place. Pentru a-i verifica curajul este introdus într-un bazin în care se găsește un pește feroce, căruia nu i s-a dat de mîncare mai multe zile. El trebuie să-l prindă. În acest caz este acceptat. Dacă moare, alt tînăr își încearcă norocul. O altă probă constă în defrișarea unei bucăți de junglă, pe care trebuie s-o cultive cu mîna. Abia cînd rodește pămîntul se poate căsători.*

GUINEEA ȘI SENEGAL. *Logodna tinerilor trebuie încuviințată de părinții băiatului și ai fetei. Uneori logodna se face cînd fata are 4—5 ani, dar cînd ajunge la timpul măritișului acest lucru nu se face fără voia ei. Între timp, tînărul face daruri părinților și fetei. Dacă fata poartă darurile primite, tînărul trimite socrilor un nou dar: un clapon și un pui negru. Nunta se face în perioade legate de munca cîmpului și este condiționată de căpătarea unui lot de pămînt cultivabil: are loc numai într-o zi de luni, miercuri sau vineri.*

ÎL CUNOAȘTEȚI CU ADEVĂRAT PE SOȚUL DV.?

TEST

Întrebarea poate să vă pară surprinzătoare: îl cunoașteți cu adevărat pe omul cu care v-ați căsătorit? Probabil că gîndiți: «îl cunosc eu, e așa sau pe dincolo». Sînteți chiar atît de sigură? Puneți-l să răspundă la acest joc-test și veți putea constata că trăiți, poate, cu un leu deghizat în miel, ceea ce ar fi admirabil, sau cu un miel deghizat în leu, ceea ce n-ar fi lipsit de interes; sau cu un leu corcit cu un miel, ceea ce ar fi practic, dar banal!

Îndemnați-l pe soțul dv. să dea numai răspunsuri sincere. Altfel s-ar putea ca ele să se întoarcă împotriva dv. Fiecare întrebare luată separat nu indică nici o tendință de caracter. Analiza se face pe ansamblu... și cum acest test nu e decît un joc, să răspundă degajat! (să sublinieze pe DA sau pe NU, după cum îi place, la cele 17 întrebări, chiar și la cele care nu îl privesc.)

A — Considerați că buna dispoziție e o calitate de seamă a soției? DA NU

B — Recunoașteți (și o mărturisiți) că meseria de soție și mamă reprezintă o muncă tot atît de grea ca și a dv.? DA NU

C — Găsiți firesc să-i vorbiți soției de munca dv., dar vă plictisește cînd și ea procedează în același fel? DA NU

D — Faptul că sînteți fericit în căsnicie vă face să suportați mai ușor greutățile vieții? DA NU

E — Cînd sînteți acasă vă temeți de soneria telefonului? DA NU

F — Căutați să înțelegeți motivele care o determină pe soția dv. să reacționeze într-un fel sau altul? DA NU

G — Sau o judecați numai după aparențe? DA NU

H — Cînd citiți o carte faceți adnotări pe margine? DA NU

I — Dacă faceți în vacanță o excursie preferați drumuri «bătătorite» sau pe cele mai puțin cunoscute și pline de farmec? DA NU

J — Considerați că dragostea își păstrează prospețimea în căsnicie dacă femeia se străduiește și reușește să fie mereu «alta»? DA NU

K — Credeți că face parte din disciplina vieții să-i cereți soției să țină un caiet de cheltuieli la zi? DA NU

L — Femeilor le plac «micile bucurii ale vieții». Încercați cu adevărat să contribuiți la ele? (chiar dacă pentru dv. ele nu reprezintă mare lucru...) DA NU

M — Cînd soția lipsește, profitați de ocazie ca să vă odihniți sau să vă distrați cît puteți mai mult? (deși și cînd este ea acasă o puteți face) DA NU

N — Găsiți că e firesc ca pentru inițierea sau reușita oricărui act important din viața dv. să aveți aprobarea și contribuția, dacă se poate, a soției? DA NU

O — Vă place să aveți lungi discuții cu soția dv. despre tot felul de subiecte? DA NU

P — Aveți prieteni vechi, prieteni adevărați, numai ai dv.? DA NU

R — Considerați că soția apreciază cel mai mult bărbatul cînd își îndeplinește rolul de protector? DA NU

Și acum, dragi cititoare, să analizăm împreună răspunsurile date de soțul dv.

Priviți tabloul din această pagină și vedeți dacă soțul dv. a răspuns:

I DA la literele A-B-C-D-F-P-J-L-R-O
NU la literele E-G-H-I-M-N-K;

atunci aveți portretul unui soț bun, al unui bărbat curajos, activ și intransigent. Nu poate suferi lipsa de precizie și nu suportă nici o slăbiciune din partea membrilor familiei lui, care-i datoresc ascultare și față de care el e loial și drept. Acest tip de soț e un «cap» de familie respectat... și un soț cîtuși de puțin temut, un om cu care e plăcut să trăiești, care știe să prețuiască frumusețea, liniștea, delicatețea și lucrurile bine făcute. Are nevoie de înțelegere și de afecțiune, îi place să facă bucurii într-un mod discret.

Soțul dv. s-a pronunțat pentru:

II DA la literele B-E-M-D-J-K-R
NU la literele A-C-F-G-L-N-O-P-H-I.

În acest caz este un soț corect, bun prieten, muncitor, calm și puțin indiferent din fire, este însă foarte concentrat asupra lui însuși. Acordă puțină importanță detaliilor «minore» ale vieții de toate zilele, dar în momentele importante, unde însă personalitatea sa e implicată, reacționează repede și inteligent. Un om cu care orice femeie rezonabilă se poate înțelege. Atent cu soția, încearcă s-o înțeleagă, știe cuvintele care-i fac plăcere și în genere îi place, la rîndul său, să placă. Este un tată bun.

V-am prezentat două cazuri. Răspunsurile date de soțul dv., prin trăsăturile dominante, pot să-l apropie de unul din acestea.

Dacă a spus DA la 5 sau 6 litere din tipul I
NU la 5 sau 6 litere din tipul II

aparține deci prin aceste 11 sau 12 litere (dominantele) la acest caz.

Iată și alte mijloace de a-l testa.

Dacă a răspuns DA la literele A-E-G-F-J-H, înseamnă o dovadă de curaj și dorință de a învinge. E o tendință spre dominația inteligentă.

DA la literele M-G-H-K-N-O-P: dovedește un spirit înzestrat, dar neliniștit, o mare sensibilitate.

DA la literele P-L-B-R: fire pasionată și exclusivistă, dar la care delicatețea și înțelegerea se impun de îndată ce e vorba de probleme feminine.

SE POATE VORBI DESPRE UN „NOU TATĂ“ ?...

de ILEANA ALEXENI

Se vorbește tot mai curent — și cu real temei — despre un «nou soț». Dacă acesta este efectul direct al evoluției cuplului cînd femeia lucrează, cînd femeia e muncitoare, juristă, ingineră..., cine este «noul tată»? Creația cui? Sau cerința cui? De ce este nevoie azi de un astfel de tată?

Tatăl ca educator, bărbatul ca parte a blocului tată-mamă-copil, a mai făcut obiectul unor articole și anchete publicate atît în Almanahul «Femeia» cît și în revista noastră. De ce revenim? Revenim fiindcă moda «noului tată», de care se ocupă tot mai intens și tot mai mulți specialiști — pedagogi, psihologi, sociologi — care studiază copilul și familia, nu e o modă, ci o realitate, o tendință care se afirmă. Și trebuie impusă.

ABSENȚA PREZENȚEI SALE

Anchetam odată un caz de familie. Mergînd acasă la cuplul respectiv, într-un pătuț cu gratii, o fetiță se rotea, bolborosind mereu: «Tata nu-i: Tata acolo... tata plecat... tati... tati...» Printre cele vreo cincizeci de cuvinte pe care Mihaela le cunoștea, la cei doi ani și jumătate ai ei, acestea reveneau cel mai frecvent. De ce aceste cuvinte de absență, cînd Mihaela avea un tată, care o iubea, care o și mîngîia din cînd în cînd? De ce, de ce în epoca noastră, aceste cuvinte de apel se formează primele pe micile buze ale copiilor noștri? Și mamele lucrează, și mamele lipsesc un timp de lîngă micuții lor, atunci pentru ce reclamă mai insistent tații? Fiindcă cel mai frecvent, ca și tatăl Mihaelei, tatăl pleacă dimineața devreme și se întoarce seara tîrziu... Lucrează departe, face naveta, motivează mereu treburi suplimentare la serviciu, iar cînd revine este fie nervos și fizic obosit, fie excesiv de autoritar sau continuă să fie absent. Cu nasul în jurnalul său, în cărțile sale de specialitate, sau cu ochii în ecranul televizorului se refugiază în cochilia sa, rămînînd surd la același refren al Mihaelei: «Tata, tati — tata...!» Căci a se ocupa de ea înseamnă iarăși suprasolicitare, înseamnă iarăși oboseală.

Dar într-o zi, Mihaela nu-și mai cheamă tatăl. Ea crede că el n-o iubește. Îl respinge chiar cu înverșunare duminica următoare, cînd el are chef să se joace cu ea, cînd dorește tandru s-o ia pe genunchii lui, să-i spună o poveste. În fața acestei atitudini, pe care o consideră un capriciu, izbucnește iritat: «Ce caracter are?!» Fetița pleacă plîngînd, fuge să-și ascundă căpșorul în fusta mamei. Tatăl este puternic vexat și începe să se certe cu soția, s-o acuze că îndepărtează copilul de el. «Ce-are puștoaica? Ce i-ai băgat în cap?... Ce cred copiii de azi, că nu mai au tată?» De ce n-a reflectat acest tată la propria-i replică? Să se întrebe de ce «copiii de azi» ajung să creadă astfel? El a văzut *adevărul* și ar fi

UN „NOU TATĂ“?...

trebuit să acționeze. A văzut adevărul unei depărtări dintre *lumea copilăriei* și *lumea taților*. În timp ce cea dintîi este rămasă aproape identică cu cea care a fost din toate timpurile: lumea dezmierdării, lumea jocului, lumea iubirii, a nevoii de tandrețe, a fantasticului, a explorării perseverente a propriei persoane și a celor din jur, lumea taților de azi este, dimpotrivă, alta. Aceea a cursei contra ceasului, a luptei cu timpul, a ritmurilor de viață și de muncă tot mai rapide, a zgomotelor tot mai asurzitoare... Este cert că noi, adulții, mame și tați, avem tot mai multe preocupări, mai puține disponibilități, mai puțin timp decît mamele și tații noștri pentru a-i consacra copiilor. Dar ce ne facem că nu este mai puțin cert faptul că fiii noștri au nevoie de prezența noastră, precum și noi aveam nevoie în copilărie și adolescență de acel bărbat tandru și puternic, cărula îi spuneam «*tată*»?

Cînd Mihaela fredona «Tata nu-i, tati plecat...» nu era vorba numai de *absența lui fizică*, pe care ea o semnaliza, ci despre o absență mult mai gravă: *cea morală*. Tatăl Mihaelei este inginer electronist într-o uzină, iar munca lui, programul de lucru îi permit să-și vadă zilnic fetița. Preocupat însă de problemele sale profesionale — este un foarte bun inginer, autor de inovații și raționalizări —, nu se ocupă de ea, decît, cum afirmam, foarte rar, duminicile. În restul zilelor el era musafirul, persoana obosită, ocupată, retrasă, ce nu trebuie deranjată.

DOVEZI DE DRAGOSTE

Oricît de mic, copilul înțelege semnificația muncii tatălui și a mamei lui și deci acceptă absența lor fizică dacă i se explică, dacă i se dă o reprezentare concretă a muncii lor și a rațiunii acesteia. Mai ales cînd copilul a avut ocazia să viziteze locul de muncă al tatălui, nu numai că el acceptă ca foarte normală absența lui, dar se identifică cu el, jucîndu-se «de-a munca tatălui». El este în joc șofer, miner, electronist etc. etc...

Singura absență gravă, dureros resimțită, este *absența morală* a tatălui și, cu toate acestea, este cea mai ușor de evitat, atunci cînd se știe că fiii noștri au nevoie pe tot parcursul copilăriei de căldura, afectivitatea și interesul față de ei, în mod egal, ale ambilor părinți. Cum se resimte mai întîi această prezență paternă? Prin atitudinea față de mamă. Dacă tatăl este cu adevărat prezent pentru ea, trăind puternic în imaginația ei, ea va fi totdeauna capabilă, încă din primele zile de

viață ale copilului, prin mijlocirea cuvîntului și gestului, a jocului, prin dispoziția ei să facă valoroasă prezența tatălui, chiar cînd el lipsește. Desigur însă, nu trebuie abuzat de prezența morală, persoana fizică a tatălui rămînînd o «Fata Morgana». El este o perpetuă așteptare pentru copil. Și pentru ca tatăl să nu dezamăgească această așteptare, îi este suficient să-și impună măcar o singură obligație pe zi față de copilul său, dar pe care să și-o îndeplinească «ritual», fără excepție. Fie că îi servește micul dejun, fie că își asumă povestea de seară, înainte de culcare, fie că își face o desfătare din a-l îmbrăca și plimba serile, de a-i face chiar baie, de a-i duce la creșă, la grădiniță sau la școală, iar mai tîrziu, cînd este mai mare, să-i dea un ajutor calm la efectuarea temelor, ori pur și simplu un ochi aruncat printre caiete... Sînt atîtea momente cotidiene, atîtea fapte mărunte care pot crea climatul de afectivitate, de legătură și respect între tată și copil. Ele sînt marile dovezi de dragoste de care copilul are nevoie în mod egal și de la tată pentru sănătatea lui psihică, pentru echilibrul lui moral.

Acelor tați care nu pot, sub nici o formă, să participe la viața copiilor lor, le rămîne posibilitatea de a-i face pe aceștia să participe la viața lor. Treburile și comisioanele pe care să le facă duminicile dimineața împreună, pentru mama sau pentru casă, să-i atragă în preocupările lor (de pildă: grădinărit, să meșterească ceva în casă), pentru care este neapărată nevoie «de o mînă de ajutor». În definitiv, importantă nu este forma pe care o adoptă această «obligație», esențial este ca ea să reprezinte un fel de pact tacit — cu toată rigoarea primelor dv. întîlniri de dragoste la care nu puteați nici lipsi, nici întîrzia pentru nimic în lume —, care dovedește concret copilului cît de mult contează, cît de mult valorează el în ochii tatălui lui.

Copilul are nevoie să se simtă luat în serios, «valorizat» — cum spun psihologii —, pentru a înflori armonios între dragostea ambilor părinți. Legăturile care unesc un tată de copilul lui țes între ei o nemaipomenită poveste de iubire, care recompensează însutit mai mult bărbatul-educator pentru micul efort care i se cere cotidian de a se ocupa de el.

«Imposibilitatea de a acorda o mare cantitate de prezență — scrie medicul psiholog și pedagog dr. André Berge — nu acordă, ce-i drept, tatălui dispensa de grija *calității* puținei prezențe pe care o acordă copiilor».

UN „NOU TATĂ“?...

UN COPIL PLIN DE PERSONALITATE!

de CICI IORDACHE

ud foarte des în discuţia cu părinţii acest atribut dat copilului. Uneori, o spun cu mîndrie, alteori, pentru a-şi justifica neputinţa de a mai acţiona asupra lui. De fapt, nu greşesc nici unii, nici alţii; personalitatea există în mod real în fiecare dintre noi, este legată absolut de fiinţa noastră. Dar le-am întors de fiecare dată întrebarea: În ce constă acest «plin de personalitate?» (mai ales la copii). Ştiu sau intuiesc adevăratele trăsături componente ale acestui tot care ne face să fim noi înşine? *Şi de la ce vîrstă devenim noi înşine?*

TOTALUL UNEI SUME

Încă de la 3—4 ani întîlnim la copiii noştri autentice «stiluri personale» în modul de a fi, în conduitele şi atitudinile lor. Să tragem de aici concluzia că au deja personalitate? Încă neconsolidată, mugurii i-au dat, dar va mai trece mult pînă cînd se vor maturiza în floare şi desăvîrşi în fructul definitiv. Unii au «stiluri personale», pentru că la această vîrstă influenţele exterioare, cum le spunem, ale mediului — însemnînd familia şi toate persoanele cu care vin în contact, mediul grădiniţei, mijloacele comunicaţiilor de masă (copiii noştri de azi la 3 ani au cărţi, merg la grădiniţă, se uită la televizor, ascultă radio, unii au picup cu poveşti şi aparate de proiecţie etc. etc.) — se «altoiesc» într-un mod «personal» asupra copilului, care este înzestrat nativ cu o anumită constituţie fizică şi totodată cu multe caracteristici psihice etc.

S-a vorbit deseori despre *importanţa considerabilă a mamei în primii ani de viaţă ai copilului*, în sensul că de la naştere, odată cu primul supt, încep învăţatul şi educaţia, încep deprinderile şi cuceririle lui. Deci personalitatea nu vine decît din ansamblul de componente biologice şi psihice, modelate, formate, dezvoltate sau involuate considerabil de acest Mare Pygmalion pe care ştiinţa îl numeşte *mediu socio-cultural* şi al cărui început înseamnă *familia*.

De grija mamei, de felul cum îl observă şi cum îl cunoaşte, cum acţionează la «ştirile» pe care le primeşte despre micuţul ei, furnizate de el însuşi, depind dezvoltarea sau corijarea datelor lui native. Pe un copil lent şi apatic, de pildă, ea este capabilă să-l schimbe, să-i compenseze natura, să-l stimuleze şi să-i crească dorinţa de activitate. Unii psihologi estimează că între 0 şi 4 ani, dacă mediul de viaţă al copilului este *supraprotector*, adică dacă mama îl cocoloşeşte excesiv, îl aduce singură către *pasivitate*, atît la fete cît şi la băieţi, iar dacă mediul este *represiv*, mama ca şi tatăl sînt nervoşi, tipă la copil, îl bruschează, nu se ocupă de el în timpul jocului şi între mese, copilul rămîne de asemenea pasiv. I se dezvoltă frica, teama de-a acţiona, care îl vor duce, dacă atmosfera se menţine astfel, la întîrzieri în dezvoltarea lui psihică. Se poate recupera însă dacă mediul familial se corijează la timp şi dacă intervin şi alţi factori educativi, grădiniţa, de pildă. Pentru că cele mai multe măsurători ale inteligenţei au arătat că, din fericire, cota de pînă la 3 ani nu se păstrează ulterior şi nu influenţează performanţele intelectuale de mai tîrziu. Reamintim cele două exemple ilustre: Einstein pînă la 6—7 ani se prezenta ca un arierat, iar Lucian Blaga n-a vorbit pînă la 5 ani. Totodată, să nu uităm că în baza unor măsurători biologice s-a stabilit că, pînă la vîrsta de 4 ani, 50 la sută din întreaga capacitate a creierului se integrează în acţiune, devenind disponibilă prin adăugiri şi creşteri ulterioare ale coeficientului de inteligenţă. Dacă nu se asigură, în această perioadă, cînd copilul în general se află sub grija şi influenţa educativă a familiei, sursele progresive, mecanismele creierului sînt frînate şi se pot «închide», cum spun specialiştii, iar «recondiţionarea» se face mult mai greu. Între 4 şi 8 ani intră încontinuu prin educare (grădiniţă, şcoală, familie, mass-media) încă 30 la sută din capacitatea totală a activităţii creierului copilului, deci la 8 ani se ajunge ca 80 la sută din capacitatea totală de activitate intelectuală să funcţioneze; la 13 ani se ajunge la 92 la sută, iar între 13 şi 17 ani 100 la sută — adică întreaga capacitate a creierului uman este utilizată de individ.

5—12 ANI: VÎRSTA DE AUR A COPILĂRIEI...

...pe planul cuceririi de sine marchează o serioasă acumulare, atît în domeniul *intelectual cît şi în cel afectiv* — acestea fiind componentele cele mai importante ale personalităţii. În această perioadă, influenţele complexe ale mediului se exercită în toate domeniile şi în toate direcţiile asupra copilului, dar în special în cel intelectual. Cuceririle dintre cei doi poli de vîrstă se păstrează, durînd pe parcursul întregii vieţi a omului. *Atitudinile adulţilor* joacă aici un rol fundamental, şi acest rol este pe de altă parte *diferenţial*, variază după modul de comportament al tatălui sau al mamei faţă de copil. Ele pot provoca descurajarea copilului, regresul sau întîrzierea evoluţiei capacităţilor lui intelectuale, iar pe de altă parte, tendinţa la pasivitate, la involuţie sau excesivă nervozitate etc. Amintiţi-vă de cazul elevului G.N. din Cluj (despre care am vorbit în revista «Fe-

meia»), elev în clasa a VII-a, care ajunsese bătăușul clasei, leneș, indiferent și pasiv la tot ce-l înconjura din cauza atmosferei de tensiune de-acasă, a tatălui, care, venind beat acasă, maltrata toată familia cu bătăi, înjurături, cuvinte grele... Deși coeficientul lui de inteligență era destul de ridicat, ajunsese un nesociabil și un handicapat în viața școlară. Dimpotrivă, atitudinile pozitive de încurajare, de stimulare l-au adus în rîndul elevilor buni, la echilibrul unei stări afective normale. În această privință, a comportamentului tatălu și al mamei, unii psihologi mai fac o observație la care e bine să reflectăm cu seriozitate, și anume: s-a constatat că dacă *represivitatea* vine din partea mamei și copilul ajunge să-i fie teamă de ea, cînd e mic pînă la 4 ani, i se împiedică dezvoltarea psihomotorie. Mai tîrziu, dacă este supus la același tratament, băiatul devine timid, fricos, un inhibat și își însușește, pe parcursul vieții, atitudini «tradiționale» masculine. Dacă, dimpotrivă, represivitatea vine din partea tatălui, care are acasă atitudini amenințătoare, așa-zis «tipic» masculine, vizînd să-i supună pe toți la ordine, să le fie la toți frică de el, nepermițînd copiilor manifestarea sentimentelor de afecțiune și căldură, expresiile emoționale (n-ați văzut tați care interzic copiilor să plîngă, chiar și după ce i-au bătut?), spontaneitatea în raporturile cu alții, el împiedică dezvoltarea copilului în domeniul sociabilității, al emotivității și verbalității. Cu timpul, copilul se va orienta către o frondă agresivă, către o atitudine de răsturnare a valorilor feminine. Diferențierea aceasta de atitudini materne și paterne — pe care, din lipsă de spațiu, v-o redăm pe scurt — arată că există (poate n-ați bănuit!) o dialectică a influențelor feminine și masculine și că atitudinea băieților și a fetelor noastre față de sexe nu este nici întîmplătoare și nici fără cauze. Cînd atitudinile negative vin din partea tatălui deturnează copilului valorile feminine (sentimente, emoții, sociabilitate) și-i orientează spre valorile așazis masculine, în timp ce atitudinile negative ale mamei răstoarnă copilului ideile masculine (îndrăzneala, cutezanța, curajul fizic etc.) și-i îndreaptă către valori tradițional feminine.

VICTORIA DEFINITIVĂ A ADOLESCENȚEI...

...în toate sferele vieții spirituale a omului. La sfîrșitul adolescenței asistăm la o fixare a personalității și ea «inundă» trei domenii capitale: *intelectual, al intereselor, al idealurilor.*

Floarea a înflorit și se transformă în fruct. Care poate fi dulce sau amar, nobil sau pădureț! Toate amintirile copilului de pînă acum, toate investițiile materiale și spirituale făcute de întreg complexul de factori educativi se înmănunchează în cununa personalității bine definite a tînărului, ce se vor păstra pe tot parcursul vieții lui ca adult.

• **În domeniul intelectual** își poate folosi 100 la sută capacitatea creierului, pe care o poate fructifica în procesul instructiv-educativ sau în munca socială. Dar depinde de educația (în sens atotcuprinzător) pe care i-am dat-o: se poate orienta pe o cale așa-zis *restrictivă* și să se mulțumească de a-și achiziționa informațiile, cunoștințele și capacitățile care îi sînt strict necesare doar pentru o anumită reușită socială, ceea ce va fi dealtfel *nivelul lui profesional și social*, sau, dimpotrivă, să opteze fără greutate pentru căutare, cercetare, invenție, descoperirea noului, a noi corelații și noi forme, adică spre o activitate creativă. Este direcția spre care este orientat învățămîntul, întreaga muncă de educație a tinerei generații din țara noastră.

• **În domeniul intereselor:** mai toți cercetătorii sînt de acord că acestea nu se fixează înainte de 15—16 ani. Am avut sub ochi, am analizat cu atenție și am comparat răspunsurile la un test de interese a peste 100 de elevi din clasele a VII-a și a VIII-a de la Liceul nr. 4 din Brașov, efectuat de psihologul școlar. Punctajul elevilor de clasa a VIII-a, deci de 15—16 ani, se apropia mai mult de coeficienții ce indicau grupe de interese. Depindea desigur iarăși de influențele pe care le-a suferit fiecare pînă atunci: școală-familie-organizație de pionieri-cercuri și activități extrașcolare, de felul în care li s-au cultivat înclinațiile, aptitudinile, talentele, interesele. De felul cum li s-a cultivat dragostea pentru muncă, pentru o meserie sau alta, o profesie sau alta, un domeniu de activitate umană sau altul. În orice caz, dacă pînă la 24—25 de ani tînărul nu are un *interes dominant*, în care vrea și face ceva ca să se realizeze, este dovada unei imaturități psihosociale, este un vot de blam dat educatorilor săi.

• **Domeniul idealurilor** este iarăși o cucerire educativ ascendentă în timp, pornită în prima copilărie, care se conștientizează, se finalizează în adolescență pentru tot restul vieții. Prin idealuri înțelegînd, în primul rînd, opțiuni morale, sociale, politice și profesionale; concentrează adeziunea la *întreg sistemul de valori* ale societății: ideologie, etică, morală, eroism. Studii de sociologia tineretului, efectuate de Centrul de cercetări pentru problemele tineretului, demonstrează cifric și faptic că majoritatea covîrșitoare a tineretului nostru are înalte idealuri de muncă și viață, că el a crescut, a fost educat și format în spiritul concepției noastre despre lume și viață, pe baza

cărei adeziunea lui la ideologia și etica comunistă, la toate valorile noastre morale și sociale, este conștientă și deplină. Că tînăra noastră generație are format un sistem de valori coerent și stabil. Anchete sociale ample, anchetele întreprinse de unități de cercetare și de diverse publicații, printre care și revista «Femeia», ne arată că marea majoritate a adolescenților și tinerilor pun pe primul rang munca, patriotismul socialist, că aderă dintr-o înțelegere profundă la internaționalismul socialist.

ÎNCĂ UN MEMENTO FAMILIAL

La nivelul adolescenței, familia poate să mai joace încă un rol *hotărîtor* în influențarea copilului. Deși pe acest balansoar apar, cel mai evident, conflictele între generații și opozițiile copii-părinți. Dar asta este altceva, despre care am vorbit și vom mai vorbi cu alte prilejuri. Dacă familia este bine închegată, armonioasă, cu înțelegere față de copii, poate pe de-a-ntregul să contracareze efectul unor eventuale influențe nocive asupra copilului: prietenii neadecvate, crize sentimentale, chiar influența unor filme etc. Numeroase studii au arătat că nivelul creativității la anumiți indivizi se datorează în mare parte influențelor mediului familial. Sînt tineri cu înalt coeficient intelectual, dar cu puțină creativitate și alții cu coeficient de inteligență mediu, care au totuși o creativitate foarte puternică. S-a demonstrat, pe baza anchetelor sociologice, că aceștia din urmă au trăit în familii care le-au cultivat încrederea și respectul în școală, modestia, i-au obișnuit cu munca și perseverența, să nu se bizuie numai pe inteligență. Aceste concluzii, departe de a avea valoare generalizatoare, pun însă o problemă generală: aceea de a ști care sînt factorii familiali care îngrădesc personalitatea copilului și care rămîn de cercetat.

GESTURILE PE CARE

...de la cît timp după căsătorie ?

„DISPERĂRILE" UNEI TINERE FEMEI

Draga mea,

Îţi scriu pentru că sînt disperată. Şi nu de azi, de ieri. Mai înainte de a-ţi scrie, ca să nu te deranjez, m-am adresat pentru unele sfaturi mătuşilor mele, dar nici ele nu au făcut altceva decît să-mi dea dreptate.

Adică:

Sînt disperată pentru că soţul mă neglijează. Nu, doamne fereşte, asta nu înseamnă că nu aduce leafa acasă sau că lipseşte nopţile, sau că întîrzie în oraş cu prietenii «la o bericică», sau că stă la meci toată duminica şi de trei ori pe săptămînă. Nu, al meu nu face nimic din toate astea, a rămas om de casă, ca în primul an de căsătorie. Numai că a început să uite cînd e aniversarea căsătoriei noastre (şi ar fi avut timp să înveţe data pe dinafară, că doar ne-am luat acum 5 ani!), nu-mi mai aduce flori duminica (duminica el face piaţa, e plăcerea lui şi, într-o vreme, mai la început, îmi aducea într-o mînă plasa cu provizii şi sifoanele şi într-alta un coş cu flori). Nu mai ţine minte nici care e parfumul meu preferat (culmea e că el m-a învăţat cu marca asta!) şi nici ce prăjituri de cofetărie să *nu-mi* cumpere.

Cînd mă mai bufneşte şi pe mine plînsul (şi asta mai ales cînd îl aud la radio pe Aurelian Andreescu cîntînd «Te-ai schimbat»), el tace şi nu zice nimic. Dacă-l întreb de ce nu-mi mai spune — măcar o dată pe săptămînă, nu în fiecare zi, cum făcea la început — «ce drăguţă eşti, doamne, cît eşti de drăguţă!», tace şi iar nu spune nimic.

L-am descusut în fel şi chip, ba am început să-l caut şi prin buzunare (obicei pe care l-am urît pînă nu de mult, dar pe care îl am, recunosc, de mai bine de un an încoace!), ca să descopăr nu cumva s-a strecurat o altă femeie în inima lui?! Ei bine, n-am descoperit nimic (deşi m-am dus pe neaşteptate şi pe la serviciu, să văd dacă are vreo colegă nouă, mai tinerică, mai cu fuste de-o palmă şi cu perucă: nici pomeneală!).

Atunci?

Atunci de ce întoarce capul (o face cînd e cu mine, pe stradă, aşa că ce pretenţii să mai am cînd e singur) după tot felul de trecătoare? De ce citeşte toate ziarele din casă, între feluri, la masă, şi nu-mi mai povesteşte şi mie ce face la serviciu, ce-a mai auzit prin tramvai în drum spre casă? De ce e ultimul care stinge lumina, seara, tot citind romane poliţiste sau adoarme cu cartea în mînă? De ce nu vede că am făcut curat în cămară, că am schimbat etichetele la borcanele cu murături, că am pus pansele în balcon? De ce? De ce?

Am încercat şi eu să aflu ce se petrece cu el, descusîndu-l şi pe prietenul lui cel mai bun, dar tot n-am reuşit să aflu nimic.

— Abia aseară, ieri a fost ziua lui şi ne-am dus şi noi, în sfîrşit, la un restaurant, am băut vinul meu preferat — vin roşu —, am ciocnit de «la mulţi ani», mie mi-au dat lacrimile şi iar l-am întrebat ce-i cu el în ultimul timp, aşa că... am aflat, în sfîrşit, care-i adevărul.

Ei bine, ştii care-i adevărul? Adevărul e — mi-a spus el într-un torent de vorbe care păreau fără şir, dar şirul ăsta a durat aproape două ore — că, cică, eu sînt vinovată.

Vinovată că ce? Să-ţi vină să mori de rîs, nu alta, cînd auzi ce «acuzaţii» îmi aduce. Ţi le înşir şi ţie, ca să-ţi dai seama de ce mă învinuieşte soţul meu:

— Că de ce m-am lăsat aşa, în voia soartei, şi de ce m-am îngrăşat cu douăzeci de kilograme în cinci ani? Că ce bine-mi stătea cînd ne plimbam noi la şosea şi el mă cuprindea de talie ca pe-o fetiţă. Că să mănînc mai puţin şi să fac gimnastică.

— Că de ce nu-mi port lucrurile bune — pe care eu le păstrez cu grijă, sub tifon, în şifonier —, de ce nu le îmbrac toată ziua, că lui aşa i-ar face plăcere, să mă vadă cochetă tot timpul, nu doar duminicile şi la sărbători.

E PE CARE LE UITĂM...

căsătorie ?

(în variantele văzute de doi publicişti: SILVIA KERIM şi VASILE BĂRAN)

masă, şi nu-mi mai povesteşte şi mie ce face la
rviciu, ce-a mai auzit prin tramvai în drum spre
să? De ce e ultimul care stinge lumina, seara,
t citind romane poliţiste sau adoarme cu
rtea în mînă? De ce nu vede că am făcut curat
cămară, că am schimbat etichetele la borca-
le cu murături, că am pus pansele în balcon?
ce? De ce?
Am încercat şi eu să aflu ce se petrece cu el,
scusîndu-l şi pe prietenul lui cel mai bun, dar
t n-am reuşit să aflu nimic.
— Abia aseară, ieri a fost ziua lui şi ne-am dus
noi, în sfîrşit, la un restaurant, am băut vinul
eu preferat — vin roşu —, am ciocnit de
mulţi ani», mie mi-au dat lacrimile şi iar l-am
trebat ce-i cu el în ultimul timp, aşa că... am
at, în sfîrşit, care-i adevărul.
Ei bine, ştii care-i adevărul? Adevărul e —
-a spus el într-un torent de vorbe care păreau
ră şir, dar şirul ăsta a durat aproape două ore
că, cică, eu sînt vinovată.
Vinovată că ce? Să-ţi vină să mori de rîs, nu
a, cînd auzi ce «acuzaţii» îmi aduce. Ţi le
şir şi ţie, ca să-ţi dai seama de ce mă învinuieşte
ţul meu:
— Că de ce m-am lăsat aşa, în voia soartei,
de ce m-am îngrăşat cu douăzeci de kilograme
cinci ani? Că ce bine-mi stătea cînd ne plim-
m noi la şosea şi el mă cuprindea de talie ca
-o fetiţă. Că să mănînc mai puţin şi să fac
mnastică.
— Că de ce nu-mi port lucrurile bune — pe
re eu le păstrez cu grijă, sub tifon, în şifonier
, de ce nu le îmbrac toată ziua, că lui aşa i-ar
e plăcere, să mă vadă cochetă tot timpul, nu
ar duminicile şi la sărbători.

— Că de ce îmi pun bigudiuri şi îmi dau cu cremă pe faţă exact cînd e el acasă, şi de ce nu fac asta cînd lipseşte el...

— Că de ce mîncăm noi în bucătărie tot timpul (şi mirosim, zice el, mereu a mîncare), de ce nu mîncăm măcar la prînz în sufragerie, că de-aia am dat atîţia bani pe mobilă, nu ca să o ţinem ca la muzeu, acoperită cu plastic transparent.

— Că de ce pun atîtea peticele pe parchet, de jur-împrejurul covorului şi peste covor, că parchetul e făcut să se vadă, să strălucească, nu să stea ascuns ca o pată de ruşine.

— Că de ce nu vreau niciodată să ies cu el seara în oraş, în loc să stăm cu ceasurile la televizor, să ne plimbăm de mînă, ca mai înainte, să hoinărim pe străzile noastre preferate, să ne uităm prin vitrine sau să intrăm la vreun film cu comici vestiţi ai ecranului, cum îi plac lui?

— Că de ce nu chem, niciodată, pe nimeni în vizită, că înainte îmi plăceau musafirii, dar că acum mă vait şi nu-i chem pentru că-mi murdăresc vasele, scrumierele, perdelele, parchetul, covoarele, pereţii, tavanul, clanţele, cărţile, bibelourile, mileurile...?

Judecă şi tu, draga mea, dacă astea sînt obiecţii de bărbat serios?

Judecă şi tu dacă sînt astea motive întemeiate, motive care să-l facă să fie tot mai melancolic, tot mai indiferent la ce-i în jurul lui, tot mai tăcut?

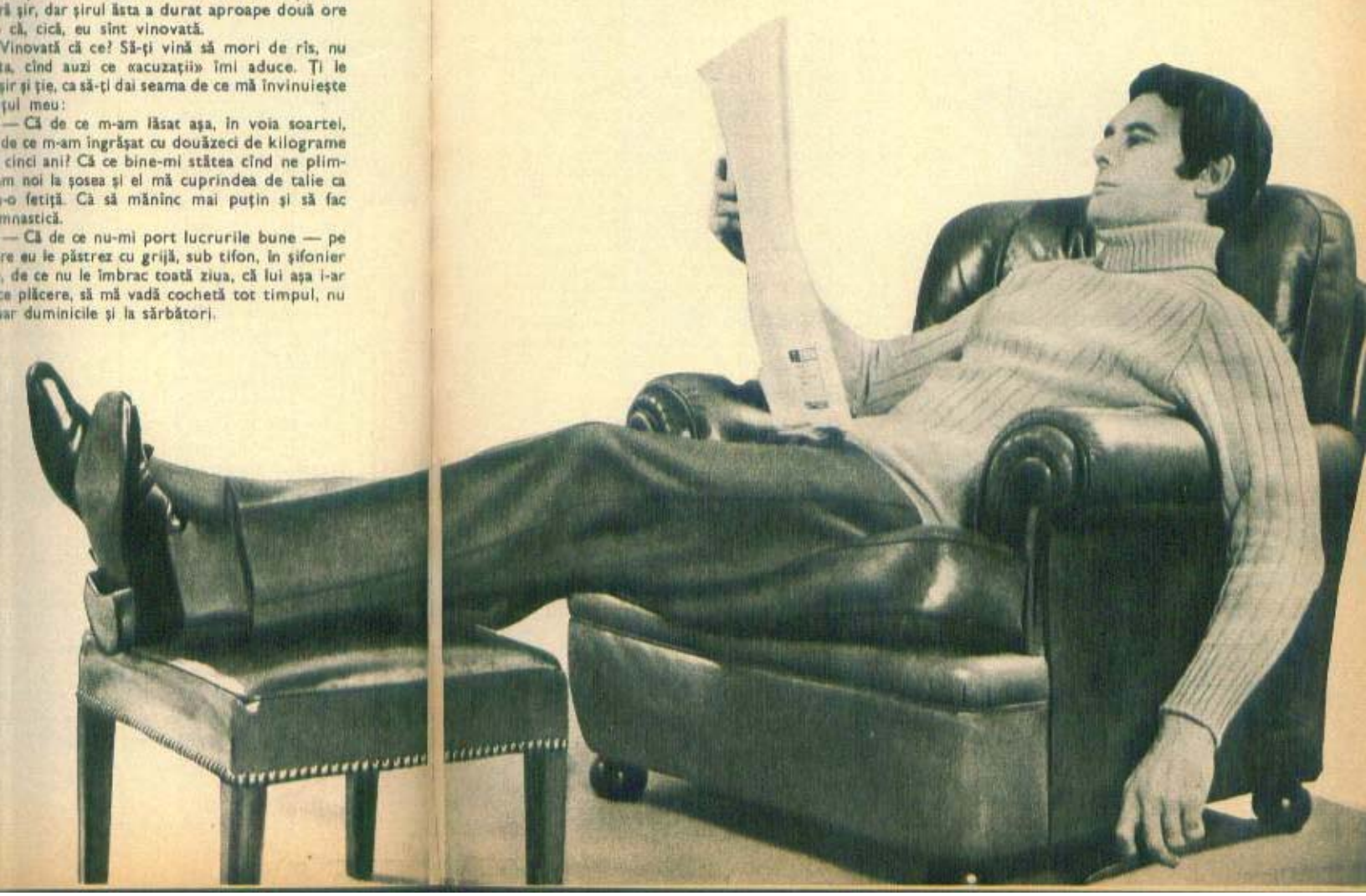

GESTURILE PE CARE LE UITĂM...

CONCURS FULGER PENTRU BĂRBAȚI

M-am nimerit, nu de mult, la un concurs care mi s-a părut cumva ciudat, mai întîi fiindcă, în afara temei care suna destul de nostim: «Gesturile pe care le uităm», în sală nu erau decît bărbați: bărbați tineri, bărbați în vîrstă, absolut toți căsătoriți, ba, să nu mint, mi s-a spus că fuseseră admiși și cîțiva burlaci, posesori însă ai unor adeverințe din care reieșea limpede intenția lor de a-și înjgheba cît mai repede o familie.

Pentru a se fi putut obține o imagine cît mai fidelă a comportării bărbaților în familie, concursul s-a bazat pe o serie de întrebări adecvate, ca, de exemplu, despre flori («Cînd dați flori soției și de ce?»), despre cumpărături («Vă ajutați soția să facă piața?»), despre cratițe și tigăi («Cît timp vă petreceți în bucătărie?»), despre tutun și aerisire («Fumați în casă ori pe balcon?»), despre educația copiilor («Vă duceți la ședințele cu părinții?»), precum și despre eleganță («Cînd v-ați bărbierit ultima oară?»).

Aici trebuie să fac o pauză și să vă spun că la această întrebare s-au mai adăugat și altele, pe care comisia le-a numit «subîntrebări» și aș da ca exemplu una despre Gilette, cel care a inventat aparatul de ras înainte de secolul nostru, mai precis în anul 1896, constatîndu-se că a trecut de atunci prea mult timp ca bărbații să-și mai poată aminti de el. Dar au fost și răspunsuri contra, zicîndu-se că barba e și ea un gest de podoabă, numai că trebuie să ți-o îngrijești și s-o mai tai din cînd în cînd, că au fost cazuri cînd unul n-a mai putut-o rade niciodată, firele i se făcuseră de oțel și a murit strangulat, după ce s-a împiedicat pe niște scări. Din pricina asta — s-au dat explicații — nici n-a putut participa la concursul pe care vi-l descriu.

Pînă la urmă s-a stabilit că bărbatul nu-i bun la cumpărături (aici e un talent al femeii), că, de pildă, un bărbat, ieșind din magazin și uitînd că avea în sacoșă un crap viu, s-a pomenit izbit și trîntit în mijlocul străzii, tulburînd circulația. Peștele (care nu poate trăi fără apă) bineînțeles că s-a zbătut și a fugit, și a intrat în canal, știind precis că acolo o să găsească apă — apa orașului —, apă caldă și apă rece, bună de înot și de băut. Dar cum cei de la Întreprinderea de apă s-au temut că peștele le-ar putea strica instalațiile, au început să-l caute. Și de atunci opresc mereu cînd apa caldă, cînd apa rece, iar, uneori, și cel mai adesea, și apa caldă și cea rece.

De asemenea, s-a mai povestit că un băiețel (care va ajunge și el bărbat!) a învățat să-și construiască singur un acordeon, dar că, în același timp, a stricat și pianul de la care a luat clapele. S-au dat însă și exemple de copii care, ducîndu-se la un film cu gangsteri, n-au luat obiceiul să umble cu pistoale de lemn și să umple cartierul cu urlete și nechezat de cai, ci, dimpotrivă, filmul, fiind tehnicolor, i-a învățat să roșească.

În concluzie s-a spus că, după unele adnotări ale lui Shakespeare, Romeo și-ar fi luat, la un an de la căsătorie, haina și și-ar fi aruncat-o pe fereastră din pricină că-i lipsea un nasture. «Cînd ai să înveți să-mi coși nasturii — i-ar fi spus el Julietei — n-am să uit nici eu gesturile frumoase și delicate pe care bărbatul i le datorează soției».

Iar eu m-am mirat: ce răstălmăcire!

DOAR BĂIEȚII SÎNT DE VINĂ...

de GALINA ENIȘTEANU

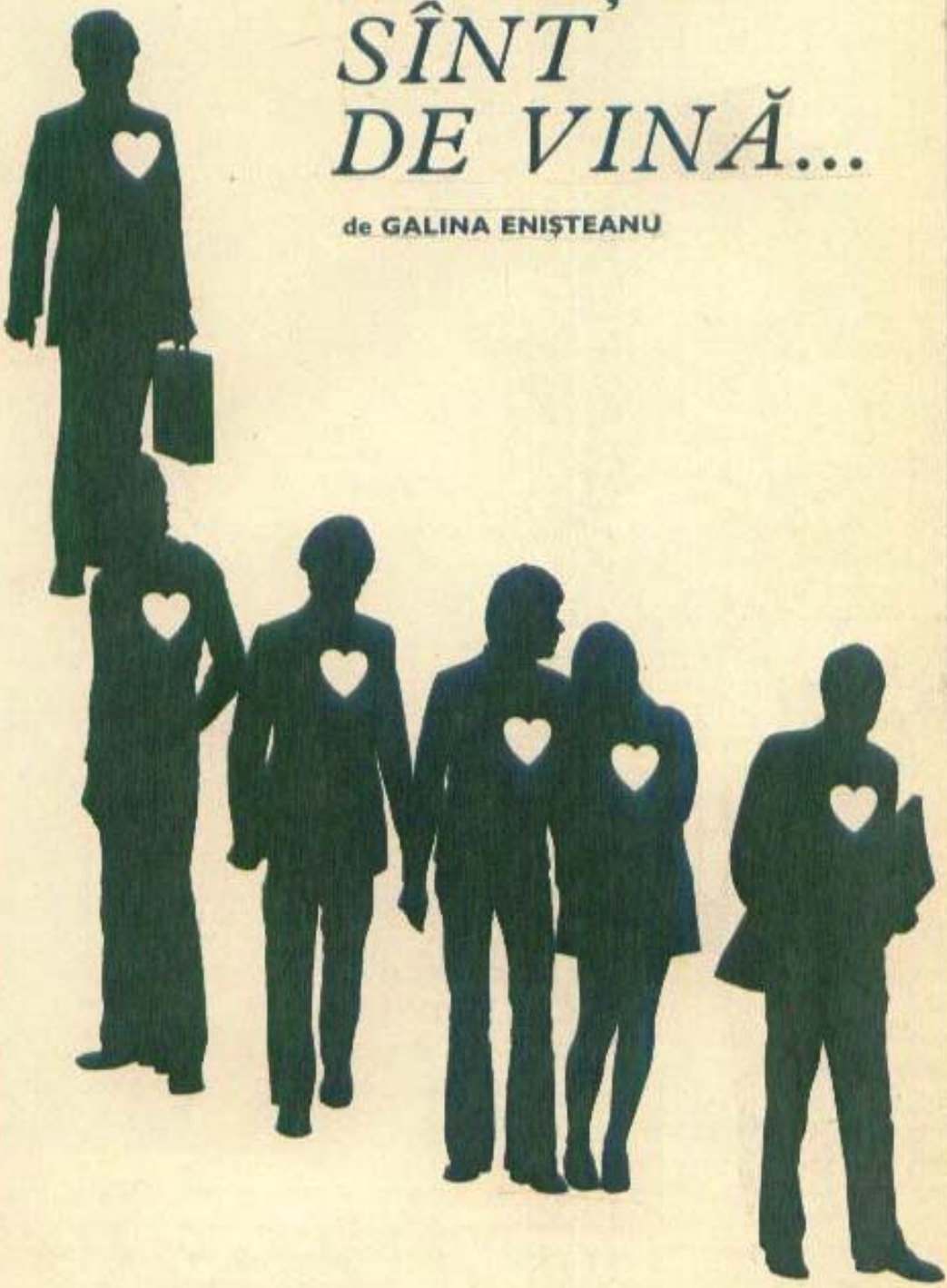

Vă-ați gîndit vreodată cîte prejudecăți avem noi în privința băieților? Cît de mult ne place, adesea, să transformăm fireștile lor calități și defecte, obișnuitele lor atitudini față de noi, fetele, într-o vinovăție sau un merit esențial? Dacă băieții sînt mitocani, ne jignesc prin vorbă sau prin comportare, ei sînt de vină; dacă ne impresionează plăcut cu buna lor creștere, cu manierele lor de cavaleri, este, evident, meritul lor... Dacă suferim pentru indiferența unuia, el este de vină că nu ne bagă în seamă, dacă el suferă pentru că noi sîntem insensibile, tot vina lui este că ne-a dat prea multă atenție... Noi, mereu nevinovate, mereu preocupate de a le găsi, la bine și la rău, răspunderi totale... Noi nu purtăm nici o vină, nici cînd stîrnim băieților simpatia, nici cînd le devenim antipatice, nici cînd ne iubesc, nici cînd nu ne iubesc, nici cînd sînt obraznici și prost crescuți, nici cînd sînt politicoși și curtenitori... Unde ne regăsim, oare, și pe noi în aceste relații?

A, nu, nu vreau să explic marele adevăr filozofic al șlagărului «Doar băieții sînt de vină...», cu toate că n-ar fi exclus ca, în glumă, autorul să fi spus un lucru serios... Dar recunoașteți, de la micile gesturi zilnice, din nevinovatele relații de prietenie sau simpatie cu colegii noștri, noi, fetele, nu ne asumăm prea multe răspunderi... Nu le cerem, în secret, evident, să descopere ei simpatia pe care le-o purtăm și să facă primul pas, nu le cerem uneori, prea despotice, să adopte în fața noastră o anumită atitudine, să aibă un anume fel de a fi? Sigur, așa-i tradiția și e greu să concepem că una dintre noi s-ar îndrepta spre un băiat și i-ar spune: «Măi băiatule, îmi ești simpatic, vrei să fim prieteni?», la fel cum pare o aberație gîndul că o tînără ar putea cere un tînăr în căsătorie... O aberație, în ciuda faptului că pretindem să fim egalele lor... Dar dacă așa e tradiția... Dacă așa sînt prejudecățile!?...

Și, totuși, totuși ce răspunderi ne asumăm în această importantă relație de viață care începe în adolescența noastră, ce îndatoriri ne revin nouă, fetelor, acelora care am fost atîta amar de vreme sexul slab, sensibil, ocrotit, menajat, discriminat, sexul victimelor fără putere de decizie? Nimeni nu mai ia astăzi hotăriri în numele nostru, nici în alegerea drumului social de afirmare, nici a celui personal, rareori mai îndrăznesc părinții să ne impună un soț sau o meserie pe considerente doar de ei știute, în fine, nimeni nu ne mai lipsește de libertățile cuvenite, pe drept, secolului nostru.

Am primit adesea scrisori disperate de la fete părăsite de prietenii sau iubiții lor, înșelate în speranțele și iluziile lor, uneori cu

dureroase răni sufletești de durată. Pagini întregi, în care se relata ingratitudinea lui, neseriozitatea, lipsa de principii, violența sau, mai grav, huliganismul. Pagini întregi în care sentimentele fetei se luptau între obiectivitate și neputința luciditații, între neacceptarea acestor comportări și nevoia firească

soț sau o meserie pe
ei știute, în fine, nimeni
libertățile cuvenite, pe
u.
scrisori disperate de la
enii sau iubiții lor, în-
i iluziile lor, uneori cu

de prietenie, de dragoste. Am asistat adesea la neplăcute evenimente în care tinerele se considerau victime, fete care veneau ele, sau părinții lor, în fața instanțelor de judecată pentru a învinui un tînăr de viol sau de huliganism. Ea, fata, l-a cunoscut pe el, băiatul, astăzi, mîine au devenit deja prieteni, încă

tîmplătoare, în acceptarea unor cuvinte, unor gesturi. Dar, de obicei, vinovat este băiatul, nu știu dacă printr-o incorectă tradiție sau printr-o gratitudine exagerată pentru fete.

Vă mărturisesc că de foarte puține ori am întîlnit și întrebarea: «Dar oare eu ce am greșit?» pusă cu intenția netă a autoana-

ești de durată. Pagini
ata ingratitudinea lui,
de principii, violența
nismul. Pagini întregi
fetei se luptau între
a luciditătii, între neac-
ortări și nevoia firească

peste o zi și-au declarat dragoste, apoi, în final, el se face vinovat de prea mare îndrăzneală, de înșelăciune sau necinste. Ca și cum toată această desfășurare a relației lor nu i-a implicat pe amîndoi, deopotrivă, ca și cum poate exista scuza că fata n-a știut ce o așteaptă din închegarea unei prietenii în-

lizei și implicit a descoperirii unei vinovății în desfășurarea evenimentelor. Pentru că, dacă acceptăm că prietenia și dragostea sînt o relație, atunci nu se poate ca noi, fetele, să nu ne implicăm în ea cu exact aceeași răspundere ca și un băiat.

Citesc într-o carte a lui Mihai Stoian,

«Fetele despre băieți, băieții despre fete», o serie de reproșuri pe care băieții le fac fetelor. Deci este firesc ca ei, stabilind o relație de prietenie sau de dragoste cu noi, fetele, să aibă exigențe în exact aceeași măsură cu exigențele noastre față de ei. Noi îi dorim curtenitori și binecrescuți, ei nu vor decît să le dăm posibilitatea să se manifeste astfel, adică să fim noi înșine binecrescute și receptive la gesturi frumoase. Îi dorim respectuoși și corecți, dar degeaba, dacă prin felul nostru de a fi îi determinăm să fie obraznici sau grosolani. Idealul lor despre noi nu este deloc mai puțin frumos, mai puțin încîntător decît idealul nostru despre ei. Dacă ne asumăm, matur și inteligent, răspunderea unor relații cu oamenii, de orice natură ar fi ele, trebuie să avem, înainte de toate, criterii de selecție. Ele nu devin deloc neglijabile în prietenia sau dragostea cu un băiat, în ciuda faptului că se spune că sentimentele nu aleg, că sentimentele sînt oarbe. Stupidă concepție, chiar inumană, aș spune, și, în epoca noastră lucidă și conștientă, total depășită. Ba, aș putea afirma că sentimentele, dată fiind persistența lor în timp, ar trebui să fie mai clarvăzătoare, mai înțelepte în alegerea celui spre care le îndreptăm. Sigur, în adolescență, ne alegem prietenii (și prietenele) după anumite corespondențe sufletești pe care le avem sau, uneori, numai am dori să le avem. Dar nu mi s-a întîmplat să întîlnesc vreo fată care să-și dorească lîngă ea un băiat plin de defecte, chiar dacă ea, fata, nu este înzestrată cu calități-minune.

Am să cred totdeauna că gestul de apropiere, primul pas spre o prietenie trebuie să-l facă băiatul. Nu pentru că noi, fetele, nu avem drepturi egale, ci pentru simplul motiv că și timiditatea, și ponderea, și delicatețea sînt de partea noastră, și, dacă unui băiat îi stă bine «făcînd curte» unei fete, ei nu i se potrivesc nici insistența și nici bărbătească înfruntare a unui refuz. Așa e de cînd lumea și cred că nici o formă de emancipare nu va schimba raportul acesta firesc al relațiilor fată-băiat. Dreptul, sau mai bine zis răspunderea noastră, este de a ține ochii larg deschiși, nelăsîndu-ne furate de vorbe frumoase, de frumusețe fizică, de cine știe ce calități care, la prima vedere, iau ochii și adesea și sufletul.

Grea problemă, îmi veți spune, teoretic cam așa este, dar la 16—17 ani, cînd dorința prieteniei cu un băiat este mult mai puternică decît sentimentul riscului ei, cum să ajungem la acele criterii de selecție, cum să ajungem ca prin felul nostru de a fi să imprimăm celui de lîngă noi comportarea, gîndurile corespunzătoare? De fapt, poate ați observat, mentalitatea, concepția care stă la baza primei prietenii cu un băiat ne conduc apoi, sub o formă sau alta, toate relațiile de mai tîrziu. Prea naive, prea încrezătoare la început, putem risca decepții dureroase. Prea bănuitoare sau negativiste, ne putem aștepta — și cine oare își dorește! — la neaderență, la însingurare... Să căutăm minunata linie de mijloc...

În realitate, lucrurile se petrec mult mai simplu, ne împrietenim, schimbăm antipatii sau simpatii, credem că totul e trecător sau, poate, dat pentru toată viața, avem iluzii și deziluzii, mari și mărunte drame... Și dacă am trece peste toate acestea simplu, firesc, omenește, acceptînd, în aceeași măsură, bucuria și riscul, tristețea și iluzia, decepția și împlinirea... Dar nu trecem, aproape totdeauna, pentru că sîntem prea tinere, prea nesigure, prea încrezătoare, orice trecere lasă o urmă de gînd, de principii, de formație sufletească, orice strîmbătate a unei prietenii nu dispare, chiar dacă strîmbătatea ni se datorește nouă... Și de aceea, mă gîndesc eu, orice relație cu cei din jur este o răspundere. Orice gînd sau sentiment, sau atitudine pe care o trimitem spre lumea înconjurătoare *este un act personal, care ne reprezintă*. Poate pentru fete răspunderea este mai mare, pentru că mai grele de semnificații ne sînt gesturile și faptele, și cuvintele, pentru că pe noi ne privesc, ne judecă oamenii mai ades și mai aspru. Mai aspru pentru că de la noi au mai multe pretenții, fie că ele sînt justificate prin prejudecățile existente încă, fie prin ideea de frumusețe, de echilibru pe care o reprezentăm. Nouă, mult mai mult decît băieților, nu ne sînt acceptate nici gesturile, nici comportarea întîmplătoare. Pentru că acestea riscă să devină o pecete a noastră și, mai mult, să declanșeze reacția întîmplătoare a celor din jurul nostru.

Nu, nimeni nu poate crede că va întîlni la 17—18 ani prietenia ideală, dragostea ideală, chiar dacă vîrsta noastră este vîrsta celor mai frumoase visuri. Nici la 16, nici la 20 de ani însă nu ai voie să acuzi necunoașterea urmărilor propriilor fapte și gesturi, nu ai dreptul să te lași condusă de instincte sau de întîmplare. Sigur, avem mai multe iluzii decît băieții, sigur, tindem, poate mai mult decît ei, spre relații curate, cinstite, durabile,

sîntem, din fire, mai naive și mai încrezătoare. Dar toate aceste trăsături pot să ne scuteaască de a ne asuma, conștient și matur, riscurile propriilor noastre acte?

Gîndiți-vă de cîte ori vi s-a întîmplat să observați că un băiat obraznic, cu serioase carențe educative, se apropie mai lesne de o fată lipsită de principii, pentru care nici politețea, nici bunul simț nu sînt legi obligatorii. De cîte ori actele de huliganism se manifestă numai datorită receptivității unor tinere care nu găsesc de cuviință, poate nu știu, să reteze intențiile golănești ale unuia sau altuia, care, prin propria lor atitudine, le încurajează... Pentru că, orice s-ar spune, băieții se poartă, în mare măsură, așa cum le impunem noi, cu toate că, prin tradiție, ei sînt cei care fac primii pași în stabilirea unei prietenii.

Nimeni n-o să ceară vreodată un cod precis, ca legile circulației, de pildă, pentru stabilirea relațiilor de prietenie, pentru prevenirea deziluziilor, a dramelor născute din lipsa principiilor. Dar, atît cît ne stă în putință, putem purta noi înșine răspunderea acestui spirit de prevedere. Care ar trebui să prevadă, poate, chiar și demnitatea deziluziei, a acelor momente de derută, de neîncredere, fără de care nu se poate, a acelor clipe cînd înțelegem, foarte omenește, că am greșit, că *noi* am greșit. Este și asta o responsabilitate, aceea de a accepta că în micile sau marile drame, întîmplări dureroase prin care trecem, neîmpliniri de suflet, avem, în egală măsură, o vină. În egală măsură cu cei sau cel care a fost termenul de referință, cu cei sau cel spre care sîntem înclinate să aruncăm totul, vinovăție și ingratitudine, sentimente de dispreț sau de antipatie. Chiar dacă, în adolescență, și sentimentele, și trăirile noastre au o altă intensitate, chiar dacă fiecare eveniment pare unic, irepetabil, fiecare gînd pare a nu se mai întoarce, fiecare bucurie pare nesfîrșită și fiecare tristețe sau deziluzie definitive. Cu toate acestea, sau mai ales pentru toate, trebuie să ne asumăm, în această desfășurare, responsabilitatea. Demnitatea de a le trăi frumos și adevărat. De a crede că putem, prin propria noastră formație, să determinăm și comportarea, și sentimentele celor din jur.

Băieții sînt așa cum sînt, curtenitori unii, impertinenți alții, binecrescuți unii, obraznici alții, sînt mai buni și mai răi, așa cum sîntem și noi, fetele.

CUM SE REALIZEAZĂ CĂSĂTORIILE?

Un sondaj efectuat în Franța, cu prilejul căruia au fost anchetate 21 700 de familii, a ajuns la următoarele concluzii în ceea ce privește condițiile în care se realizează căsătoriile:

Rolul vecinătății și prieteniei familiilor.

6 din 10 tineri au locuit în aceeași casă
7 din 10 tineri au locuit în același cartier
8 din 10 tineri au locuit în același oraș
9 din 10 tineri au locuit în același județ

Locul nașterii

2/5 din cazuri s-au născut în aceeași localitate
1/2 din cazuri s-au născut în aceeași plasă
3/4 din cazuri s-au născut în același județ

Unde s-au întîlnit viitorii soți

din 100 familii	*17*	*s-au întîlnit la bal*
—''—	*6*	*la reuniuni familiale*
—''—	*11*	*au fost vecini*
—''—	*15*	*s-au cunoscut întîmplător*
—''—	*11*	*au fost prieteni din copilărie*
—''—	*13*	*au lucrat sau învățat împreună*
—''—	*1[illegible]*	*s-au cunoscut prin alți prieteni*
—''—	*10*	*s-au cunoscut la spectacole*
—''—	*3*	*prin mica publicitate*

După cîte se vede, multe și întortocheate sînt căile care duc spre căsătorie!

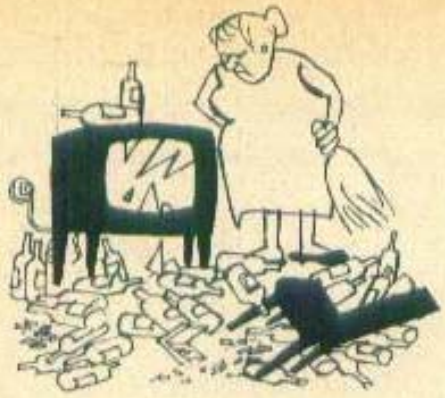

După un meci de fotbal

T. PINDAREV

— Mai lasă odată cititul! Acum toți scriu, dar nu mai citesc.

ASEN GROZEV

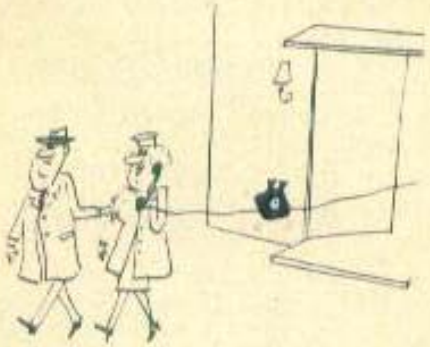

— Acum trebuie să te las, draga mea...

DANILO

— Pentru a ne sărbători ziua căsătoriei, el a vrut să mergem la teatru și eu la cinema.

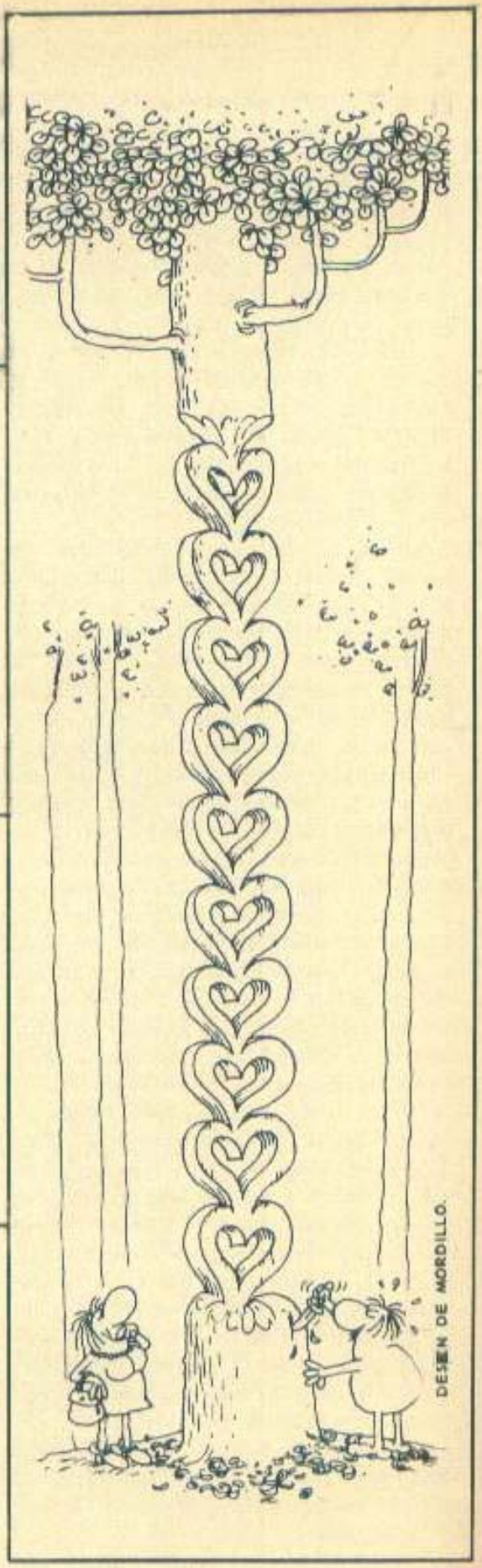

DESEN DE MORDILLO

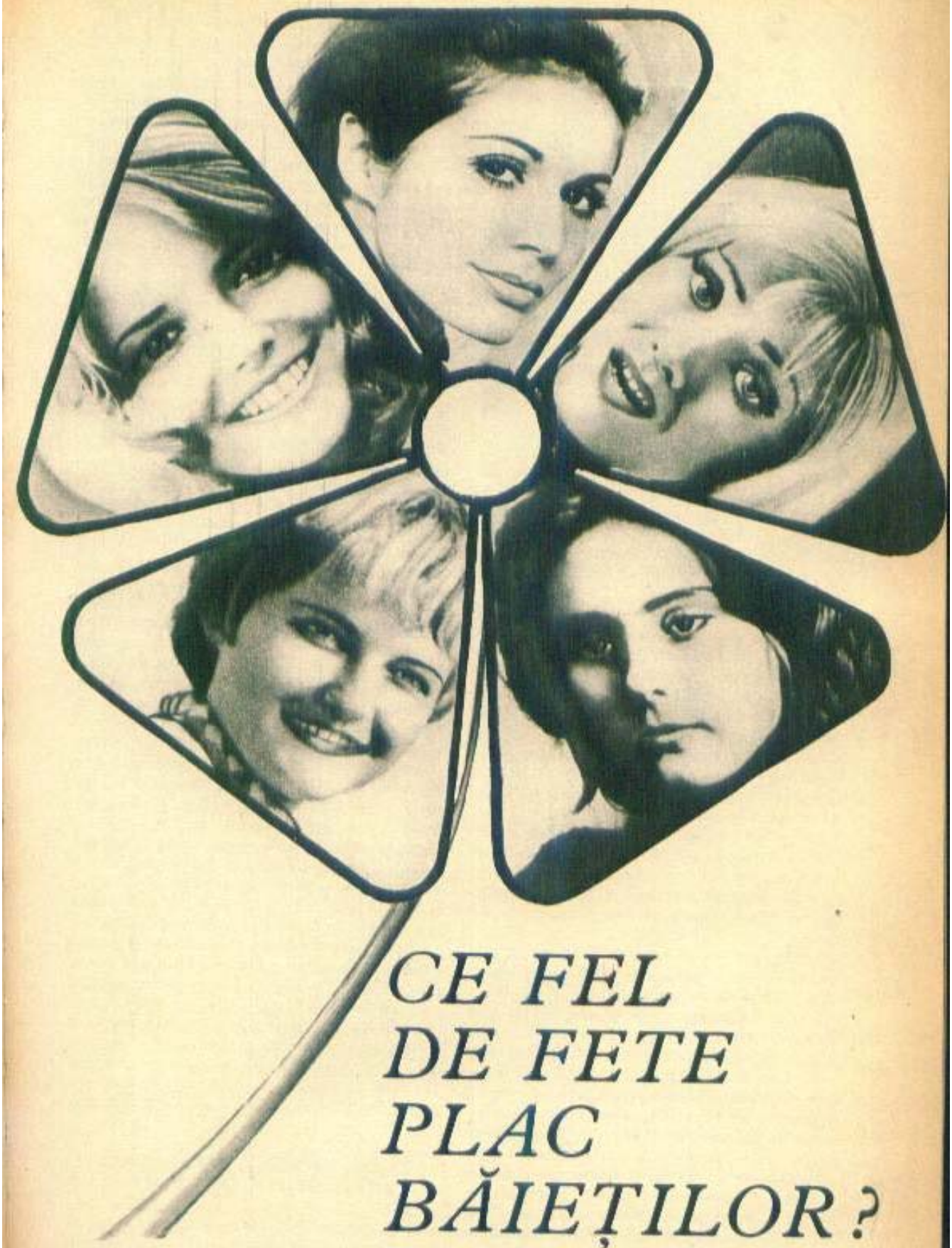

CE FEL DE FETE PLAC BĂIEȚILOR?

de MIHAI STOIAN

itlul de mai sus nu trebuie să înducă în eroare pe nimeni, n-am pretenţia că pun la îndemîna viitorilor parteneri ai căsătoriei cine ştie ce «ghid» foarte exact şi deosebit de minuţios, în stare să-i orienteze, dintr-o privire, pe cititor, ducîndu-l de-a dreptul în direcţia cuvenită. Vorba bineştiută: «Nu-i frumos ce-i frumos, e frumos ce-mi place mie». Dar — atenţie —, în ceea ce urmează, nu mă voi limita (cum, din păcate, mai fac destui tineri) la aspectul fizic al partenerului (în cazul de faţă al fetei), fiindcă important nu-i să aflăm doar dacă tinerilor le plac — în perspectiva căsătoriei — blondele, fetele de înălţime medie sau cele foarte înalte etc. Dincolo de aspectul fizic (absolut deloc de neglijat), în ALEGEREA partenerului de viaţă contează — enorm — şi ce *calităţi* în plus, fundamentale, aşteaptă viitorul soţ să aibă viitoarea soţie. Căci, să nu uităm, la 19—20 de ani te afli aproape, nemaipomenit de aproape de pragul căsniciei, pe care-l poţi trece într-un an, în doi, în cinci... Deci nu te poţi îndrepta într-acolo chiar aşa, la voia întîmplării, fără să-ţi propui, de bine, de rău, să ai anumite preferinţe — şi de ordin fizic, dar şi moral-etic etc.

ŞI TOTUŞI ...ZESTREA MORALĂ!

Băieţii cărora le-am dat să completeze un minichestionar erau în număr de 74 şi aveau 16—17 ani, unii elevi de liceu (într-a XI-a), alţii elevi de şcoală profesională (în anul II), alţii gata intraţi în cîmpul muncii — ucenici — pentru a se califica. Am «amestecat» într-adins categoriile cărora m-am adresat cu întrebările mele, tocmai pentru ca rezultatele obţinute să fie valabile cu cît mai multe şi diferite situaţii.

Iată ce i-am întrebat pe băieţi (indiferent unde se aflau):

1. Ce fată ţi se pare mai potrivită în perspectiva viitoarei tale căsătorii, a familiei noi pe care o vei întemeia?

2. Ai neapărat pretenţia ca fata să fie posesoarea unei diplome de studii de un anumit nivel?

3. Ce preţ pui pe «zestrea morală» pe care va trebui s-o aducă fata în căsătorie, ca s-o iubeşti, dar s-o şi respecţi?

4. Eşti de părere că, de obicei, împărtăşirea sentimentelor se cuvine a fi făcută cu multă discreţie, cu delicateţe sau, dimpotrivă, deschis, de-a dreptul, fără înconjur?

Bineînţeles, cele patru întrebări i-au înveselit, la început, pe băieţi. Cauza veseliei lor neaşteptate: de obicei, nu-s deprinşi să se discute cu *seriozitate* — cu ei — pe acest subiect atît de însemnat, ca şi cînd lucrurile trebuie să se petreacă la voia întîmplării, omul creşte, cînd creşte îşi alege «mireasa», merge la Starea Civilă, zice «da» şi totul e în regulă. Dar să şi meditezi asupra acestor *paşi*, pe temeiul cărora îţi angajezi *întreaga viaţă*, asta se obişnuieşte mai puţin, dacă nu cumva... deloc.

Aşadar, am băgat de seamă — parcurgînd răspunsurile obţinute de la cele trei «categorii» de băieţi — că ele nu se aseamănă, bineînţeles, între ele, însă se pot stabili asemănări între *elevii de liceu* cred — eronat după părerea subsemnatului — că n-are rost să se căsătorească cu o fată... fără studii corespunzătoare «nivelului intelectual» atins de ei. Băieţii de la profesională nu cad însă în greşeala aceasta, au — poate — mai ascuţit, mai exersat «simţul realităţii», la fel cu băieţii din producţie, fapt pentru care, în răspunsurile lor, apare des observaţia că «nu diploma contează, ci caracterul» (91 la sută).

O întrebare la care părerile celor trei «categorii» se aseamănă mult — satisfăcîndu-ne curiozitatea, dar şi luminîndu-ne — este cea cu nr. 3. Aproape toţi băieţii socotesc neapărat necesară — pe lîngă «frumuseţe», «cochetărie», «inteligenţă» etc. — şi prezenţa ZESTREI MORALE, deci a unor *norme de conduită etică*, fie moştenite din propria familie, fie treptat interiorizate în viaţa socială, şcolară. Zestrea morală este, după părerea lor, *suportul principal* al persoanei în cauză, al personalităţii sale, dovadă că îşi susţin opinia cu asemenea cuvinte:

„Am citit prin cărţi, şi am aflat şi din poveştirile alor mei, cum că, pe timpuri, ca să te căsătoreşti cu o fată, fata trebuia să-ţi vină cu o *zestre*, cu bani, cu mobilă, cu covoare şi mai ştiu eu ce. Fără doar şi poate, la felul nostru actual de-a vedea lucrurile, chestiunea aceasta a zestrei din trecut ne apare ca fiind nu numai tristă, ci şi comică. Eu cred că mă voi mulţumi ca viitoarea mea soţie să-mi aducă în familia pe care o vom întemeia în primul rînd dragoste, sinceritate, apoi (ceea ce nu vrea să spună... în al doilea rînd) seriozitate şi veselie, adică fericire (prin seriozitate înţeleg tocmai acele principii morale fără de care nimic nu poate fi făcut pe lumea asta, nici lucrul, munca, nici întemeierea unei familii noi). De alt fel de «zestre» mă lipsesc rapid" *(Dumitru Anastasiu*, 17 ani, clasa a XI-a); «Tata a luat zestre de la mama, cînd s-a căsătorit cu ea — ce mai rîdem noi, copiii, cînd ne povesteşte asta la masă de sărbători — o viţică şi o maşină de cusut. Atît. Erau la ţară, mama mai dregea lucruşoarele noastre la maşină, viţica crescuse cu timpul, vaca ne dădea laptele necesar gospodăriei... Dar cea mai mare zestre pe care mama a adus-o în casa tatălui (şi tata recunoştea asta cu multă bucurie întotdeauna) era *hărnicia*. Din zestrea asta sper să fi moştenit şi eu ceva. Aş dori ca şi soţia mea viitoare să fie harnică, săritoare, să-i semene mamei» *(Ion Filip*, 17 ani, anul II, şcoala profesională); «Să aibă mîini de aur, mi-ajunge» *(Marin Grigoraş*, 16 ani, ucenic).

ATENŢIE! FETELOR: FIŢI FRUMOASE, INTELIGENTE, ORDONATE...

Putem trage, încă de pe acum, concluzia că *majoritatea băieţilor* întrebaţi de noi preţuiesc, paralel cu *firea* aceleia cu care, vreodată, va întemeia un cămin, *calităţile morale*, fără de

care nu pot supraviețui nici iubirea, nici bunăstarea, nimic. Desigur, firile omenești sînt cît se poate de *neasemănătoare* — și asta înfrumusețează viața —, însă putem încerca schițarea «ghidului» de care aminteam la început, astfel încît să punem la îndemîna fetelor un îndreptar conținînd *calitățile* pe care băieții le doresc prezente la fete.

Să fie: veselă, sociabilă, glumeață (6); îngăduitoare (2); nu prea vorbăreață (5); manierată (2); curajoasă, întreprinzătoare (4); gînditoare, poetică, muzicală (3); plină de caracter (5); frumoasă (10); inteligentă (7); să aibă un țel în viață, nu numai căsnicia și copiii (4); ordonată, gospodină (8); miloasă (2); delicată (1); să știe să-și controleze sentimentele, emoțiile, discretă (2); cochetă (2); reținută (3); energică (1); să-i placă să mănînce și să gătească (2); să știe carte, să nu desconsidere știința și tehnica (2); să aibă gustul vieții de familie (3).

Trebuie să recunoaștem — și fetele s-o facă în special — că așa-zisele «pretenții» formulate de băieți sînt suficient de raționale și demne de a fi acceptate. Fiecare băiat, fără doar și poate, a inclus în... ceea ce așteaptă de la viitoarea prietenă, de la viitoarea iubită, de la viitoarea soție exact ceea ce-i este lui specific, ceea ce-l definește pe el; de unde și diversitatea dorințelor exprimate. Deci, dac-ar fi să întocmim un «clasament sportiv», pe podiumul cu cifra I ar urca *fetele frumoase*, pe podiumul II *fetele inteligente, ordonate, bune gospodine*, iar pe podiumul III *fetele vesele, sociabile, glumețe*.

Mă rog, dar nici celelalte «trepte» nu-s de nesocotit, dacă avem în vedere că băieții îndrăgesc la fete și *curajul*, și *caracterul* (aici este locul să subliniem faptul că cei 67 de tineri care, la *întrebarea nr. 3*, au răspuns că pun mare preț pe *zestrea morală* — n-au rezistat tentației de a nuanța totuși răspunsurile lor, indicînd, de astă dată, *mila, cochetăria, delicatețea* etc.)

Cele mai neasemănătoare răspunsuri le-au dat băieții cînd a venit vorba despre felul în care un tînăr se cuvine să-și împărtășească unei tinere sentimentele sale:

«Trăim într-o epocă în care lucrurile se spun pe față în toate, de ce ne-am feri, tocmai în prietenie, în dragoste, să spunem adevărului pe nume?» *(Radu Arghir*, 16 ani, clasa a XI-a); «Iubirea nu o pot confunda cu nici o materie învățată la școală, cu nimic altceva existent pe pămînt, de aceea cred profund că se pretinde finețe, discreție, chiar atunci cînd și cea de care te-ai legat sufletește știe să te facă să înțelegi că simte la fel ca tine» *(Vlad Petricescu*, 17 ani, clasa a XI-a); «Nu-i timp de pierdut în zilele noastre cu ocolișurile, mai ales că avem cu toții atîtea de înfăptuit. Eu prefer să mă uit de-a dreptul în ochii fetei și, dacă-i cazul, să-i mărturisesc deschis că țin la ea» *(Ștefan Dumitru*, anul II, școala profesională); «Dacă ai crescut mare, de ce să te mai ascunzi, să ascunzi ceva care-i atît de normal?» *(Alex. Drăgan*, 17 ani, ucenic); „Eu cred că, spre deosebire de altele, sentimentele, chiar față de părinți, nu se pun pe tavă, la lumină, ele au o lege a lor, sînt mai delicate și, de multe ori, un gest, o privire, un amănunt, care pare întîmplător, ascunde într-însul mult mai multă sinceritate și sentiment decît o mie de vorbe. De vorbe sînt sătul, deși am o experiență neînsemnată în privința prieteniei cu fetele. Iar de iubit n-am iubit încă niciodată, poate și pentru că nimeni nu s-a arătat dispus să-mi împărtășească afecțiunea, așa cum o înțeleg eu, puțin camuflată, nemărturisită prin vorbe. Dealtfel și-n filme, și la teatru, mă supără cînd îl aud pe artist că spune: «Te iubesc!» Iubirea nu se expune chiar așa" *(Florin Pătrașcu*, 17 ani, anul II, școala profesională.)

Răspunsurile (acestea și cele anterioare) reflectă, în fond, experiența de viață a tînărului — de pînă atunci —, trăsăturile de caracter, înclinațiile sale. Din toate răspunsurile dobîndite, poate oare o tînără să tragă anumite concluzii valabile? Bineînțeles că n-ar avea nici un rost ca ea să încerce a fi... pe placul tuturor. *Alegerea* ei trebuie să se facă, de asemenea, în legătură cu propriul fel de-a fi. Analizîndu-se pe sine («Ce fel de om sînt?»), o tînără poate să-și însușească doar acele puncte de vedere exprimate de băieți care să-i corespundă. Riscul de a greși este, oricum, mai mic decît *plutirea la voia întîmplării* (fără autoapreciere, fără temeinică autocunoaștere), ceea ce duce — în destule situații — la dezamăgiri care apoi influențează puternic relațiile viitoare dintre tinerii de ambele sexe. Nu-i deloc prea devreme, pentru fete, să chibzuiască — pline de răspundere — la perspectiva, nu foarte îndepărtată, a constituirii unei NOI FAMILII. Cum vor fi membrii acesteia — principalii săi membri —, cei doi, întemeietorii? Vor avea ei suficiente trăsături și idealuri comune pentru a asigura deplina *stabilitate* a căsniciei? Va semăna viitorul cuplu cu două oglinzi puse față-n față și care, astfel, pot reflecta profund calitățile ambilor, îmbogățindu-se reciproc? Sperăm sincer că DA!

SPORTIVE DE PERFORMANȚĂ,

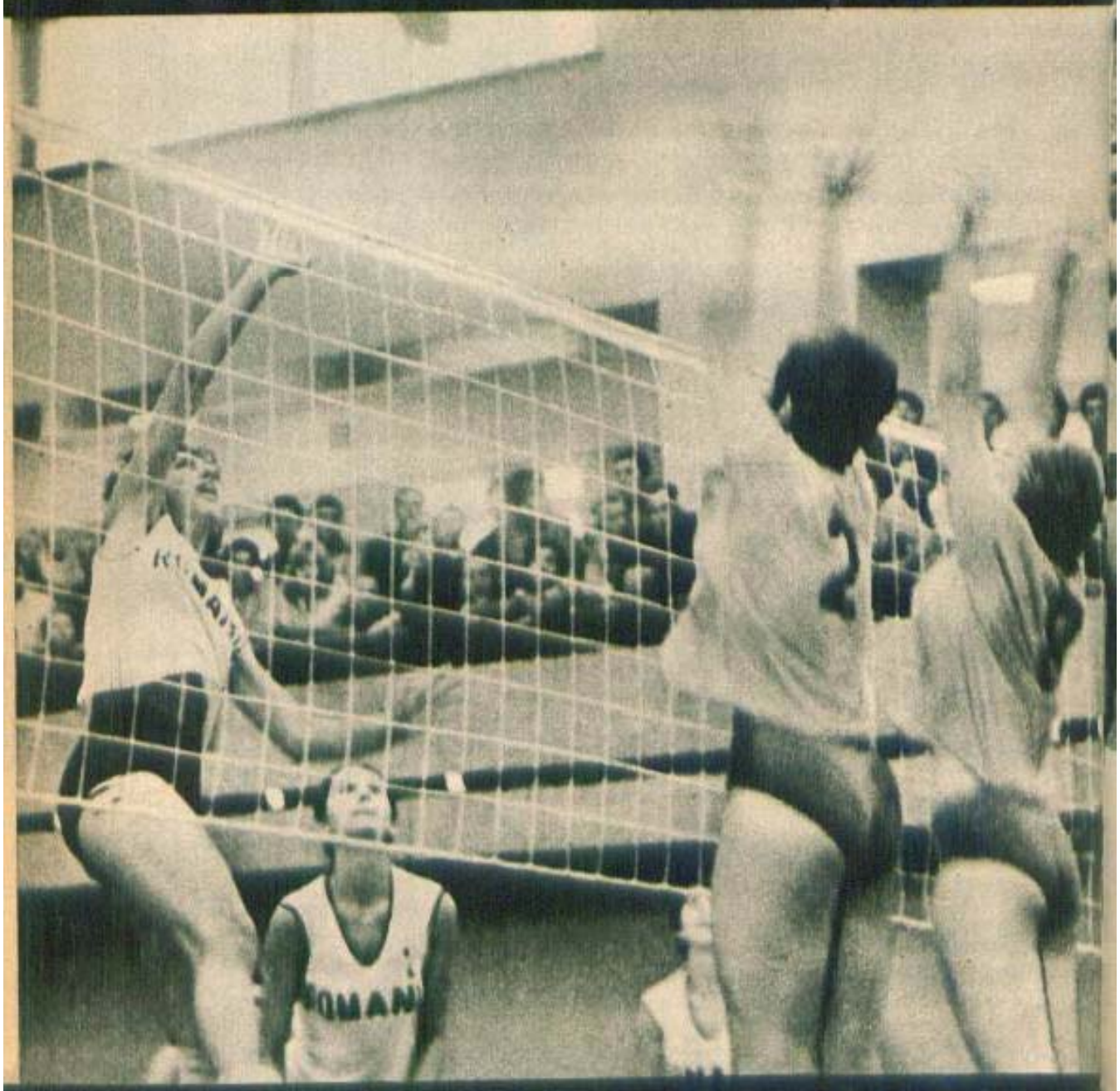

SPORTURI DE MASĂ

Vă propunem să faceți cunoștință cu cîteva dintre cele mai reprezentative sportive din generația voastră, care — atingînd performanța de a ocupa pe podiumul victoriei locul întîi în sporturi pe care, de fapt, le puteți practica oricare dintre voi —, vor încerca, prezentîndu-se, să vă destăinuie cîte ceva din secretele «jocului» sportiv ce le pasionează.

Grupaj realizat
de GABRIELA IONESCU

GIMNASTICĂ MODERNĂ

CRISTINA SIMA, 16 ani, elevă face parte din echipa națională, 23 de medalii locul I la concursurile interne și 6 medalii locul I la concursurile internaționale, Cupa Interviziunii 1972 Cupa Turneului internațional... Bulgaria 1973.

„La început am avut satisfacția pe care jocul o oferă oricărui copil: mișcare în ritmul muzicii. Aveam cîțiva ani cînd în pauza unui concurs ținut la Sala Floreasca, din București, după evoluția colosalei Lenuța Leuștean, pe care o urmărisem mută de admirație, am dat o mică «reprezentație» de piruete și alte figuri de gimnastică în acordurile delicate ale pianului. Am terminat și primul gest a fost să fug, pentru că se aplauda din toate părțile. Mă cuprinsese frica. Pauzele dintre concursuri îmi aparțineau din ce în ce mai mult, fie că aveau loc în București, fie în alte orașe din țară. Prin fața ochilor mei au trecut ani de zile cele mai talentate gimnaste. Și pe urmă aveam un exemplu în familie, mama mea, ea însăși gimnastă și profesoară. De la «joc» am trecut la munca sistematică, zilnică. Șase ani în care mi-am arcuit brațele în cele mai diferite mișcări, în care am supus înălțimea de deasupra podelelor cu picioarele, în care am învățat să spun «trebuie», «vreau», «pot». După mine, gimnastica e sportul care conferă fetelor cea mai mare grație, feminitate, agilitate. Fiecare mișcare înseamnă armonie și noi, fetele, sîntem înclinate spre ea. Despre satisfacția victoriei nu e cazul să vorbesc, pentru că ea există în toate sporturile, dar există o satisfacție mai mare, aceea de a încînta, de a convinge prin grație, prin eleganță, prin finețe. Gimnastica modernă devine din ce în ce mai mult o artă, a cărei poartă însă este deschisă tuturor colegelor mele de generație"

VOLEI

PAULA CAZANGIU, 19 ani, studentă la Facultatea de construcții București — trăgător principal în lotul național; locul II la campionatele europene de volei (Italia, 1971), Cupa prieteniei ș.a.

„Locuiesc pe lîngă stadionul Dinamo. Nu știu dacă influența acestui lăcaș de sport a fost hotărîtoare. După un an de balet, ratat, cînd mi s-a spus «ești prea înaltă»,

am încercat să fac atletism. N-a mers?! Apoi cu fetele și băieții de pe strada mea, majoritatea colegi de școală, jucam volei. «Campionatele» dintre noi au fost «răsunătoare» pentru străzile din jur. Dintre prietenii mei de atunci, unii sînt în echipa de tineret la volei, alții practică atletismul. Din păcate, sînt mai multe fete care au abandonat sportul decît băieții. Actuala echipă «Constructorul», din care fac și eu parte, este formată în majoritate din colegele mele de școală. Cred că a fost un fel de «contaminare» și voleiul ne-a subjugat în aceeași măsură. Am fost de cîteva ori pe punctul de a renunța. Și de fiecare dată un succes al echipei noastre mă readucea la vechea mea «dragoste». În lotul național am intrat patru colege, în același timp patru prietene. Sîntem împreună din clasa a VII-a și am urcat împreună cu greu treptele ce duc spre echipa națională, în care am reușit să ne menținem.

O să mă întrebați pentru ce am ales totuși voleiul? Pentru că întrunește ca sport toate calitățile: dezvoltă armonios organismul, dezvoltă gîndirea și mai ales spiritul de echipă, care te învață să trăiești pentru ceva anume și pentru colectiv, nu numai pentru tine. Nu te gîndești la performanța ta, ci a echipei, ceea ce înseamnă foarte mult".

BASCHET

ECATERINA SAVU, 27 de ani, profesoară la Liceul pedagogic nr. 1 din București, maestră a sportului, căpitanul echipei naționale de baschet, 6 titluri de campioană națională, calificarea în turneul final al Cupei campionilor europeni ș.a.

„Este foarte adevărat că în familia mea sportul este o pasiune. Tata — jucător de fotbal, mama — tenismenă, surorile mai mari — jucătoare de baschet și schioare. Am învățat să schiez foarte devreme și-mi sînt familiare înotul, atletismul, handbalul, tenisul de masă și de cîmp. Dar pe vremea cînd începusem cursurile școlii de muzică din Brașov, clasa de pian a profesoarei Dima, m-am dedicat adevăratei mele pasiuni sportive: *baschetul*. Spun adevărata pasiune, pentru că i-am subordonat toate celelalte «atracții» sportive și chiar pianul. La 16 ani debutam în campionatul național cu echipa «Voința»-Brașov, pentru ca la 17 ani să fiu selecționată în echipa națională de senioare și să particip la primul meu campionat european.

În cei opt ani de prezență în echipa căreia i-am rămas fidelă și astăzi, am încercat nenumărate satisfacții: cucerirea a 6 titluri de campioană națională, calificarea în turneul final al Cupei campionilor europeni, participarea la 4 ediții ale campionatelor europene (reușind de trei ori calificarea în semifinale), la două ediții ale universiadei etc. Amărăciunea unor înfrîngeri nu a reușit să ne demobilizeze. Acest sport, care te solicită multilateral, în care mi-am cultivat calitățile fizice native și mi-am verificat voința, mi-am educat spiritul colectiv și dîrzenia, nu poate fi conceput în afara echipei și, vorbind despre el, nu o poți face singular, ci numai ca un element al echipei și în numele ei.

Este un sport care are azi în lume zeci de milioane de practicanți și sute de milioane de admiratori. Și cred că una din calitățile sale dominante este spectaculozitatea, căci este un adevărat spectacol să vezi zece fete sau zece băieți, înalți și supli, viguroși și plini de energie, întrecîndu-se într-o luptă dreaptă pentru victorie".

ÎNOT

CRISTINA BALABAN, 26 de ani, antrenoare, maestră a sportului, de nenumărate ori campioană națională, medalia de bronz la europenele de la Utrecht, cîștigătoarea locurilor II și III în săptămîna preolimpică din Mexic la 100 și 200 m spate și a Marelui concurs de la Bremen (R.F.G.) ș.a.

„Am învățat să înot la 12 ani și tot atîția ani am practicat sportul îndrăgit pentru performanță. Ba mai mult, mi-am ales și profesiunea de antrenoare. Și toate acestea pentru că îmi plac apa, soarele, mișcarea în aer liber, pentru că iubesc înotul.

Niciodată nu m-am gîndit că voi avea mușchii prea puternici sau foarte reliefați, care să-mi stîrbească din feminitate. Nu, pentru că înotul, care angrenează în mișcare întregul organism, menține o siluetă zveltă. Din păcate, fetele, deși sînt mult preocupate de aspectul lor exterior, uită că frumusețea înseamnă în primul rînd sănătate, supleță și armonie și renunță prea ușor la un program de înot sau gimnastică.

Am o deosebită admirație pentru femeile care — unele sînt mame, altele bunice — vin seara, la ora 21, la bazinul de înot, renunțînd la odihna sedentară, considerînd că o oră de înot le va ajuta să se refacă după o zi de muncă. De multe ori și eu m-am aruncat în bazin istovită pentru ca, după o jumătate de oră, să mă simt înviorată.

Nu e niciodată prea tîrziu pentru înot".

HANDBAL

SIMONA ARGHIR — 24 de ani — „profesoară de educație fizică, antrenoare a echipei de handbal junioare a Universității București, interdreaptă în echipa națională, maestră a sportului, 109 jocuri în echipa națională, supranumită Gruia handbalului feminin.

„Handbalul, acest sport care de atîtea ori a obligat toate rotativele din lume să imprime știrea «România, campioană mondială», constituie pentru mine o pasionantă posibilitate de întrecere sportivă, dar și de modestă contribuție la afirmarea handbalului românesc.
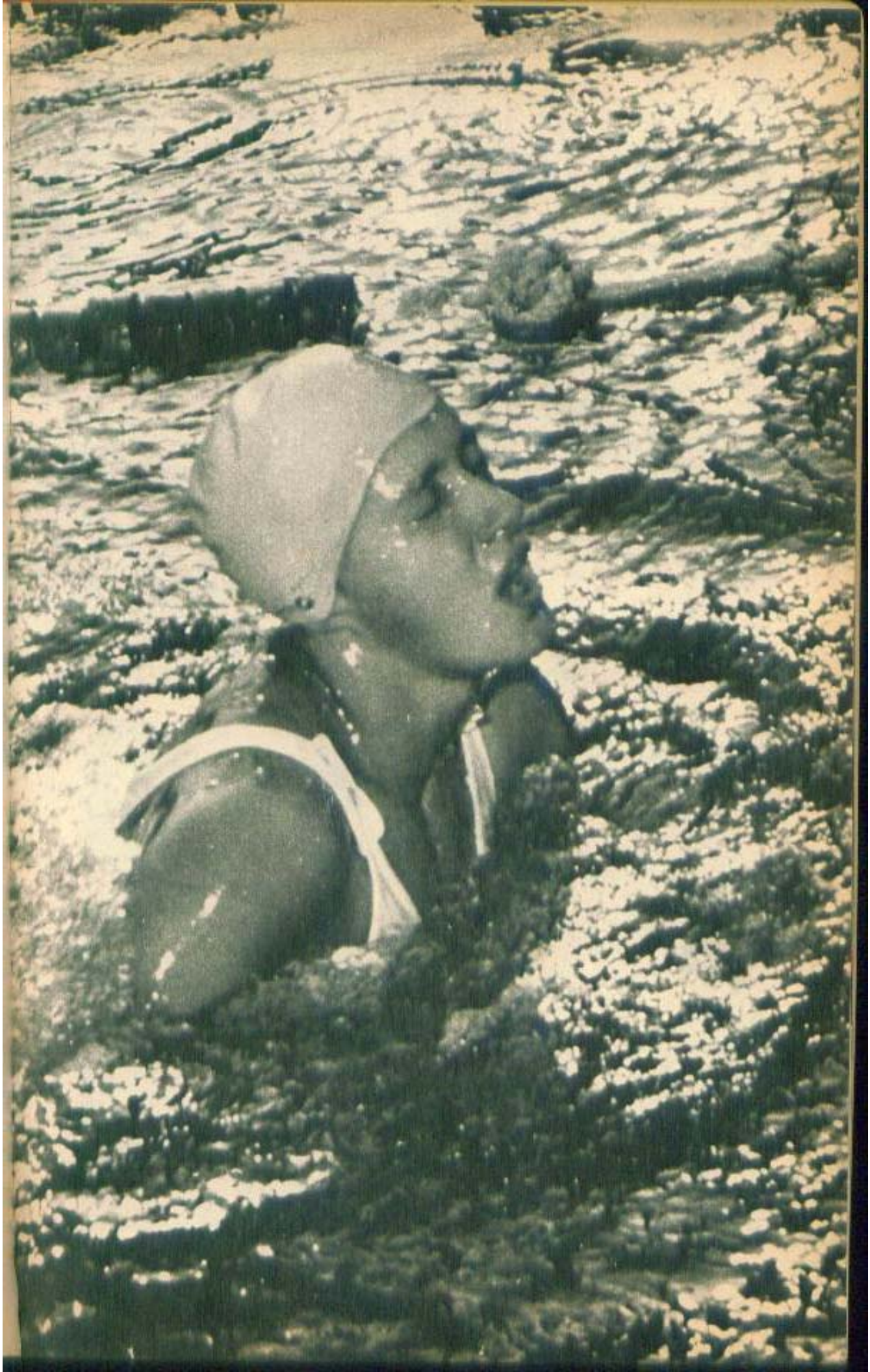
Joc de la 14 ani, și joc cu stînga, ceea ce nu constituie un inconvenient. Joc cu înverșunare să cîștige echipa noastră, ca titlul de campioană mondială să-i revină cît mai des. Introducerea handbalului pentru prima dată în programul olimpic de la Montreal 1976 înseamnă o muncă înzecită pentru echipa noastră. Avem o răspundere patriotică să cîștigăm, să cîștige România. Este suprema satisfacție pe care orice sportiv și-o dorește. Și mai este una, aceea de a lăsa discipoli, și vreau să pot să fiu pentru echipa Universității un adevărat antrenor".